

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เรื่อง

ทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

Attitude for Silkworm Business of Farmers in Mukdaharn Province

ของ
นางสาวอัญชลี วิวัฒน์

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตร

วท.บ. (บริหารธุรกิจเกษตร)

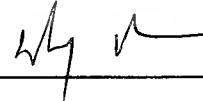
เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม พ.ศ. 2539

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ

(อาจารย์วิชเชษฐ์ มณีรัตน์)

...../...../..... 10 / พ.ค. / 2539

กรรมการปัญหาพิเศษ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา สิทธีโชค)

...../...../..... 10 / พ.ค. / 2539

หัวหน้าภาควิชาฯ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศิริจรรยา เกรือวิริยะพันธ์)

...../...../..... 10 / พ.ค. / 2539

๑๒๗.

๐๕๒๕๓

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ในการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

14738

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง

ทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร
Attitude for Silkworm Business of Farmers in Mukdaharn Province

โดย
นางสาวอัญชลี วิวัฒน์

T097250

ร/พ.
0525 ๗
2539

เลขหมู่.....
เลขทะเบียน **97250**
วันเดือนปี..... - 5 05 11 2539

เสนอ

ภาควิชาบริหารธุรกิจเกษตร

คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

พ.ศ. 2539

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : ทศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

โดย : นางสาวอัญชลี วิวัฒน์

ชื่อปริญญา : วิทยาศาสตรบัณฑิต (บริหารธุรกิจเกษตร)

สาขาวิชาเอก : บริหารธุรกิจเกษตร

อาจารย์ที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ : , 10.../.../2539

(วิชิต มณีรัตน์)

การเลี้ยงไหมเป็นสายใยวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาช้านาน ผ้าไหมไทยมีชื่อเสียงเลื่องลือไปทั่วโลก แต่เส้นไหมที่ใช้ทอผ้าในประเทศมีไม่เพียงพอ ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก ผลผลิตที่ได้ในประเทศมีจำนวนน้อยและคุณภาพยังไม่ได้มาตรฐานเพราะผู้เลี้ยงไหมส่วนใหญ่ยังทำการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาการลักลอบนำเข้าซึ่งส่งผลให้เส้นไหมมีราคาตกต่ำ การเลี้ยงไหมเชิงการค้าจึงเกิดขึ้นมาเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ความสำเร็จในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าจะสำเร็จได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้ดำเนินงาน ซึ่งผู้เลี้ยงไหมก็เป็นหนึ่งในวงจรนั้น ความเปลี่ยนแปลงจากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมไปสู่การเลี้ยงไหมในระบบอุตสาหกรรม ผู้เลี้ยงไหมจะยอมรับและเห็นด้วยเพียงใดยังเป็นสิ่งที่น่าสนใจและน่าติดตาม ดังนั้นการศึกษาทศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรจึงเกิดขึ้นด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ศึกษาถึงความแตกต่างของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ทัศนคติของเกษตรกรที่เลี้ยงไหมเชิงการค้า รวมถึงปัญหาทางการผลิตและการตลาดที่เกิดขึ้น โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมเชิงการค้าในจังหวัดมุกดาหาร จำนวน 102 ครัวเรือน จากการศึกษาพบว่า การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีความแตกต่างกันในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่วัตถุประสงค์การผลิต การดำเนินงาน ระยะเวลาที่ทำ จำนวนและปริมาณการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น การจัดการสวนหม่อน การรักษาความสะอาด การส่งเสริมจากรัฐบาล และการตลาด เป็นต้น โดยการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมจะทำเป็นอาชีพเสริม จึงทำให้ผลผลิตและรายได้แตกต่างจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าที่มุ่งทำเป็นอาชีพหลัก มีการจัดการและวางแผนที่ดีในทุก ๆ ด้าน ทำให้ปริมาณผลผลิตและรายได้มีระดับสูง ส่วนด้านทัศนคติพบว่าเกษตรกรมีความรู้สึกที่ดีและพอใจในการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน ปัญหาทางการผลิตและการตลาดก็มีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนเป็นอย่างดีเสมอมา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากการศึกษามีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรจังหวัด
มุกดาหาร ดังนี้ คือ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการประสานงานในเรื่องที่คาบเกี่ยวหรือจัด
แย้งกัน โดยพยายามส่งเสริมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เดียวกัน เพื่อเกษตรกรจะได้เข้าใจตรงกัน
นอกจากนี้ควรส่งเสริมการเลี้ยงไหมเชิงการค้าแก่เกษตรกรให้ทั่วถึงทุกอำเภอและทำการส่งเสริม
ความรู้ในการประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ จากรังไหม เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกรอีกทางหนึ่ง ควร
จัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอแก่ความต้องการของเกษตรกร จัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าเพื่อจำหน่ายปัจจัย
การผลิตในราคาถูกพิเศษ รวมถึงสนับสนุนให้มีการประดิษฐ์คิดค้นวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ
ที่ใช้สำหรับการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม ซึ่งยังไม่มีการผลิตและจำหน่ายอยู่ในประเทศเท่าที่ควร
และควรทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าต่อไป
เพื่อจะได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการผลิตให้มีความเหมาะสมและส่งผลให้ประสบความสำเร็จใน
การเลี้ยงไหมเชิงการค้าได้โดยง่าย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนิยม

การศึกษาและค้นคว้าปัญหาพิเศษ เรื่อง ทักษะคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของ เกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของอาจารย์วิเศษฐ์ มณีรัตน์ ที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดทำปัญหาพิเศษครั้งนี้ด้วยความเมตตา รวมถึง ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิตยา สิทธิโชค และผู้ช่วยศาสตราจารย์รังสรรค์ โนชัย ที่ให้ความกรุณาในการตรวจแก้ไขและแนะแนวทางในการจัดทำปัญหาพิเศษฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผู้จัดทำ รู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านทั้งสาม และขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ของกลุ่มหม่อนไหม กองส่งเสริมพืชสวน กรมส่งเสริม การเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณสุเทพ ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ เอกสาร แผ่นพับ รูปภาพ ตลอดจนคำแนะนำต่าง ๆ ที่ทำให้การจัดทำปัญหาพิเศษสะดวกรวดเร็ว ยิ่งขึ้น พร้อมกันนี้ผู้จัดทำขอขอบพระคุณ คุณเยาวลักษณ์ มากดี เจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ ฝ่ายส่งเสริมอาชีพ และคุณโสรัตน์ เจ้าหน้าที่กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ฝ่ายหม่อนไหม วส.2 ที่ กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำข้อมูลเพิ่มเติมและเป็นธุระในการถ่ายเอกสารวิชาการต่าง ๆ ด้วยความ เต็มใจ ผู้จัดทำรู้สึกซาบซึ้งในการบริการที่น่าประทับใจยิ่งนัก

ขอขอบพระคุณ กำนันตำบลคงหมู บ้านสหกรณ์นิคมทหารผ่านศึก ที่กรุณาชี้แจง รายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมภายในพื้นที่อำเภอห้วยใหญ่ อำเภอคงหลวง ข้อมูลต่าง ๆ ที่ เกี่ยวกับการตลาดในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า รวมถึงการให้ความอนุเคราะห์ภาพถ่ายสาริตชั้นตอน ต่าง ๆ ในการเลี้ยงไหม

ขอขอบพระคุณ คุณรำพัน เจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ กองนิคมสร้างตนเอง คำสร้อย ฝ่ายหม่อนไหม ที่กรุณาถ่ายถอดข้อมูล สรุปรายละเอียด และนำชมโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน สวนหม่อนสาริต สหกรณ์นิคมคำสร้อย รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการถ่ายภาพต่าง ๆ ภายในนิคมสร้างตนเองคำสร้อย

ขอขอบพระคุณ สำหรับความมีน้ำใจของเกษตรกรในเขตจังหวัดมุกดาหาร รวม ทั้งสิ้น 102 ครัวเรือน ที่ได้สละเวลาให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์ด้วยความเต็มใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของ นายเหล็ก โชติमुख ที่เป็นประโยชน์อย่างมากในการศึกษา ครั้งนี้ รวมถึงกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ ที่กรุณาให้ข้อมูล แต่ไม่อาจให้รายนามไว้ครบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บุคคลสำคัญที่ผู้จัดทำไม่สามารถลืมได้ คือ คุณพ่อสุบิน วิวัฒน์ พัฒนาการ จังหวัดมุกดาหาร ที่กรุณาจัดหาเอกสาร งานวิจัย แผนที่ รูปภาพ ข้อมูลทางสถิติต่าง ๆ อีกทั้งยังอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการส่งพัฒนากรเข้าไปเก็บข้อมูลในเขตอำเภอเมือง อำเภอห้วยน้ำใหญ่ อำเภอดงหลวง และอำเภอนิคมน้ำอ้อย รวมถึงการให้กำลังใจแก่ผู้จัดทำ ตลอดเวลาที่ทำปัญหาพิเศษนี้ และพร้อมกันนี้ผู้จัดทำขอขอบพระคุณพัฒนากรในเขตอำเภอต่าง ๆ ที่ได้ช่วยให้การเก็บข้อมูลภาคสนามสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบพระคุณ พี่เก๋ พี่ก้อย ขอบใจ น้องไก่อ๋ น้องเก่ง เพื่อน ๆ ทุกคน รวมถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ ที่เป็นกำลังใจคอยห่วงใยและพร้อมจะช่วยเหลือผู้จัดทำได้ทุกเวลา จนกระทั่งผู้จัดทำสามารถเขียนปัญหาพิเศษได้เสร็จสมบูรณ์

หากการศึกษานี้มีปัญหาพิเศษครั้งนี้มีประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไป คุณความดีทั้งหมดที่ได้มา ผู้จัดทำขออุทิศแด่ คุณแม่สุภาพร วิวัฒน์ ส่วนความบกพร่องหรือความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ผู้จัดทำขอรับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว

อัญชติ วิวัฒน์
พฤษภาคม 2539

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(5)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
ขอบเขตของการศึกษา	3
นิยามศัพท์	4
การตรวจเอกสาร	5
วิธีการศึกษา	8
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	8
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	9
บทที่ 2 ประวัติความเป็นมาและรูปแบบของการเลี้ยงไหม	12
ประวัติความเป็นมาของการเลี้ยงไหมในประเทศไทย	12
การพัฒนาหม่อนไหมของประเทศไทย	15
บทบาทของรัฐบาลและเอกชนในการศึกษาวิจัยและพัฒนาหม่อนไหม	16
ภาครัฐบาล	16
ภาคเอกชน	18
การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	19
การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	28
ความแตกต่างระหว่างการเลี้ยงไหมเชิงการค้าและการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	31
วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไหม	31
องค์กรสนับสนุน	31
การปลูกหม่อน	33
การเลี้ยงไหม	38
ปริมาณและคุณภาพของแรงงาน	41
สถานที่เลี้ยงไหม	42
ปริมาณการเลี้ยงไหม	43

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 การเลี้ยงไหมในจังหวัดมุกดาหาร	44
การเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหม	44
การเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง	44
อำเภอเมือง อำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอดงหลวง	47
อำเภอนิคมน้ำอ้อย	48
บทที่ 4 ผลการศึกษา	51
ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร	51
รูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	54
ทัศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	70
ปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	83
ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกร	95
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	98
สรุป	98
ข้อเสนอแนะ	103
เอกสารอ้างอิง	108
ภาคผนวก	110
ภาคผนวก ก.	111
ภาคผนวก ข.	121
ภาคผนวก ค.	123
ภาคผนวก ง.	126
ภาคผนวก จ.	131

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ระยะปลูกต้นหม่อนที่เหมาะสมกับเครื่องท่อนแรงแต่ละชนิด	34
2	เปรียบเทียบผลตอบแทนจากการเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองกับการเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสม	39
3	สถิติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในระดับอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2538	46
4	เพศของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	51
5	อายุของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	52
6	การนับถือศาสนาของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	52
7	สถานภาพสมรสของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	52
8	ระดับการศึกษาของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	53
9	รายได้ต่อเดือนของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	53
10	จำนวนสมาชิกในครอบครัวเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร	54
11	เปรียบเทียบวัตถุประสงค์การผลิตของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและเชิงการค้า	55
12	เปรียบเทียบการจัดการผลผลิตในการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	55
13	เปรียบเทียบผลผลิตที่ต้องการจากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	55
14	เปรียบเทียบพื้นที่ปลูกหม่อนของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	56
15	เปรียบเทียบพันธุ์ไหมของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	57
16	เปรียบเทียบจำนวนไขไหมที่เลี้ยงแต่ละรุ่นของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและเชิงการค้า	57
17	เปรียบเทียบจำนวนการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้าเฉลี่ยต่อปี	58
18	เปรียบเทียบคุณภาพผลผลิตจากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	58
19	เปรียบเทียบราคาผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	59
20	เปรียบเทียบรายได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	61

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
21	เปรียบเทียบการมีอำนาจต่อรองทางการตลาดของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	62
22	เปรียบเทียบความต้องการขยายตัวทางการผลิตของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	62
23	เปรียบเทียบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการสนับสนุนจากรัฐบาล	64
24	เปรียบเทียบเทคนิคในการปลูกหม่อนของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	65
25	เปรียบเทียบเทคนิคในการเลี้ยงไหมของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	68
26	ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน	73
27	ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม	76
28	ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการตลาด	79
29	ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการส่งเสริมจากรัฐบาล	82
30	ผลรวมคะแนนทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	83
31	ระดับปัญหาทั่วไปของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	84
32	ระดับปัญหาทางการผลิตของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน	87
33	ระดับปัญหาทางการผลิตของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม	89
34	ระดับปัญหาด้านการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	92
35	ผลรวมคะแนนปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	94
36	การให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	95
37	ปฏิทินการตัดแต่งกิ่งหม่อนและการเลี้ยงไหม	122
38	ค่าดอกเบี้ยของเงินกู้ระยะยาว	128
39	การลงทุนในการเลี้ยงไหมของเกษตรกรขนาดเล็ก	129
40	การลงทุนในการเลี้ยงไหมของเกษตรกรขนาดใหญ่	130

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	วัฏจักรของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	19
2	การสาวไหมแบบดั้งเดิม	24
3	วัฏจักรของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	29
4	เจ้าหน้าที่สหกรณ์ไหมนิคมคำสร้อยกำลังโรยเพชโชลกก่อนการให้อาหารไหมวัยอ่อน	30
5	ระยะปลูกต้นหม่อนที่เหมาะสมต่อการใช้เครื่องท่อนแรงขนาดเล็ก	34
6	การตัดแต่งกิ่งหม่อน โดยวิธีตัดแขนง	37
7	ไข่ไหมพันธุ์ถูกผสมต่างประเทศที่ส่งซื้อจากบริษัท	38
8	การให้อาหารไหมวัยแก่โดยใช้ใบหม่อนทั้งกิ่ง	41
9	โรงเลี้ยงไหมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเกษตร	42
10	แผนที่ส่งเขปจังหวัดมุกดาหาร	45
11	ดอกไม้ประดิษฐ์จากรังไหม	104
12	สิ่งประดิษฐ์จากรังไหม	104
13	ลูกยางในเครื่องลอกปุ๋ยไหม (ภาพถ่ายจากด้านบน)	106
14	ลูกยางในเครื่องลอกปุ๋ยไหม (ภาพถ่ายจากด้านล่าง)	106
15	ชีพจักรของไหม (Life Cycle of Silkworm)	124

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและปัญหาของการศึกษา

ประเทศไทยเริ่มเลี้ยงไหมมาไม่น้อยกว่าหนึ่งพันปีและถือเป็นประเพณีสืบต่อกันมานานนับหลายร้อยปีคู่กับประวัติศาสตร์ของชาติ วิธีการเลี้ยงไหมเริ่มแรกยังคงเป็นแบบดั้งเดิมเพื่อใช้สอยในครัวเรือนเท่านั้น ปัจจุบันเป็นอาชีพที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจและทำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอย่างดี ซึ่งส่วนใหญ่จะมีการเลี้ยงไหมมากในภาคอีสาน และกำลังขยายออกไปในภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคตะวันออก และภาคใต้บางท้องที่ (ไชยา , 2533 : 9-12) จากการที่ประเทศผู้ผลิตไหมรายใหญ่ของโลก ได้แก่ ญี่ปุ่นและเกาหลี ลดการผลิตไหมลงอย่างมาก เนื่องจากค่าจ้างแรงงานสูง ทำให้ต้นทุนการผลิตเส้นไหมสูงกว่าราคาเส้นไหมในตลาดโลก จึงทำให้ธุรกิจการค้าไหมของไทยเจริญขึ้นมาอย่างรวดเร็วโดยที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ประกอบกับปี 2530 เป็นปีการท่องเที่ยวทำให้ผ้าไหมมียอดจำหน่ายสูงเกินความคาดหมาย เส้นไหมที่ใช้ทอผ้าไม่เพียงพอต้องมีการนำเข้าจากต่างประเทศปีละประมาณ 300 ตัน โดยเฉพาะในปี 2530-2531 มีการนำเข้าเส้นไหมถึง 1,000 ตัน ภาครัฐและภาคเอกชนจึงเข้ามาช่วยพัฒนายกระดับการผลิตเส้นไหมเพื่อทดแทนการนำเข้า กิจกรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจึงเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้การนำเข้าเส้นไหมมีปริมาณลดลง โดยในปี 2537 มีการนำเข้าเพียง 275 ตันเท่านั้น (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ , 2538 : 1) นอกจากนี้ สถาบันวิจัยและทดลองหม่อนไหมก็ได้ค้นคว้าปรับปรุงคุณภาพพันธุ์หม่อนและไข่ไหมเพื่อให้มีคุณภาพสูงสุด โดยปัจจุบันเกษตรกรสามารถเลือกใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และอากาศในแต่ละท้องถิ่น ทำให้เส้นไหมของไทยเรามีคุณภาพดีทัดเทียมกับอารยประเทศ กล่าวคือ โรงงานที่ผลิตไหมเกรด 2 เอ มีมากกว่าร้อยละ 80 แล้วยังมีเกรด 3 เอ, 4 เอ อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ไหมขณะนี้ก็ไม่มั่นคงเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นับตั้งแต่เกษตรกร โรงงานสาวไหม โรงงานทอผ้า ผู้นำเข้า ผู้ส่งออก การขาดการประสานงานซึ่งกันและกันนี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านการตลาด เพราะเกษตรกรสามารถผลิตเส้นไหมที่มีคุณภาพดีขึ้นแต่ราคายังคงเท่าเดิม ซึ่งถือว่าไม่ยุติธรรมต่อผู้ผลิตเท่าใดนัก ส่วนภาครัฐก็ละเลยที่จะกำหนดกฎเกณฑ์นโยบายให้ชัดเจนว่าควรจะมีผลิตไหมเพื่อใช้เองหรือผลิตเพื่อการส่งออก ทำให้เกษตรกรเกิดความไม่แน่ใจในการผลิต กล่าวคือ จะผลิตเป็นเส้นไหม รังไหม หรือผ้าไหม นอกจากนี้ปัญหาภายในประเทศที่กล่าวมาแล้วนั้น การปลูกหม่อนเลี้ยง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไหมยังประสบกับปัญหาจากต่างประเทศด้วย กล่าวคือ หลังจากมีการส่งเสริมให้เกษตรกรทำการเลี้ยงไหมเพิ่มขึ้น กลับมีผลกระทบจากประเทศจีนซึ่งเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ของโลก โดยในปี 2537 จีนผลิตไหมมากถึง 7 หมื่นตัน ซึ่งปกติจะผลิตได้แค่ 4-5 หมื่นตัน ซึ่งจีนนั้นสามารถกำหนดราคาของตัวเองได้ เพราะถือว่าเป็นประเทศยักษ์ใหญ่ในการผลิตไหมออกสู่ตลาดโลกมากที่สุด ทำให้ประเทศผู้ผลิตรายอื่น ๆ ไม่มีอำนาจพอที่จะไปต่อรองหรือเรียกร้องอะไรได้

นอกจากนี้ ไทยเรายังมีคู่แข่งที่สำคัญเกี่ยวกับการผลิตไหมเพิ่มขึ้น นั่นคือ ประเทศเวียดนาม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศไทยมาก โดยขณะนี้เวียดนามกำลังมีการพัฒนาการผลิตไหม ซึ่งรัฐบาลของเวียดนามให้การส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 และได้กระจายครอบคลุมในหลายจังหวัดที่มีศักยภาพเหมาะสมในการเลี้ยงไหม จนบัดนี้เวียดนามมีพื้นที่ในการปลูกหม่อนมากถึง 8 แสนตารางไมล์ และเตรียมการที่จะขยายเพิ่มอีกประมาณ 8 หมื่นตารางไมล์ ตามแผนนโยบายการปรับปรุงระบบการผลิตภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลซึ่งมีเป้าหมายว่าจะผลิตไหมให้ได้ 7,000 ตัน ภายในปี พ.ศ. 2543 นอกจากนี้ สหพันธ์ธุรกิจเวียดนามซึ่งได้รับมอบหมายในการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิงอุตสาหกรรมยังได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากรัฐบาลอิตาลี เพื่อใช้ในการสร้างโรงงานสาวไหม มีมูลค่าประมาณ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปัจจุบันเวียดนามมีกำลังการผลิตถึง 1,200 ตัน และจะเพิ่มเป็น 1,500 ตัน ในปี พ.ศ. 2538 (เกษตรเศรษฐกิจ , 2538) อีกปัญหาหนึ่งก็คือการลักลอบนำเข้า โดยโรงทอไปรับซื้อไหมที่ลักลอบนำเข้ามา เช่น ไหมลักลอบจากประเทศเวียดนาม ซึ่งทำการขายเส้นไหมในราคากิโลกรัมละประมาณ 25 บาท ในขณะที่เกษตรกรไทยขายกิโลกรัมละประมาณ 60 บาท ทำให้เส้นไหมมีราคาตกต่ำ ส่งผลให้รังไหมที่เกษตรกรผลิตขึ้นมาขายไม่ได้ด้วย ถึงแม้จะขายได้ก็ถูกกดราคาให้อยู่ในเกณฑ์เท่ากับไหมลักลอบนำเข้า ซึ่งเกษตรกรจำยอมต้องขายในที่สุด

จากสภาวะความไม่มั่นคงของการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอันเกิดจากปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะต้องทำการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปเป็นนโยบายที่ชัดเจน ทำให้บุคคลหรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมมือประสานการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้จำเป็นต้องคำนึงถึงข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับความสนใจ ความเข้าใจ และความต้องการต่าง ๆ ของเกษตรกรเป็นสำคัญด้วย ดังนั้น การศึกษาและวิเคราะห์ถึงทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในจังหวัดมุกดาหารนี้ จึงเป็นการศึกษาวิจัยส่วนหนึ่งที่สามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับอาชีพเลี้ยงไหมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไปในอนาคต

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เปรียบเทียบถึงความแตกต่างของรูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า
2. ศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร ที่มีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ในด้านการปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การตลาด และการส่งเสริมจากรัฐบาล
3. ศึกษาถึงปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ช่วยให้เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งในแง่ดีและแง่ลบ จึงเป็นการง่ายที่จะทำให้เกษตรกรเข้าใจไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม
2. เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเลี้ยงไหมที่ใช้ในครัวเรือน ไปสู่การเลี้ยงไหมเชิงการค้า
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและเตรียมตัวรับสถานการณ์ในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อหน่วยงานที่ส่งเสริมอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยจะทราบถึงทัศนคติของเกษตรกรในด้านต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการวางแผนหรือจัดทำโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและเป็นแนวทางในการปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรต่อไป
5. เป็นแนวทางในการวางแผนและกำหนดนโยบายการผลิต เพื่อจะได้พัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรเอง
6. เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานพัฒนาที่โครงการจะใช้ข้อมูลในการพัฒนาอาชีพเพื่อความเจริญในท้องถิ่นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาถึงทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหารนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึงทัศนคติต่าง ๆ ที่เกษตรกรมีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า รูปแบบการเลี้ยงไหม รวมถึงปัญหาทางการผลิตและการตลาด โดยเก็บข้อมูลซึ่งเป็นแบบสอบถาม 102 ชุด จากเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร รวมถึงเอกสาร บทความต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2538 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539

นิยามศัพท์

ทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่ออาชีพเลี้ยงไหมเชิงการค้า ซึ่งความรู้สึกหรือความคิดเห็นดังกล่าวอาจอยู่ในลักษณะของการเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า หมายถึง การเลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหม โดยเกษตรกรจะทำการเลี้ยงไหมเป็นอาชีพหลัก พันธุ์ไหมที่ใช้เลี้ยง คือ พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ ซึ่งมีรังสีขาว และสามารถสาวด้วยเครื่องจักรได้ มีการนำเทคนิคและวิชาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยพัฒนาให้การเลี้ยงไหมมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น รังไหมที่ผลิตได้จะจำหน่ายป้อนให้กับโรงงานอุตสาหกรรมโดยมีมาตรฐานการตีราคารังไหมอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันเกษตรกรทำการเลี้ยงไหมในรูปของสมาชิกบริษัทเอกชน กลุ่มผู้เลี้ยงไหมในเขตและนอกเขตนิคมต่าง ๆ รวมถึงผู้เลี้ยงไหมอิสระทั่วประเทศ

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม หมายถึง การเลี้ยงไหมในลักษณะเป็นหัตถกรรมในบ้านหรือครัวเรือน ส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมเมื่อว่างเว้นจากการทำนาหรือการเพาะปลูกพืชอื่น รังไหมที่ผลิตได้จะสาวเป็นเส้นไหมเก็บไว้ทอผ้าใช้ในครัวเรือนหรือทำการขายบ้างแต่ไม่มากนัก

แผ่น, ก่อง หมายถึง ภาชนะที่บรรจุไข่ไหม โดย 1 แผ่น หรือ 1 ก่อง จะมีไข่ไหมประมาณ 20,000 ฟอง

ไหมสุก หมายถึง หนอนไหมที่เจริญเต็มที่ มีต่อมไหมเกิดขึ้นภายในตัวไหมพร้อมที่จะชักใยและทำรัง โดยทั่วไปจะมีลักษณะที่สังเกตได้ คือ ไหมจะหยุดกินใบหม่อน สายหัวไปมาคล้ายจะพันใย มูลไหมมีขนาดใหญ่เมื่อบีบดูจะอ่อนนุ่มและมีสีเขียวคล้ายใบหม่อน ตัวเริ่มหดสั้น ลำตัวโปร่งแสง ถ้าหากเป็นพันธุ์ไทยพื้นเมืองลำตัวจะมีสีเหลือง ส่วนปากจะมีเส้นใยไหมพ่นออกมา มีการเคลื่อนที่เร็วกว่าปกติมาก (หาที่ทำรัง)

จ่อ หมายถึง อุปกรณ์สำหรับให้ไหมใช้ทำรัง มีอยู่ด้วยกันหลายแบบ คือ จ่อตาข่าย จ่อกก จ่อพลาสติก จ่อหมุน จ่อลวด จ่อกระดิ่ง จ่อตะขาบและจ่อไม้ไผ่ประดิษฐ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รังสด หมายถึง รังไหมซึ่งเกิดจากการที่ไหมพันใยห่อหุ้มตัวเอาไว้และจะลอกคราบพัฒนาตัวเองกลายเป็นดักแด้นอนนิ่งอยู่ภายในรัง ก่อนการสาวไหมเพื่อให้ได้เส้นใยไหมจึงต้องทำการอบรังไหมเสียก่อนเพื่อให้ดักแด้ที่อยู่ในรังตาย ถ้าหากไม่ทำการอบแห้งภายใน 10 วัน หลังจากไหมเข้าจ่อแล้ว ดักแด้ที่อยู่ในรังจะกลายเป็นผีเสื้อแล้วจะเจาะรังไหมออกมา ทำให้รังไหมเสีย สาวเส้นไหมไม่ได้

การตรวจเอกสาร

ณรงค์ฤทธิ์ (2531) ได้เสนอแนวคิดในการเลี้ยงไหมสมัยใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการจัดการกับสวนหม่อนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอาหารชนิดเดียวของตัวไหม และกล่าวถึงลักษณะของใบหม่อนที่มีคุณภาพ มีคุณค่าทางอาหารและปริมาณผลผลิตต่อไร่สูง การตัดแต่งและเก็บเกี่ยวใบหม่อนที่ดีเพื่อให้พอเพียงกับการเลี้ยงไหมในแต่ละวัยแต่ละครั้ง การเลี้ยงไหมโดยใช้ใบหม่อนที่มีคุณภาพก็ทำให้เปลือกกรังและเส้นใยไหมมีคุณภาพดีไปด้วย การศึกษาถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการเลี้ยงไหม โดยจากสถิติในช่วงเวลาตั้งแต่ปลายเดือนกันยายนถึงธันวาคมเป็นช่วงที่มีใบหม่อนสมบูรณ์ปริมาณมาก เนื่องจากหม่อนจะได้รับน้ำฝนถึง 2 ครั้ง คือ จากเดือนเมษายนและเดือนสิงหาคม ส่วนระยะปลายเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ซึ่งเป็นปลายฤดูฝนเข้าสู่ฤดูหนาว อุณหภูมิและความชื้นเหมาะกับการเลี้ยงไหมมากที่สุด ทำให้ไหมเจริญเติบโตดี ได้ผลผลิตสูงตลอดจนคุณภาพของเส้นใยและการสาวเส้นไหมก็ดีด้วย เนื่องจากสิ่งแวดล้อมไม่เหมาะสมกับการเกิดโรคต่าง ๆ ฉะนั้น การเลี้ยงไหมในช่วงนี้จะดีที่สุด ผู้เลี้ยงไหมควรจะเลี้ยงให้มากในช่วงดังกล่าว นอกจากช่วงเดือนกันยายนถึงเดือนกุมภาพันธ์แล้วควรลดจำนวนการเลี้ยงให้น้อยลงและหันไปบำรุงรักษา ตัดแต่งหรือเตรียมสวนหม่อนเอาไว้สำหรับเดือนที่เหมาะสมในครั้งต่อไป และผู้เขียนยังได้กล่าวถึงการจัดการเวลาเลี้ยงไหมให้เหมาะสมตรงไปตามความต้องการของตลาดหรือความต้องการของโรงอบแห้งรังไหมหรือโรงสาวไหม โดยพบว่า การเลี้ยงไหมเพื่อขายรังสดจะดีกว่าเนื่องจากโรงอบแห้งรังไหมจะอบได้ครั้งละประมาณ 9-12 ตัน ผู้เลี้ยงจะต้องส่งรังไหมไปจำหน่ายพร้อมกันและต้องได้ปริมาณพอเพียงสำหรับการอบแต่ละครั้ง เนื่องจากโรงอบมีค่าใช้จ่ายสูงจะอบครั้งละน้อยไม่ได้ การพิจารณาเลือกไข่ไหมเพื่อนำมาเลี้ยงนั้น พบว่ามีไข่ไหมทั้งหมด 3 พันธุ์ คือ ไข่ไหมลูกผสมจากต่างประเทศ ไข่ไหมลูกผสมผลิตในประเทศ และไข่ไหมพันธุ์ไทยปรับปรุง ซึ่งมีความแข็งแรงทนโรคได้ดีกว่าสองพันธุ์แรก การเลี้ยงไหมใช้ระยะเวลาสั้นและมีรายได้สูง ปีหนึ่ง ๆ สามารถทำรายได้หลายครั้ง ต่างจากการทำการเกษตรอย่างอื่นที่มีรายได้จากการผลิตเพียง 1 หรือ 2 ครั้งเท่านั้น ราคาผลผลิตจากการเลี้ยงไหมมีค่าสูงเมื่อเปรียบเทียบกับราคาผลผลิตจากการปลูกพืชชนิดอื่นในจำนวน 1 กิโลกรัมเท่ากัน อย่างไรก็ตาม ไร่ที่ดี วิธีการเลี้ยงไหมมีความ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยุ่งยากและสลับซับซ้อนกว่าการเลี้ยงสัตว์หรือปลูกพืชชนิดอื่นมาก นอกจากนี้ยังจำเป็นต้องอาศัยแรงงานคนเป็นสำคัญด้วย แต่อาจจะใช้เครื่องจักรช่วยได้บ้างแต่ก็ไม่มากนัก

อำพล (2531) เสนอบทความที่แสดงให้เห็นว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยพันธุ์ไหมที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับพื้นที่เลี้ยง จึงมีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ไหมอยู่เรื่อยมา จนกระทั่งค้นพบไหมพันธุ์แพ็อบตราชธานี 60 ซึ่งเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย มีอายุสั้น กล่าวคือ ระยะเวลาหนอนไหมและระยะเวลาดักแด้รวมกันได้ 30-31 วัน ซึ่งก็พอดีกับหนอนไหมและดักแด้ไหมพันธุ์ไทย จึงเป็นประโยชน์ในด้านการผลิตขยายพันธุ์ลูกผสมในปริมาณมาก ๆ เส้นไหมมีความยาวถึง 600 เมตร เส้นเรียบสม่ำเสมอ ไม่มีปม จึงสามารถใช้เป็นเส้นไหมยีนและเส้นไหมพุ่งได้ ปัจจุบันเส้นไหมยีนและเส้นไหมพุ่งที่ผลิตได้ในประเทศมีปริมาณไม่เพียงพอต่อการทอผ้าไหม ต้องสั่งเข้ามาจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากคิดเป็นมูลค่าหลายร้อยล้านบาท ดังนั้น เพื่อการเพิ่มปริมาณผลผลิตเส้นไหมทดแทนการนำเข้า จึงต้องปรับปรุงพันธุ์ไหมพันธุ์แท้ที่มีความแข็งแรง เลี้ยงง่าย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทยให้มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการสร้างไหมลูกผสมที่มีปริมาณและคุณภาพดีตรงตามความต้องการของตลาดต่อไป

ชุติกานต์ (2532) กล่าวถึงการขยายตัวของการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อันเกิดจากปริมาณเส้นไหมที่ผลิตได้ยังต่ำกว่าปริมาณที่นำเข้า เนื่องจากเกษตรกรก้าวหน้าที่เลี้ยงไหมลูกผสมต่างประเทศมีไม่เกินร้อยละ 5 ทั้งภาครัฐและเอกชนจึงได้เข้าไปช่วยยกระดับการผลิตเส้นไหมเพื่อทดแทนการนำเข้า กิจกรรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจึงได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

นิรนาม (2532) ได้เสนอบทความที่แสดงถึงปัญหาด้านเงินทุนของการเลี้ยงไหม โดยอ้างถึงระดับราคาในปัจจุบัน ซึ่งสรุปได้ว่าปัญหาเงินทุนในการผลิตจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนที่สูงพอสมควรในระยะแรกของการเลี้ยงไหม เนื่องจากมีความจำเป็นต้องลงทุนซื้อเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ การสร้างโรงเรือน การผลิตในช่วงเริ่มดำเนินการ และจะต้องอาศัยเวลาประมาณปลายปีที่ 2 จึงจะคุ้มทุนและได้รับกำไรในปีถัด ๆ ไป ดังนั้นการที่จะส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกันมากขึ้น หน่วยงานราชการและสถาบันการเงินต่าง ๆ จะต้องให้ความช่วยเหลือด้านเงินทุนแก่เกษตรกรที่สนใจ ในขณะที่ราคารับซื้อรังไหมจะถูกกำหนดไว้เป็นมาตรฐานตามเปอร์เซ็นต์เปลือกรังและเปอร์เซ็นต์รังเสีย ดังนั้น ถ้าเกษตรกรดูแลอย่างถูกวิธีแล้วก็จะได้รับผลผลิตรังไหมที่มีคุณภาพและสามารถขายได้ในราคาที่สูงตามไปด้วย สำหรับระดับราคาที่ขายได้โดยเฉลี่ยจะอยู่ระหว่างกิโลกรัมละ 90-100 บาทขึ้นไป ซึ่งนับว่าเป็นราคาที่สูงพอสมควร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สั้นชัย (2532) ได้ศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการประกันภัยพืชผล ในเขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2530-2534 เพื่อทำการศึกษาสภาพทั่วไปของ เกษตรกรผู้ปลูกฝ้ายและทัศนคติของเกษตรกรในด้านความสนใจและความต้องการโครงการ ประกันภัยพืชผล รวมทั้งแนวทางการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนปัญหาและ อุปสรรคของโครงการด้วย เนื่องจากการส่งผลผลิตที่เกินความต้องการใช้ภายในประเทศออกไป จำหน่ายในตลาดต่างประเทศ โดยเกษตรกรส่วนใหญ่จะถูกลดอภัยให้เผชิญกับปัญหาพื้นฐานของ การผลิตสินค้าเกษตรแต่เพียงลำพัง ได้แก่ ความผันแปรของปริมาณการผลิต และราคาของผลผลิต เนื่องจากการผลิตทางการเกษตรต้องอาศัยธรรมชาติทำให้อาจจะต้องประสบกับภัยทางธรรมชาติที่ เกิดจากความไม่แน่นอนของดินฟ้าอากาศ เช่น น้ำท่วม พายุ แผลงศัตรูพืช ส่งผลให้ผลผลิตทาง การเกษตรของไทยได้รับความเสียหาย นอกจากนี้ ยังประสบกับความผันแปรทางรายได้ของ หลีกเลี้ยงไม่ได้ ผลที่ตามมาคือการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและภาคเศรษฐกิจโดยส่วนรวมของ ประเทศจะต้องเผชิญกับปัญหาความไร้เสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจด้วย จึงก่อให้เกิดโครงการ ประกันภัยพืชผลเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยอาศัยทัศนคติของเกษตรกรในด้านความสนใจและ ความต้องการโครงการดังกล่าวมากำหนดเป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

ศศิธร (2533) ได้ศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยง ไหมแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณีนิคมสร้างตนเองคำสร้อย อำเภอโคกสูง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งการเลี้ยงไหมแผนใหม่ในนิคมสร้างตนเองคำสร้อยนี้ เป็นการเลี้ยงไหมเพื่อผลิตรังไหมสดออก จำหน่ายแก่โรงงานอุตสาหกรรมทอผ้าไหมภายในประเทศ สมาชิกนิคมสร้างตนเองมีความพร้อม ที่จะรับเทคนิคการเลี้ยงไหมแผนใหม่ เนื่องด้วยภาวะเศรษฐกิจเป็นแรงผลักดัน โดยสมาชิกนิคม สร้างตนเองคำสร้อยอยู่ภายใต้การปกครองที่มีกฎระเบียบรัดกุม อีกทั้งผู้ที่เข้ามาเป็นสมาชิกของ นิคมก็เข้ามาด้วยความตั้งใจที่จะสร้างฐานะแก่ครอบครัว อาชีพการเลี้ยงไหมแผนใหม่เป็นอาชีพที่ มีรายได้ดี หากสมาชิกมีความตั้งใจจริง จึงไม่เป็นการยากที่จะส่งเสริมให้สมาชิกประกอบอาชีพนี้ ให้ประสบความสำเร็จ จากการศึกษาพบว่าตัวแปรที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบ อาชีพเลี้ยงไหมแผนใหม่ มีอยู่ 4 ตัวแปร คือ ตัวแปรทางเศรษฐกิจและสังคม ตัวแปรทางจิตวิทยา ตัวแปรทางการติดต่อสื่อสาร และตัวแปรด้านการใช้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการปลูกหม่อนเลี้ยง ไหมแผนใหม่

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ (2538) กล่าวถึงคำสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการนำเข้าเส้น ไหม โดยปัจจุบันอุตสาหกรรมผลิตผ้าไหมภายในประเทศ มีความต้องการใช้เส้นไหมปีละ ประมาณ 2,400-2,500 ตัน แต่การผลิตเส้นไหมในประเทศมีเพียง 1,700-1,900 ตัน จึงจำเป็นต้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นำเข้าในรูปแบบของเส้นไหมดิบและเส้นไหมสำเร็จรูปจากต่างประเทศ ปีละประมาณ 300 ตัน และตั้งแต่ปี 2532 เป็นต้นมา สถิติการนำเข้าเส้นไหมมีปริมาณลดลง เนื่องจากมีการลักลอบนำเข้าเส้นไหมจากต่างประเทศ ดังนั้น จะเห็นว่าสถิติการนำเข้าเส้นไหมได้ลดลงตามลำดับจากปีละประมาณ 1,000 ตัน ในปี 2530-2531 เหลือ 275 ตัน ในปี 2537 โดยร้อยละ 45 ของปริมาณการนำเข้าจะเป็นเส้นไหมดิบที่ยังไม่ได้ตีเกลียว นอกนั้นเป็นการนำเข้าเส้นไหมสำเร็จรูป และพบว่าแหล่งนำเข้าเส้นไหมที่สำคัญของไทย ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน บราซิล เวียดนาม และสาธารณรัฐเกาหลี โดยจีนเป็นผู้ผลิตเส้นไหมรายใหญ่ของโลก มีปริมาณการผลิตปีละประมาณ 45,000 ตัน คิดเป็นร้อยละ 45 ของผลผลิตโลก

นิรนาม (2538) ได้เสนอบทความเกี่ยวกับการสนับสนุนการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศเวียดนาม โดยรัฐบาลเวียดนามได้ทำการเคลื่อนย้ายประชาชนจากเวียดนามเหนือไปทางตอนใต้ซึ่งมีพื้นที่เหมาะสมในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2531 โดยส่วนมากประชาชนดังกล่าวต่างสมัครเข้ามาทำอาชีพปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เนื่องจากได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลในลักษณะจัดหาพื้นที่ให้รายละ 1 ตารางไมล์ โดยผลผลิตครึ่งหนึ่งต้องตกเป็นของรัฐ เพื่อเป็นค่ารังไหมและอุปกรณ์ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม อีกครึ่งหนึ่งเกษตรกรสามารถไปขายต่อในตลาดได้ โดยจะได้ราคาที่สูงกว่าราคาในตลาดโลกอย่างเป็นธรรมชาติ โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรจะมีรายได้จากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมปีละประมาณ 1,500 เหรียญสหรัฐ และพบว่าสถานการณ์ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่ได้รับความนิยมสูงสุดจากเกษตรกรนี้ ยังมีการลักลอบนำเข้าเส้นไหมจากเวียดนามตามแนวชายแดนไม่น้อยกว่าปีละ 300 ตัน ทำให้รัฐบาลเวียดนามขาดรายได้ไปเป็นจำนวนไม่น้อย โดยส่วนใหญ่ผู้ที่ลักลอบมักจะขายผลผลิตให้กับคนไทย ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยที่ไม่ได้อยู่ในระบบการผลิตไหมเชิงอุตสาหกรรมของรัฐบาลและเป็นไหมคุณภาพต่ำ ซึ่งในเรื่องนี้ทางรัฐบาลไทยและเวียดนามต่างพยายามหาทางป้องกันและปราบปรามอยู่แล้ว เพราะมีผลต่อภาวะราคาไหมในตลาดโลกด้วย โดยในเบื้องต้นนั้นทางรัฐบาลเวียดนามจะต้องดึงเกษตรกรดังกล่าวให้เข้าสู่ระบบการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิงอุตสาหกรรมเพื่อควบคุมด้านคุณภาพให้ได้

วิธีการศึกษา

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท คือ ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ซึ่งสามารถศึกษารายละเอียดได้ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการสำรวจโดยออกแบบสอบถามเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการปลูกหอมเลียงใหม่ในจังหวัดมุกดาหาร โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) รวมทั้งทำการสอบถามข้อมูลต่าง ๆ จากผู้มีความรู้ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรต่าง ๆ คือ เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพ การศึกษา รายได้ และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตอนที่ 2 รูปแบบการเลียงใหม่แบบดั้งเดิมและการเลียงใหม่เชิงการค้า เป็นคำถามที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของการเลียงใหม่ทั้ง 2 แบบ เช่น วัตถุประสงค์ของการผลิต ผลผลิต พันธุ์ใหม่ที่เลียง รายได้ การสนับสนุนจากรัฐบาล เป็นต้น

ตอนที่ 3 ทักษะของเกษตรกรในการเลียงใหม่เชิงการค้า เป็นคำถามที่เกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกของเกษตรกรที่มีต่อรูปแบบการเลียงใหม่เชิงการค้า โดยแยกออกเป็น 4 ส่วน คือ การปลูกหอม การเลียงใหม่ การตลาด และการส่งเสริมจากรัฐบาล

ตอนที่ 4 ปัญหาทางการผลิตและการตลาด เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกษตรกรได้รับในการเลียงใหม่เชิงการค้า แยกออกเป็น 3 ส่วน คือ ปัญหาทั่วไป การตลาดและการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย การปลูกหอมและการเลียงใหม่

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ รายงานการศึกษา บทความ และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนได้จัดทำและรวบรวมข้อมูลเอาไว้แล้ว

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) ควบคู่กันไป โดยข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดจะนำมาจัดหมวดหมู่เพื่อทำการแจกแจงคะแนน คำนวณและวัดค่าออกมาเป็นค่าเฉลี่ย ค่าเฉลี่ยดัชนี และค่าร้อยละ การวัดค่าแต่ละวิธีจะขึ้นอยู่กับลักษณะคำถามที่ใช้ในแบบสอบถาม ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกรและรูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในตอนที่ 2 ประกอบไปด้วยคำถามปิดและคำถามเปิด ซึ่งสามารถวัดค่าได้ดังนี้

- คำถามปิด คำนวณออกมาเป็นค่าร้อยละ โดยใช้สูตร

$$\text{ค่าร้อยละ} = (X/N) \times 100$$

X = ความถี่ของตัวอย่าง

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการศึกษา

- คำถามเปิด คำนวณออกมาเป็นค่าเฉลี่ย โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum X_i}{N}$$

\bar{X} = ค่าเฉลี่ย

X_i = ความถี่ของตัวอย่าง

$\sum X_i$ = ผลรวมความถี่ของตัวอย่าง

N = จำนวนตัวอย่างทั้งหมดที่ทำการศึกษา

ตอนที่ 3 ทิศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ซึ่งแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ส่วนละ 10 ข้อ สามารถวัดค่าได้จากการแบ่งทัศนคติของเกษตรกรออกเป็น 3 ระดับ โดยมีการกำหนดคะแนนในแต่ละระดับได้ ดังนี้

เห็นด้วย = 1

เฉย ๆ = 0

ไม่เห็นด้วย = -1

สูตรที่ใช้ในการคำนวณ

$$ATT = \frac{\sum (ATT_i)}{N}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ATT	=	คะแนนทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 ผลที่ได้จากการคำนวณถ้ามีค่าเป็นบวกแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า และถ้ามีค่าเป็นลบแสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า
ATT _i	=	คะแนนทัศนคติของตัวอย่าง
$\sum (ATT_i)$	=	ผลรวมของคะแนนทัศนคติที่ได้จากแบบสอบถาม
N	=	จำนวนคำถามในตอนที่ 3 ทั้งหมด มีอยู่ 4 ส่วน ส่วนละ 10 ข้อ รวมทั้งหมดเป็น 40 ข้อ

ตอนที่ 4 ปัญหาทางการผลิตและการตลาด แบ่งคำถามออกเป็น 3 ส่วน สามารถวัดค่าได้จากการแบ่งระดับปัญหาออกเป็น 3 ระดับ โดยกำหนดคะแนนแต่ละระดับได้ ดังนี้

มาก	=	2
น้อย	=	1
ไม่มี	=	0

สูตรที่ใช้ในการคำนวณ

$$PROB = \frac{\sum (PROB_i)}{N}$$

PROB	=	คะแนนปัญหาทางการผลิตและการตลาดที่เกษตรกรได้รับในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2 ถ้าผลที่ได้จากการคำนวณเท่ากับ 0 แสดงว่าไม่มีปัญหา ถ้ามีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 แสดงว่ามีปัญหาเพียงเล็กน้อย และถ้ามีค่าอยู่ระหว่าง 1 ถึง 2 แสดงว่ามีปัญหามาก
PROB _i	=	คะแนนความถี่ของปัญหา
$\sum (PROB_i)$	=	ผลรวมของคะแนนปัญหาทางการผลิตและการตลาดจากการทำแบบสอบถาม
N	=	จำนวนคำถามในตอนที่ 4 มีอยู่ 3 ส่วน ส่วนละ 10 ข้อ โดยการผลิตแบ่งย่อยเป็น 2 ส่วน รวมมีทั้งหมด 40 ข้อ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

ประวัติความเป็นมาและรูปแบบของการเลี้ยงไหม

ประวัติความเป็นมาของการเลี้ยงไหมในประเทศไทย

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทยเริ่มตั้งแต่เมื่อใดไม่สามารถยืนยันได้ อาจเริ่มต้น โดยคนไทยที่อพยพลงมาจากประเทศจีนซึ่งนำไข่ไหมและพันธุ์หม่อนติดเข้ามาด้วย ในสมัยนั้นยังไม่ได้ทำกันเป็นสำเป็นสันแต่จะเลี้ยงเพื่อทอเป็นเครื่องนุ่งห่มไว้ใช้เองเท่านั้น ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมกันทั่วไป โดยเฉพาะภาคอีสานมีการเลี้ยงไหมมากที่สุด แต่เส้นไหมที่ทำได้นั้นมีเส้นหยาบไม่สม่ำเสมอ จะนำไปใช้ทอเป็นผ้าอย่างดีไม่ได้ ต้องสั่งซื้อไหมดิบและผ้าไหมชนิดต่าง ๆ จากต่างประเทศเข้ามาใช้เป็นจำนวนมาก รัชกาลที่ 5 จึงทรงมีพระราชดำริจะบำรุงอุดหนุนการทำไหม เพื่อให้เพียงพอแก่การอุปโภคภายในประเทศ โดยไม่ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศอีกต่อไป

ปี พ.ศ. 2444 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้มอบให้กระทรวงเกษตรราชการ ซึ่งมีเจ้าพระยาทเวศรวงษ์วิวัฒน์เป็นเสนาบดี ทำการจ้างผู้เชี่ยวชาญการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมชาวญี่ปุ่นมาเป็นที่ปรึกษาคนใหม่ โดยมี ดร.คาเมทาโร่ โทยาม่า (Dr. Kametaro Toyama) ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะเข้ามาทำการสำรวจหาช่องทางในการปรับปรุงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมของประเทศไทย

ปี พ.ศ. 2445 กระทรวงเกษตรราชการได้ให้คณะผู้เชี่ยวชาญหม่อนไหมชาวญี่ปุ่นทำการทดลองปลูกหม่อนเลี้ยงไหม สาวไหม เพื่อหาความรู้เป็นแนวทางพิจารณาความเป็นไปได้ในการปรับปรุงการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในประเทศไทย ด้านการสาวไหม รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าหลวงในสมเด็จพระพันปีหลวง ได้ฝึกหัดใช้เครื่องสาวไหมของญี่ปุ่นชนิดหมุนด้วยมือและใช้เท้าเหยียบ

ปี พ.ศ. 2446 รัชกาลที่ 5 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมช่างไหมขึ้น โดยมีพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นพิไชยมหินทโรดม (พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าเพ็ญพัฒนพงษ์) เป็นอธิบดีพระองค์แรก และทำการตั้งที่ว่าการที่ตำบลทุ่งศาลาแดง ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบันคือบริเวณสวนลุมพินี เขตสาทร กรุงเทพมหานคร)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน้าที่ของกรมช่างไหม

1. จัดการบำรุงพันธุ์ไหมที่เลี้ยงอยู่แล้วให้ดีขึ้น
2. ฝึกหัดให้ราษฎรสาวเส้นไหมตามวิธีการแผนใหม่ โดยใช้เครื่องสาวไหมชนิดสามัญของญี่ปุ่นที่ใช้หมุนด้วยมือหรือใช้เท้าเหยียบ
3. แนะนำให้ราษฎรทำสวนหม่อนและเลี้ยงไหมตามแบบวิธีการแผนใหม่
4. ทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขเครื่องทอผ้าให้ดีขึ้น และฝึกหัดราษฎรให้รู้จักวิธีทอผ้าชนิดต่าง ๆ ที่นิยมใช้กันทั่วไป

ปี พ.ศ. 2447 ตั้งสาขากองช่างไหมขึ้นที่มณฑลนครราชสีมาและเปิดโรงเรียนช่างไหมขึ้นที่ตำบลทุ่งศาลาแดง ปทุมวัน กรุงเทพมหานคร

ปี พ.ศ. 2448 กรมช่างไหมได้ตั้งสาขาขึ้นอีกแห่งที่บุรีรัมย์ เรียกว่า กองช่างไหมเมืองบุรีรัมย์

ปี พ.ศ. 2450-2452 กรมช่างไหมได้ทดลองส่งเจ้าพนักงานชาวญี่ปุ่นออกไปสอนการทำสวนหม่อน การเลี้ยงไหม และการสาวไหมตามวิธีสมัยใหม่ให้แก่ราษฎรในอำเภอพุทไธสง มณฑลนครราชสีมา จากการทดลองสอนแก่ราษฎรพบว่ามีความเป็นไปได้ดีกว่าวิธีการซึ่งราษฎรปฏิบัติกันอยู่ จึงได้ทำการสอนเพิ่มเป็น 4 อำเภอ คือ อำเภอพุทไธสง อำเภอรัตนบุรี อำเภอสุวรรณภูมิ และอำเภอพยัคภูมิพิสัย นอกจากสอนการทำไหมแล้ว กรมช่างไหมยังดำเนินแผนการแจกพันธุ์ไหมแก่ราษฎรปีละ 3-4 ครั้ง โดยครั้งแรกได้แจกในเดือนพฤษภาคม ร.ศ. 127 (พ.ศ. 2452) ให้แก่ราษฎร อำเภอพุทไธสง 110 คน อำเภอรัตนบุรี 84 คน ซึ่งได้รับคนละ 25 แม่งขึ้นไป

ปี พ.ศ. 2453-2454 กรมช่างไหมได้สอนการทำไหมเพิ่มขึ้นอีก 6 แห่ง ได้แก่ เมืองอุบล เมืองร้อยเอ็ด เมืองสุรินทร์ เมืองไชยภูมิ อำเภอศรีสะเกษ และอำเภอจตุรัส

ปี พ.ศ. 2455 กระทรวงเกษตรราชการยกเลิกกรมช่างไหมและสาขาต่าง ๆ เนื่องจากรัฐบาลสิ้นเปลืองเงินในการอุดหนุนครั้งนี้นับเป็นจำนวนเงินล้านบาท แต่ผลที่ได้คือสูญเปล่าไม่มีอะไร รัฐบาลจึงได้ตกลงเลิกบำรุงการทำไหม โดยเอาเงินไปใช้บำรุงกิจการอย่างอื่นแทน หลังจากนั้นการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ซบเซาลง ทำให้ราษฎรกลับไปเลี้ยงไหมและทอผ้าตามกรรมวิธีพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาตามแบบบรรพบุรุษเดิม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปี พ.ศ. 2475 ทางราชการได้กลับมาพิจารณาเรื่องไหมอีกครั้ง โดยจัดตั้งโรงงานสาวไหมขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมา กระทรวงเศรษฐการได้ซื้อเครื่องจักรจากประเทศอิตาลี ขนาด 48 อ่าง สาวได้เส้นไหมอ่างละ 600 กรัมต่อ 10 ชั่วโมง มีผู้ชำนาญการติดตั้งและสอนการเดินเครื่องจักรเป็นเวลา 8 เดือน ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2480 และทดลองทำงานครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2486 แต่โรงงานนี้ต้องประสบปัญหาด้านวัตถุดิบ คือ รั้งไหมไม่เพียงพอ เนื่องจากราษฎรเลี้ยงไหมเพื่อใช้เองในครัวเรือน ทำให้ได้รั้งไหมไม่ได้มาตรฐาน และราษฎรไม่ชำนาญในการเลี้ยงไหมพันธุ์ต่างประเทศ ซึ่งมีความเหมาะสมต่อการสาวด้วยเครื่องจักร ส่วนช่างในโรงงานก็ไม่มีควมชำนาญพอที่จะคัดแปลงเครื่องจักรให้สามารถสาวรั้งไหมพันธุ์พื้นเมืองได้ กิจการจึงได้รับความกระทบกระเทือนเรื่อยมา ทำให้การสาวไหมจำเป็นต้องเลิกโครงการในปี พ.ศ. 2483 เมื่อเกิดมหาสงครามเอเชียปราชัย จึงต้องหยุดกิจการไปใน พ.ศ. 2503

ปี พ.ศ. 2484 กรมเกษตรและการประมงได้ก่อตั้งหมวดส่งเสริมการเลี้ยงไหมขึ้น 5 แห่ง โดยประจำอยู่ที่มณฑลอีสานทั้งสิ้น คือ หมวดการเลี้ยงไหมปากช่อง พุทไธสง หนองคาย ชนบท และร้อยเอ็ด ซึ่งสังกัดกองพืชพันธุ์ และมีหม่อมเจ้าลักษณากร เกษมสันต์ เป็นหัวหน้ากองในขณะนั้น

ปี พ.ศ. 2491 จัดตั้งบริษัท จิมทอมป์สันไหมไทย จำกัด (Jim Thompson Thai Silk Company) โดย จิม ทอมป์สัน ชาวอเมริกัน ที่ปรึกษาทางการเมืองของเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกา ได้เข้ามาอยู่ในเมืองไทยตั้งแต่ปี 2475 และมีโอกาสเดินทางไปภาคอีสานและประเทศลาว บ่อยครั้ง ทำให้เกิดความสนใจในผ้าไหมไทย จึงได้ปรับปรุงคุณภาพผ้าไหมไทยให้ดีขึ้นแล้วส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกา จุดเริ่มต้นของความสนใจเริ่มมีมากขึ้นเมื่อนำผ้าไหมไทยไปออกแบบเครื่องแต่งกายให้กับผู้แสดงละครเรื่อง "The King and I" นำแสดงโดย ยูล บลินเนอร์

ปี พ.ศ. 2494 ได้ยกฐานะเป็นสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหม สังกัดแผนกส่งเสริมการเลี้ยงไหม กองส่งเสริมและเผยแพร่ หลังจากนั้นประมาณ 7 ปี ก็ได้ยุบสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมปากช่อง แล้วย้ายไปสร้างขึ้นใหม่ที่อุบลราชธานี

ปี พ.ศ. 2498 การส่งเสริมการเลี้ยงไหมได้รับความสนใจมาก ในปี พ.ศ. 2499 ได้งบประมาณ 800,000 บาท และได้เพิ่มขึ้นทุกปี สามารถสรุปปัญหาได้ 3 ข้อ คือ อาหารของตัวไหม โรค และพันธุ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปี พ.ศ. 2500 ยุบสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหม กองส่งเสริมและเผยแพร่มาขึ้นกับ กองการคั้นคว่ำและทอถลุง กรมกสิกรรม มีหน้าที่ศึกษาวิจัยปรับปรุงพันธุ์หม่อนและพันธุ์ไหม

ปี พ.ศ. 2507-2511 รัฐบาลญี่ปุ่นส่ง นายคิซาบุโร อาซึตะ และ นายอะคิระ โอฮา ผู้เชี่ยวชาญไหมและหม่อนภายใต้แผนโคลัมโบ เพื่อจะร่วมงานกับนักวิชาการกรมกสิกรรมคั้นคว่ำ วิจัยและพัฒนาหม่อนไหมของเกษตรกรให้ดีขึ้น

ปี พ.ศ. 2510 ตั้งสถานีคั้นคว่ำและทอถลุงไหมที่นครราชสีมา ย้ายสถานีส่งเสริม การเลี้ยงไหมจากชนบทไปขอนแก่น เอกชนเริ่มสนใจที่จะทำสวนหม่อน นอกจากนี้ยังมีการตั้ง โรงเรียนเลี้ยงไหมและสาวไหม

ปี พ.ศ. 2511 มีการสถาปนากรมส่งเสริมการเกษตรขึ้นเป็นกรมหนึ่งในกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ งานด้านการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมก็ได้เป็นแผนงานหนึ่งของกรม ซึ่งปัจจุบันเป็นกลุ่มหม่อนไหม กองส่งเสริมพืชสวน กรมส่งเสริมการเกษตร และได้ดำเนินการ ส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแก่เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

ปี พ.ศ. 2512 ตั้งศูนย์วิจัยและอบรมหม่อนไหมนครราชสีมา โดยเปิดอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. 2514 รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมา 5 คน นำโดย ดร.โอมูระ (Dr. Omura) มาดำเนินงานพัฒนาและวิจัย โดยมีสถานีทดลองในเครือข่าย 4 แห่ง คือ อุดรธานี ขอนแก่น มุกดาหาร และอุบลราชธานี

ปี พ.ศ. 2515-2519 การเลี้ยงไหมได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นโครงการใน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาหม่อนไหมของประเทศไทย

ในการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้แก่เกษตรกร ได้มีการดำเนินงานร่วมกันหลายหน่วยงานในส่วนของภาครัฐบาล โดยมีเป้าหมายเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร สำหรับ ภาคเอกชนนั้นได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาไหมเช่นกัน คือ ในด้านการตลาด เพื่อให้เป็น ระบบการผลิตแบบครบวงจร โดยทำการเน้นในรูปแบบของไหมไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแบบ อุตสาหกรรมในครัวเรือนและการเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมเพื่อการจำหน่ายรังไหมในเชิงพาณิชย์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทบาทของรัฐบาลและเอกชนในการศึกษาวิจัยและพัฒนาหม่อนไหม

ภาครัฐบาล

1. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.1 กรมส่งเสริมการเกษตร มีหน้าที่หลักในด้านการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแก่เกษตรกร โดยทำการถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้การฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เช่น ไข่ไหมพันธุ์ดี ท่อนพันธุ์หม่อน เป็นต้น โดยศูนย์ขยายพันธุ์ไหมของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้รับพันธุ์หลักจากกรมวิชาการเกษตรมาทำพันธุ์ขยาย นอกจากนี้ ยังมีหน่วยงานในระดับจังหวัด คือ สำนักงานเกษตรจังหวัด และหน่วยงานในระดับอำเภอ ตำบล คือ สำนักงานเกษตรอำเภอ โดยมีหน้าที่ดูแลให้คำแนะนำและหาแนวทางแก้ไขเมื่อเกษตรกรประสบปัญหา

1.2 กรมวิชาการเกษตร มีหน้าที่หลักในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในด้านหม่อนไหม ด้านการสาวไหม และเทคนิคการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมที่เหมาะสม พร้อมทั้งผลิตไข่ไหมพันธุ์หลักให้กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อนำไปใช้ผลิตไข่ไหมพันธุ์ขยายต่อไป

1.3 สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีส่วนรับผิดชอบในด้านแผนและนโยบายการผลิตพืช มีการจัดทำร่างแผนและนโยบายการพัฒนาหม่อนไหม โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรจะเป็นผู้ประสานงานการยกร่างแผนพัฒนาและนโยบายของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายของประเทศ

1.4 กรมส่งเสริมสหกรณ์ เป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมให้แก่สมาชิกนิคมสหกรณ์ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย เช่น กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

2. กระทรวงอุตสาหกรรม

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่หลักในด้านการตรวจสอบคุณภาพเส้นไหมที่ผลิตหรือสาวได้จากโรงงานสาวไหมภายในประเทศ ได้ทำการจัดเกรดเส้นไหมไทยตามมาตรฐานสากล เพื่อกำหนดราคาเส้นไหมตามคุณภาพ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านเทคโนโลยีการสาวไหมในภาคอุตสาหกรรม เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เส้นไหมที่ใช้ในอุตสาหกรรมผ้าไหมไทย และเป็นการทดแทนการนำเข้าเส้นไหมจากต่างประเทศ เพื่ออุตสาหกรรมดังกล่าวได้ด้วย

3. กระทรวงมหาดไทย

3.1 สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (รพช.) ดำเนินการโดยกองพัฒนาอาชีพ เพื่อให้เกษตรกรในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามกลวิธีของการพัฒนารากฐานทางเศรษฐกิจและสังคม โดยหน่วยงาน รพช. จะสนับสนุนปัจจัยการผลิตให้บางส่วน เพื่อให้เกษตรกรมีการประกอบอาชีพทางการเกษตรที่แน่นอนและมีรายได้เพิ่มขึ้น

3.2 กรมประมงสงเคราะห์ กอมนิคมสร้างตนเอง เป็นหน่วยงานส่งเสริมให้เกษตรกรในนิคมสร้างตนเองแต่ละนิคม มีการประกอบอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยมีหน่วยงานอื่น ๆ ของภาครัฐให้ความร่วมมือในด้านปัจจัยการผลิต เทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนด้านการตลาด นอกจากนี้ ยังมีภาคเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในนิคมแบบครบวงจร ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเน้นนิคมที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3.3 กรมพัฒนาชุมชน การดำเนินงานด้านหม่อนไหมของหน่วยงานนี้จะเน้นในลักษณะการใช้พัฒนากรในระดับพื้นที่เป็นตัวหลัก รวมไปถึงการฟอกย้อมสีไหมสำหรับทอผ้าไหมด้วย เพื่อเป็นการใช้แรงงานในระดับหมู่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่มีการว่างงานรวมทั้งไม่มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทไปสู่เมืองด้วย

4. กระทรวงพาณิชย์

4.1 กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยแผนกวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของกองวิจัยสินค้าและตลาด ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดพิมพ์ข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมไหมไทย และศึกษาภาวะการตลาด

4.2 กรมการค้าต่างประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและส่งเสริมการผลิตไหม โดยกำหนดการนำเข้าเส้นไหมจากต่างประเทศเข้ามาในราชอาณาจักร ทำให้สอดคล้องกับนโยบาย สภาวะการณ์การผลิต และการตลาด

5. กระทรวงการคลัง

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ถือเป็นสถาบันการเงิน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับกรใช้เฉพาะเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
97250
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่มุ่งส่งเสริมการให้สินเชื่อแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เพื่อจะได้นำไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมในด้านงานส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทาง ชกส. ได้เข้าร่วมในการพิจารณาสินเชื่อทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยจัดทำในลักษณะของโครงการครบวงจรหรือโครงการสี่ประสาน

6. ทบวงมหาวิทยาลัย

สถาบันการศึกษาได้เข้ามามีส่วนในงานศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านหม่อนไหม เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น

ภาคเอกชน

ในปัจจุบันมีบริษัทหรือโรงงานสาวไหมที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินธุรกิจด้านหม่อนไหมโดยเฉพาะ เพื่อที่จะดำเนินการสนับสนุนโครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจรหรือสี่ประสาน ซึ่งภาคเอกชนมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินงานทางด้านการตลาด ปัจจุบันมีบริษัทหรือโรงงานสาวไหมที่ดำเนินงานอยู่ 9 แห่ง คือ

1. บริษัทจุลไหมไทย จำกัด	จังหวัดเพชรบูรณ์
2. บริษัทไหมเมืองกาญจน์ จำกัด	จังหวัดกาญจนบุรี
3. บริษัทเจนเนอร์ฟาร์มซัพพลายส์ จำกัด	กรุงเทพมหานคร
4. บริษัททิพย์ไหมไทย จำกัด	จังหวัดขอนแก่น
5. บริษัทไทยซิลค์โปรดัก จำกัด	จังหวัดนครราชสีมา
6. บริษัทอุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด	จังหวัดนครราชสีมา
7. บริษัทอูครแสงรุ่งไหมไทย จำกัด	จังหวัดอุดรธานี
8. บริษัทบุญมาอุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด	จังหวัดอุดรธานี
9. บริษัทซิลค์ซิติ (ประเทศไทย) จำกัด	จังหวัดเชียงใหม่

ซึ่งบริษัทหรือโรงงานสาวไหมดังกล่าว จะมอบไข่ไหมให้เกษตรกรที่เป็นสมาชิกนำไปเลี้ยงตามหลักวิชาการเกษตรหรือการเลี้ยงไหมแผนใหม่ จากนั้นจะทำการรับซื้อรังไหมของเกษตรกร โดยตีราคาตามตารางมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานของรัฐบาลเป็นคนกลางในการตีราคาด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทำการคัดเลือกพันธุ์จากรังไหมเก็บไว้ใช้เลี้ยงไหมในครั้งต่อไป รังไหมที่เหลือสามารถนำไปสาวเป็นเส้นไหม เพื่อเก็บไว้ทอผ้าใช้ในครัวเรือน ซึ่งมักจะทำในเวลาว่าง ถ้าหากทอผ้าได้ปริมาณมากก็อาจจะนำไปขายเพื่อเป็นรายได้เสริมจากอาชีพหลัก ส่วนรังไหมที่คัดไว้จะนำไปเลี้ยงไหมในรุ่นต่อไป หมุนเวียนเป็นวงจรเช่นนี้ตลอดไป ดังภาพที่ 1

การคัดเลือกพันธุ์

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม เป็นวิธีการเลี้ยงไหมอย่างง่ายที่ชาวบ้านนิยมกระทำกัน เป็นวิธีที่ใช้คนน้อย ลงทุนน้อย ทำการคัดเลือกและขยายพันธุ์เอง โดยจะคัดเลือกจากรังไหมซึ่งเกิดจากตัวไหม 2 ชนิด คือ ไหมธรรมชาติและไหมแก้ว ถ้าจะเอาพันธุ์ไหมที่เป็นตัวไหมแก้วก็เลือกเอาจากรังไหมที่ขาวนวล รังใหญ่ ๆ มีปู่มาก ถ้าจะเลือกชนิดไหมธรรมชาติ รังไหมที่คัดเลือกต้องเป็นรังสีเหลืองจัด รังใหญ่ ช้วน มีปู่มาก เวลาเขย่าคูดังต้องมีเสียงดังหนัก ๆ จึงจะเป็นพันธุ์ตัวเมีย โดยปกติแล้วการคัดเลือกพันธุ์ต้องการคัดเอาตัวเมียมาก ๆ เพราะจะทำให้ได้ตัวไหมจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะนิยมเลี้ยงไหมธรรมชาติ ข้อสำคัญ คือ ต้องกะประมาณคูดก่อน ถ้าต้องการเลี้ยงมาก ๆ ก็คัดเลือกพันธุ์ไว้มาก ๆ ถ้าต้องการเลี้ยงน้อยก็ให้คัดพันธุ์ไว้ น้อย ๆ เช่น คัดไว้ประมาณ 160 รัง เมื่อโตเต็มที่แล้วจะได้ตัวไหมประมาณ 9-10 กระด้ง คิดเป็นตัวไหมหลายหมื่นตัว

การผสมพันธุ์

เมื่อคัดเลือกพันธุ์ได้เรียบร้อยแล้วจะเก็บไว้ในถาดหรือกระด้ง ข้อสำคัญต้องหล่อ น้ำกันมดด้วย เพราะรังไหมและตัวไหมมีกลิ่นหอม มดชอบกัดกิน จึงเป็นอันตรายแก่ตัวไหมที่อยู่ภายใน ตัวไหมที่อยู่ในรังเมื่อทำรังเสร็จแล้วจะเปลี่ยนเป็นตัวดักแด้ และเจริญเติบโตในรังไหมต่อไปอีกราว 10-12 วัน จึงจะกลายเป็นผีเสื้อเจาะรังไหมออกมา ผีเสื้อนี้จะมีลักษณะเป็นสีขาวนวล มีลำตัวสั้นป้อม มีปีกเล็ก ๆ สีขาว มันจะกางปีกได้ไปได้มาไม่บินเหมือนผีเสื้อชนิดอื่น ที่มันบินไม่ได้ อาจจะเป็นเพราะปีกเล็ก สั้น และมีชันเดียว

ในตอนนี้นักเลี้ยงจะทำการเลือกเอาตัวผีเสื้อที่เจาะออกจากรังไหมไปรวมกัน ผีเสื้อไหมตัวเมียมีลำตัวสั้น ห่องป่อง ทั้งนี้ เนื่องจากในท้องของมันมีไขอยู่เต็มไปหมด ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษและแปลกของตัวไหม ส่วนตัวผู้จะมีลำตัวผอม ยาว กางปีกกระพือว่องไวกว่าตัวเมีย เมื่อคัดเลือกได้พันธุ์ตัวผู้และตัวเมียแล้ว คนเลี้ยงจะนำมันไปวางไว้บนผ้าขาวที่ปูไว้บนถาดหรือกระด้ง เอาภาชนะอย่างอื่นปิดไว้เพื่อให้มันผสมพันธุ์กัน ตัวเมียมีไขอยู่แล้วเมื่อตัวผู้เข้าผสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พันธุ์ ไข่ของมันก็จะสมบูรณ์ โดยปกติแล้วตัวเมียจะมีจำนวนมากกว่าตัวผู้ ดังนั้น เมื่อปล่อยให้ตัวผู้และตัวเมียผสมกันสักพักหนึ่งจึงเปิดฝาออก เอาตัวเมียที่ยังไม่ได้ผสมออกมาวางบนผ้าขาวอีกผืนหนึ่ง แล้วจับตัวผู้แยกออกจากตัวเมีย เอาตัวผู้มาวางกับตัวเมียที่ยังไม่ได้ผสมพันธุ์ ทำเช่นนี้จนกระทั่งตัวเมียถูกผสมทุกตัว (ตัวผู้มีความสามารถที่จะผสมกับตัวเมียได้หลาย ๆ ตัว) ปิดฝาเอาไว้ ตอนเช้าเปิดฝาออกดูจะปรากฏว่ามีไข่สีขาว ๆ เต็มฝา หยิบตัวผีเสื้อออกไปทิ้ง เลือกอเอาแต่ไข่ของมันไว้ ชีวิตของผีเสื้อก็จะจบลงแค่นี้ ผีเสื้อตัวหนึ่ง ๆ สามารถออกไข่ได้หลายพันฟอง

ระยะนี้ศัตรูที่ควรป้องกันมากที่สุด คือ มด ผู้เลี้ยงจะไม่ยอมให้มดตอมไข่ใหม่ได้ เพราะจะทำให้ไข่ใหม่ฟ่อหมด ประมาณ 10-12 วัน ไข่ใหม่จะฟักออกมาเป็นตัวใหม่เล็ก ๆ มีสีดำ ในระยะนี้ต้องระวังทั้งมดและแมลงวันไม่ให้ตอมตัวใหม่ได้ เพราะจะทำให้ตัวใหม่เกิดโรคและตายได้ ต่อมาหนอนใหม่จะค่อย ๆ รู้จักอาหาร คือ ไบหม่อนอ่อนหั่นฝอยละเอียด ประมาณ 7 วัน จะเห็นลักษณะของมันชัดเจน คือ มีขา 8 ขา กับขาหน้าติดกับปากของมันอีกประมาณ 8 ขา ซึ่งจิ้นอยู่ติด ๆ กัน มีปากแหลมสำหรับแทะไบหม่อน

วิธีการเลี้ยงไหม

หลังจากที่มันออกจากไข่เป็นตัวใหม่ จะมีการลอกคราบทั้งหมด 4 ครั้ง เหตุที่มันลอกคราบเพราะลำตัวมันขยายโตขึ้น หนังหุ้มภายนอกตึง ธรรมชาติจึงสร้างให้มันสามารถลอกคราบเก่าออกแล้วมีคราบใหม่เกิดขึ้น หลังจากลอกคราบเสร็จ มันจะนอนด้วยความอ่อนเพลียและไม่ยอมกินอาหาร แต่ถึงแม้ไหมจะนอนก็ต้องหั่นไบหม่อนปิดร่างมันไว้ เพราะเมื่อไหมตื่นขึ้นมาจะกินอาหารเหมือนเดิม ช่วงนี้ต้องเปลี่ยนที่อยู่ของไหมให้กว้างขึ้นและทำการถ่ายมูลไหม โดยเฉพาะอาหารที่เหลือและมูลไหมจะลงไปอยู่ข้างล่างเป็นแผ่น สามารถจะลอกเป็นม้วนออกมาได้ มูลของไหมเป็นสีเขียวปนกับเศษไบหม่อนใช้ทำเป็นปุ๋ยสำหรับปลูกต้นหม่อนได้ด้วย แต่ทั้งนี้ต้องระวังถ้าหากหนอนไหมเป็นโรคอาจทำให้ต้นหม่อนเกิดโรคและแพร่ระบาดไปสู่หนอนไหมได้

ตัวไหมจะกิน ๆ นอน ๆ อยู่เช่นนี้ถึง 4 ครั้ง แต่แต่ละครั้งห่างกันประมาณ 7-8 วัน ระหว่างที่ตัวไหมนอนครั้งที่ 3 กับครั้งที่ 4 นี้ ตัวของมันเติบโตเป็นตัวหนอนขนาดกลางแล้ว ต้องแบ่งออกไปใส่กระดิ่งหลายใบ เพื่อให้มันได้ขยายตัวและโตเต็มที่ ไม่แย่งอาหารกัน เวลาแยกต้องวางไว้กลาง ๆ กระดิ่ง มันจะโตแยกตัวออกไปจนเต็มกระดิ่ง ก่อนที่จะแยกตัวไหมออกจากกระดิ่งทุกครั้ง ต้องให้อาหารมันเสียก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้มันโตขึ้นมากินไบหม่อน เวลาจับแยกจะได้ไม่กระทบกระเทือนตัวมันมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับอาจารย์ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้คัดลอกเอกสารของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดและหอสมุดในโลยีการเกษตร
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า

การให้อาหาร

ทำการโรยเกลบก่อนให้อาหารเพื่อฆ่าเชื้อโรคบางชนิด นอกจากนี้อย่าให้ใบอ่อนที่เก็บอัดมาจนร้อนระอุ เพราะผิวของตัวไหมบอบบาง อาจจะทำให้มันแห้งได้ ต้องเทใบหม่อนจากกระชู่ที่มันอัดแน่นลงบนเสื่อที่ไว้สั๊กพัก เมื่อหายร้อนระอุแล้วจึงหยิบใส่ให้ตัวไหมกิน

การเก็บใบหม่อน

โดยมากจะเก็บใบหม่อนในกระชู่ไม้ปิดด้วยใบตอง หรือไม่ก็อาจจะห่อผ้า เก็บใส่กระสอบปุย ตะกร้า หรือเข่ง ทำการพรมน้ำบ่อย ๆ เพื่อไม่ให้ใบหม่อนเหี่ยวเฉาและไม่ให้มดเข้าไปทำรัง

การเก็บไหมสุก

ประมาณ 45 วัน ตัวไหมจะเจริญเต็มที่พร้อมที่จะชักใย ถ้าด้วยอายุประมาณ 1 นิ้วครึ่ง มีสีเหลืองจัดและเริ่มชักใยในกระดิ่งที่มันอยู่ ผู้เลี้ยงจะเตรียมกระดิ่งที่มีช่องกันเป็นตาข่ายเพื่อเก็บเอาตัวไหมสีเหลืองจัดใส่ในช่องตาข่ายช่องละ 1 ตัว วิธีนี้ทำให้สะดวกในการเก็บรังไหมหลังจากที่มันชักใยเรียบร้อยแล้ว ตามชนบทไกล ๆ จะใช้กิ่งไม้แห้งมัดเป็นรังให้ตัวไหมชักใย กิ่งไม้ที่ใช้มักจะเป็นรังข่อย กิ่งสะแก ดากให้แห้ง เคาะให้ใบร่วงออกหมดหรือไม่เคาก็ได้ นำกิ่งไม้ไปมัดขมวดหัวท้ายให้เล็ดดูสวยงาม เก็บตัวไหมสีเหลืองใส่ลงในรังกิ่งไม้เพียงเล็กน้อย ตัวไหมจะไต่ไปตามกิ่งไม้และเลือกทำรังตามใจชอบ ข้อดีของวิธีนี้ คือ ตัวไหมมีโอกาสเลือกที่จะชักใยห่อหุ้มตัวของมันอย่างธรรมชาติ เช่นเดียวกับตัวหนอนส่วนมากที่ชอบทำรังภายในใบม้วนเพื่อให้พ้นภัยจากศัตรูที่จะมาทำร้ายมัน การทำรังให้ชักใยในช่องนั้นรู้สึกจะฝืนธรรมชาติของมัน แต่มีผลดีตรงที่ทำให้ได้รังไหมสะอาด ได้จำนวนรังไหมเต็มเม็ดเต็มหน่วย สามารถเก็บรังไหมได้รวดเร็วดูเรียบร้อย ไม่เกะกะ ทุนแรงทุนเวลา การให้ไหมทำรังหรือชักใยในกิ่งไม้จะต้องเอากิ่งไม้ไปแขวนไว้ตามชายคาบ้าน ทำให้ภายในบ้านรกรุงรัง นอกจากนี้ต้องระวังเรื่องมดด้วย การเก็บรังไหมจะทำได้ช้าเพราะต้องพลิกดูตามใบต่าง ๆ บางทีมีเศษใบไม้และกิ่งไม้เล็ก ๆ ติดมาด้วย แต่รังไหมที่ได้จากวิธีนี้ชาวบ้านเชื่อว่าอ้วนกว่ารังไหมที่ชักใยในกระดิ่งตาข่าย ตัวไหมจะใช้เวลาชักใยประมาณ 2 วัน จึงจะเก็บรังไหมได้ และมันจะชักใยอยู่ภายในรังจนกระทั่งหมด เนื่องจากเราผสมพันธุ์ไม่พร้อมกันดังกล่าวข้างต้น ทำให้ตัวไหมอาจแก่ไม่พร้อมกัน หากจะเลี้ยงไหมในรุ่นต่อไปอีก ให้คัดเลือกพันธุ์แยกไว้ต่างหากเสียก่อน แล้วส่วนที่เหลือจึงนำไปใช้ในการสาวไหมต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การป้องกันศัตรูไหม

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมเป็นกรรมวิธีที่ผลิตเพลิน แต่จะต้องมีความระมัดระวัง เช่นเดียวกับการเลี้ยงทารก ศัตรูสำคัญของตัวไหม คือ แมลงวันและมด การเลี้ยงไหมจึงต้องเลี้ยงไว้ในห้องหรือกรงที่มีมุ้งลวด กระจังที่ใส่ตัวไหมต้องวางไว้บนชั้นที่มีน้ำหล่อขาทั้ง 4 โดยมีการทำเช่นเดียวกับการป้องกันมดขึ้นขาตู้กับข้าว ตัวไหมมีผิวหนังถ้ำมดกัดมันจะตาย ขณะเดียวกันถ้าแมลงวันตอมและเจาะตัวโค เมื่อตัวไหมตัวนั้นชักใยหุ้มตัวของมันแล้ว จะปรากฏว่ามีหนอนเจาะรังไหมออกมาและตัวมันเองก็ตายโดยที่ไม่ได้ลอกคราบ กระจังที่ใช้ต้องผึ่งแดดหรืออบด้วยความร้อนกันมดเสียก่อน

ชาวบ้านส่วนมากเลี้ยงไหมโดยไม่ได้ใช้มุ้งลวดเพราะเงินทองไม่อำนวยนัก แต่ใช้ผ้าขาวบางหรือมุ้งเก่า ๆ ครอบกระจังแต่ละกระจังไว้ คลุมผ้ามุ้งแล้วจึงหว่านทำให้ตั้ง โดยแท้จริงวิธีนี้เป็นวิธีที่ดีกว่าวิธีเลี้ยงในปัจจุบัน เพราะอย่างน้อยก็ทำให้ตัวไหมอบอุ่นมากกว่าที่มันจะอยู่ในมุ้งลวดโดยที่ไม่มีอะไรมาปิดบัง ถ้ามีตัวไหมที่แข็งแรงมาก ๆ มันจะได้ตามขอบกระจังหรือหล่นไปที่อื่นได้ แต่การเลี้ยงแบบเก่าสิ้นเปลืองผ้ามุ้งและเลี้ยงได้จำนวนน้อย เวลาให้อาหารแต่ละครั้งต้องมีคนช่วยไล่แมลงวัน หรือต้องกางมุ้งแล้วเอากระจังตัวไหมไปให้อาหารกันในมุ้ง ซึ่งยุ่งยากและไม่สะดวก ส่วนวิธีเลี้ยงในมุ้งลวดจะสะดวกสบายและทำให้เลี้ยงตัวไหมได้คราวละมาก ๆ ซึ่งนิยมมากในการเลี้ยงไหมแผนใหม่

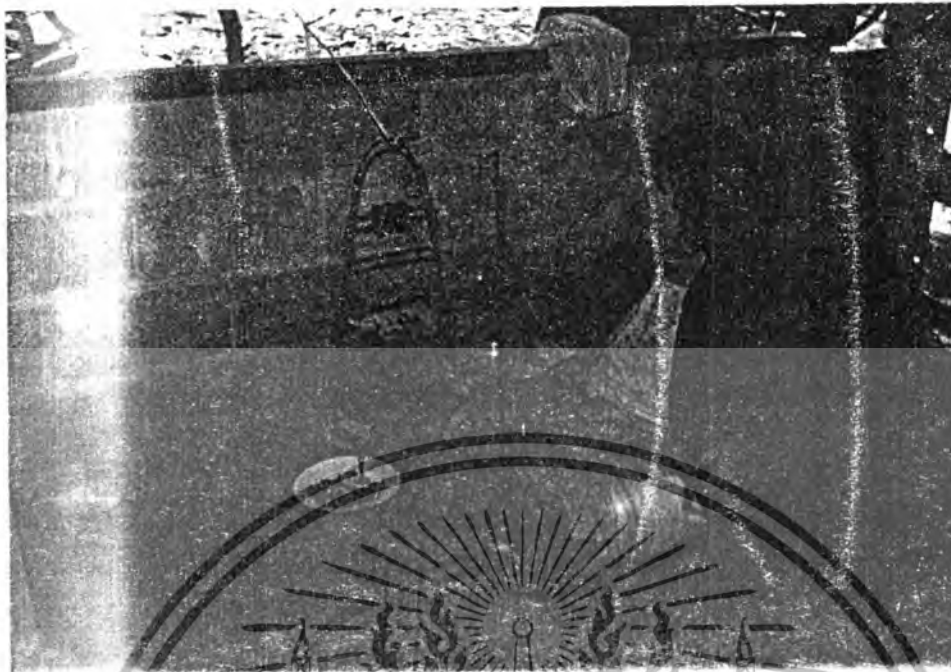
การอบรังไหม

หลังจากคัดรังดี ๆ ไว้ทำพันธุ์ในการเลี้ยงครั้งต่อไปแล้ว ที่เหลือจะต้องสาวเส้นไหมให้เสร็จภายใน 7 วัน เพราะตัวไหมที่กลายเป็นดักแด้อยู่ภายในรังยังมีชีวิตอยู่ เมื่อครบ 7 วัน มันจะกัดรังออกมาเป็นตัวผีเสื้อ เส้นไหมที่สาวได้ในระยะนี้จะไม่สวยเพราะรังไหมจม และรูที่ถูกเจาะทำให้เส้นไหมขาด ดังนั้น หากเกรงว่าจะสาวไหมไม่ทัน คนเลี้ยงไหมต้องนำกระจังรังไหมไปผึ่งแดดจัด ๆ เพื่อให้ดักแด้ข้างในตายก่อนที่จะกลายเป็นผีเสื้อ

การสาวไหม

จะเห็นว่ากรรมวิธีในการเลี้ยงตลอดจนการสาวเส้นไหมแบบดั้งเดิมง่ายและสะดวกมากแต่สิ้นเปลืองทั้งแรงงานและเวลา มีข้อเสียตรงที่ทำได้ช้าเท่านั้น ดังภาพที่ 2

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 2 การสาวไหมแบบดั้งเดิม

อุปกรณ์ในการสาวไหม

อุปกรณ์ในการสาวไหมใช้หม้อดินขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ เป็นหม้อปากกลม ๆ เรียกโดยเฉพาะว่าหม้อสาวไหม ๑ เहु้ที่ต่อใช้หม้อปากกลม ๆ ถัดเพื่อป้องกันไม่ให้รังไหมกระจาย เวลาสาวไหมต้องการ ไร่รังไหมมารวมกันอย่างสม่ำเสมอที่ปากหม้อ จึงมีไม้ยึดที่ขอบทั้ง 2 ข้าง ตั้งตรงขึ้นไปเป็นขา 2 ขา ปลายข้างบนมีไม้ยึดคั่นหนึ่งยึดขวางไว้เป็นแกนของลูกล้อที่ทำด้วย หลอดค้ายหรือทำด้วยไม้ไผ่ บางแห่งนิยมทำเป็นรูปโค้ง แต่ต้องเหลงไม้ให้บาง ๆ จึงจะโค้งได้ อุปกรณ์ส่วนนี้มักทำจากไม้เนื้อแข็งเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากมีความเหนียวและทนทาน ไม่หักง่าย หม้อนี้มีไว้สำหรับด้อมรังไหมในขณะสาวไหม เตาไฟที่ใช้ด้อมสามารถใช้ได้ทั้งเตาใช้ถ่านและเตาใช้ ฟืนแล้วแต่ความสะดวก

นอกจากนี้ ยังมีอุปกรณ์จำเป็นอีกอย่างหนึ่ง คือ ไม้พายสำหรับคนรังไหมและกด ให้เส้นไหมลอดออกมาตามแฉกของไม้ เพื่อให้เส้นไหมเสมอและรังไหมไม่ตามขึ้นมา ไม้พายมี ลักษณะเหมือนไม้พายกวนขนมแต่เล็กกว่าและมีด้ามยาว ตรงกลางทำเป็นแฉก 1 แฉก ขณะที่สาว ไหมอยู่เส้นไหมที่สาวได้จากหม้อด้อมจะใส่ไว้ในกระบุง ถัง หรือภาชนะอย่างอื่นที่เตรียมไว้ โดยใช้ของหนัก ๆ ทับเส้นไหมที่สาวได้เอาไว้ เพื่อป้องกันไม่ให้เส้นไหมพันกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชนิดของเส้นไหม

การสาวไหม จะได้เส้นไหมจากรังไหมถึง 3 ชนิด คือ

1. เส้นไหมต้นหรือหัวไหม หมายถึง เส้นไหมที่สาวออกจากรังไหมครั้งแรก มีสีออกเหลืองอมแสด ขรุขระไม่เรียบ เส้นไหมใหญ่และหยาบ แต่หลังจากทำให้เส้นเรียบแล้ว เมื่อฟอกและทอเป็นผ้าขึ้นมา ผ้าชนิดนี้จะหนา หนัก ทนทาน ยืดหยุ่นดี และเป็นเงาสวยขึ้นเรื่อย ๆ จนขาด
2. เส้นไหมกลางหรือไหมลาว คือ เส้นไหมซึ่งเมื่อสาวครั้งแรกแล้วไม่ได้แยกให้อยู่คนละพวก พอรังไหมทำท่าจะหมดก็เติมรังเข้ามาอีกและสาวไปเรื่อย ๆ ทำให้ได้เส้นไหมขนาดกลาง โด และเรียบเสมอกัน อาจมีปุ่มปมบ้าง
3. เส้นไหมน้อยหรือยอดไหม เป็นเส้นไหมที่มีเส้นละเอียด เล็ก และสวยงามปราศจากปุ่มปมทั้งหลาย สีสันทึบดำสีทองคอกบวม เป็นเส้นไหมที่ได้จากตัวไหมชักใยอยู่ในรัง เมื่อสาวเส้นไหมไปเรื่อย ๆ จะเหลือแต่ตัวคักแต่ภายใน เส้นไหมน้อยนี้สวยงามและราคาแพงมาก เพราะมีกรรมวิธีในการสาวเส้นไหมซับซ้อนมากขึ้น

วิธีสาวเส้นไหม

ใช้หม้อสำหรับสาวเส้นไหมต้มน้ำให้ร้อนจัดแต่อย่าให้เดือด หยิบรังไหมใส่พอประมาณสักหนึ่งกำมือ ใช้พายคนคดให้จมน้ำเสียก่อน เมื่อลอยขึ้นมาก็ค่อย ๆ ตะล่อมให้รวมกัน และดึงใยไหมออกมาให้เป็นเส้น ครั้งแรกอาจจะเป็นเส้นใหญ่ ตะปุ่มตะป่ำ เมื่อสาวออกมาเป็นเส้นยาว ๆ ก็สาวให้ลงไปอยู่รวมกันในกระบุง อาจสาวยากในตอนแรกเพราะเส้นใยยังไม่รวมกันทุกเส้น ต่อมามันจะค่อย ๆ รวมกันเอง และทุก ๆ เส้นต่างก็มีเส้นใยของตนเองรังละ 1 เส้น เพราะตัวไหมชักใยไว้เช่นนั้น และเส้นเหล่านี้จะถูกสาวขึ้นมารวมกันเป็นเส้นเดียวคล้ายกับลูกโป่งซึ่งผูกเชือกไว้รวมกันหลาย ๆ ใบ แล้วดึงที่ปลายเชือกหลาย ๆ เส้นนั้น ถ้าสังเกตให้ดีจะเห็นว่าธรรมชาติของตัวไหมสามารถสร้างรังได้เส้นไหมเล็ก ๆ ที่สวยงามมาก และเป็นเรื่องน่าแปลกคือเมื่อเติมรังไหมลงไป มันจะรวมเส้นกันได้อีกโดยไม่ขาดตอน ถ้าต้องการจะได้เส้นไหมเส้นเล็กละเอียดหรือไหมน้อยจะต้องสาวเอาหัวไหมออกมาก่อนระยะหนึ่ง โดยต้องสาวจนกระทั่งเห็นเส้นใยไหมเส้นเล็ก ๆ ตามธรรมชาติของตัวไหมประมาณ 2 ส่วน 3 ของรังไหมทั้งหมด เหลืออีก 1

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนให้ตัดขึ้นมา อาจมีคนช่วยสาวเส้นไหม 2 คน โดยคนหนึ่งสาวเส้นไหมต้นและอีกคนหนึ่งสาวไหมน้อย ผู้สาวไหมจะต้องผ่านการฝึกฝนและมีความชำนาญในการสาวพอสมควร เพราะเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมาก

หากต้องการไหมกลางหรือไหมลาวก็ไม่ต้องคำนึงถึงไหมต้นและไหมน้อย จัดการสาวได้เลยพอใกล้จะหมดก็หยิบเติมไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งหมดครั้งไหม จะได้เส้นไหมซ้อนกันเป็นชั้น ๆ อยู่ในกระบุง ส่วนมากคนเลี้ยงไหมจะกะไว้ว่าวันหนึ่ง ๆ นั้นจะต้องสาวไหมให้ได้รังไหมกี่กระดิ่ง ดังนั้น เมื่อสาวเสร็จในวันหนึ่ง ๆ เส้นไหมที่สาวได้จะถูกนำมาวางไว้เป็นตั้ง ๆ มีของหนัก ๆ ทับไว้กันไม่ให้เส้นไหมยุ่งพันกัน หลังจากสาวไหมจนหมดครั้งแล้วจะเหลือตัวดักแด้จอมอยู่ที่กันหม้อ ดักแด้นี้ร่อยมาก ชาวบ้านที่มีอาชีพทางเลี้ยงไหมจะรับประทานกันเป็นประจำ

กรรมวิธีในการสาวไหมไม่เสร็จสิ้นแค่นี้ ต้องกรอจากเส้นที่อยู่ในกระบุงเข้ากึ่งเมื่อนับจำนวนไหมว่าได้มากน้อยแค่ไหน เวลากรอจะต้องมีกรวดหรือของหนัก ๆ ทับไว้กันไม่ให้เส้นไหมขึ้นมาทิ้งกระจุก ส่วนไหมน้อยนั้นมักสาวแล้วใส่กลงเลย ใจหนึ่งประมาณ 80 เส้น ต่อไปก็เอาหมูนเข้าเครื่องมืออีกชนิดหนึ่ง คือ อัก เสร็จแล้วจะใช้วิธีหมุนด้วยมือที่ละน้อยเพื่อหาปุ่มปมหรือตัดเส้นที่ไม่เสมอกันออกทิ้งบ้าง แล้วจึงเอาเข้าเครื่องปั่น คือ ไน เพื่อให้เส้นไหมแน่นยิ่งขึ้นเสร็จแล้วหมุนเข้ากึ่งอีกครั้งหนึ่ง ในตอนนี้จะมีการนับด้วยเพื่อต้องการทราบจำนวนไหมที่สาวได้หรือเพื่อจะนำไปทอผ้าต่อไป ชาวบ้านใช้การนับเป็นเข็ด 1 เข็ดประมาณ 15 ใจ และ 1 ใจ คือ การหมุนงไป 80 รอบ

การฟอกข้อมลี

ในสมัยก่อนชาวบ้านข้อมไหมด้วยวิธีล้าสมัยมาก ซึ่งก็ยังใช้กันอยู่ คือ เอาแก่นไม้บางชนิด เช่น ต้นสมอหรือจุนุน นำมาต้มให้สีของไม้ออกมาแล้วเอาไหมลงข้อม จะได้สีคล้ายสบงที่ข้อมฝาด ก่อนที่จะข้อมต้องฟอกเสียก่อน เพื่อให้เส้นไหมกลายเป็นสีขาว เช่น ไหมลาวและไหมหัวไหม การฟอกไหมชาวบ้านใช้ด่างซึ่งได้จากขี้เถ้า

วิธีการทำด่างนั้นสะดวกและง่ายมาก โดยเอาหม้อหรือหวดเก่า ๆ ที่ไม่ใช่แล้วใช้รกมะพร้าวทุบไว้ เอาขี้เถ้าใส่แล้ววางบนถังหรือหม้อ ขี้เถ้าที่ดีต้องเผาจากงวงตาลหรืออาจใช้ผักขม เหง้ากล้วย ใบกล้วย ก้านกล้วย ไม้ขี้เหล็ก ใบเพกา นำมาชื้ออย่างใดอย่างหนึ่งโดยหั่นบาง ๆ นำไปตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปเผาจนกระทั่งเป็นเถ้า เทน้ำไปบนขี้เถ้า ตั้งทิ้งไว้ให้ตกตะกอน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

นอนกัน น้ำจะค่อย ๆ ไหลผ่านซี่เต้าลงมากลายเป็นค้างอย่างดี (วิธีการกรอง) หมั่นเอาน้ำเทใส่ เรือย ๆ แล้วเอาคางนี้ไปฟอกไหม ทำให้เส้นไหมขาวววลขึ้น เมื่อฟอกจนววลดีแล้วก็นำไปย้อมสี โดยสีที่ใช้ในสมัยก่อนคือสีที่มีขายตามท้องตลาดและเป็นที่ยอมรับ ได้แก่ สีสมนึก สีสมหวัง ซึ่งทั้ง 2 ชื่อนี้เป็นชื่อของร้านขายสีย้อมผ้าในสมัยนั้น ผ้าของชาวบ้านสมัยก่อนเวลาซักมักจะสีตกแทบทุก ชนิด เนื่องจากสีสมัยก่อนคุณภาพไม่ค่อยดีประกอบกับชาวบ้านไม่ทราบวิธีย้อมที่ถูกต้อง เมื่อชาวบ้านต้องการย้อมสีไหมให้เป็นสีอะไร จะต้มน้ำให้เดือดเอาสีลงคนให้ละลาย แล้วเอาเกลือใส่เล็กน้อยป้องกันสีตก ก่อนย้อมต้องเอาเส้นไหมจุ่มน้ำให้ทั่วเสียก่อน แล้วเอาไปมะพร้าวผูกไว้เพื่อสะดวกในการใช้ไม้เกี่ยวขึ้นมาจากหม้อร้อน ๆ จะใช้ไม้ลงไปคนไม่ได้เพราะเส้นไหมจะพันกันยุ่ง เมื่อเห็นว่าสีที่ย้อมเข้ากับเส้นไหมจนอึมดำดีแล้ว ให้เอาไม้เกี่ยวขึ้นมาลงจุ่มน้ำขาว เพื่อให้เส้นไหมแข็ง แขนงกับราวแล้วสลัดให้สะเด็ดน้ำ ผึ่งลมไว้จนแห้ง จากนั้นจึงทำการครีโส่กและหมუნเข้าอีกไว้

การทอผ้าไหม

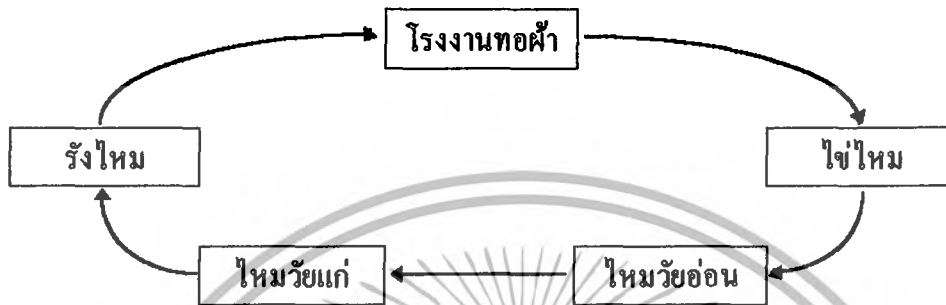
กรรมวิธีทอผ้านั้น ถ้าเป็นผ้าทอแบบธรรมดา คือ ผ้าตะกอ 2 หมายถึงผ้าลายจัดธรรมดา จะเลือกพืมที่ใช้สำหรับผ้าตะกอ 2 โดยดูความกว้างของพืมว่ากว้างเท่าใด เสร็จแล้วจึงเอาไหมที่หมუნเข้าอีกหลาย ๆ อัก มาเข้าเครื่องมือชนิดหนึ่งเพื่อทำให้เป็นเส้นยืน เมื่อได้เส้นยืนแล้วจึงนำมาต่อกับตะกอซึ่งติดอยู่ที่พืมทอผ้า อาจจะมีไหมเก่าที่คนอื่นทอติดอยู่ยาวประมาณ 1 คืบ ถ้าไม่มีตะกอเก่าต้องทำใหม่โดยใช้ด้ายเส้นใหญ่ ๆ เกี่ยวเป็นตะกอขึ้นมาให้ผ่านเส้นไหมแต่ละเส้น ซึ่งจะมีไม้หนา ๆ นำสำหรับเกี่ยวทำตะกอ ช่วงนี้จะแสดงให้เห็นถึงความมานะพยายามของผู้ทอที่ทำตะกอขึ้นมา ตลอดจนการนั่งต่อเส้นไหมทีละเส้นนับเป็นหมื่น ๆ เส้น จากนั้นก็เริ่มทอได้

วิธีทำลายผ้า

ชาวบ้านเรียกว่าซิ่นหมี่ โดยเอาไหมน้อยสีขาวซึ่งฟอกแล้ว พันลงหลัก 2 หลัก ห่างกันเท่ากับหน้ากว้างของผ้าที่จะทอ ในระหว่างที่พันนั้นต้องนับด้วยว่าเป็นกี่ใจ กะให้ทอผ้าได้ 1 ผืน ถ้าต้องการลายสีอะไรก็ใช้สีอย่างใดแต่มีที่เส้นไหม อยากให้เป็นลายอย่างไรก็แต้มสีลงไป แล้วใช้ฝิวกาบกล้วยที่ขูดและฝึ้งแคะจนแห้งดีแล้ว พันรอบ ๆ สีที่แต้มไว้จนทั่ว หากตรงไหนที่ต้องการให้เป็นสีขาว ก็จะใช้ฝิวกาบกล้วยพันไปจนรอบ เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วก็จะเอาไปย้อมสี เช่นเดียวกับเส้นยืน เมื่อตากแห้งดีแล้วจึงใช้มีดค่อย ๆ ตัดเอาเอากาบกล้วยทิ้ง ทำให้ได้เส้นไหมที่มีลวดลายตามต้องการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เจริญเติบโตเต็มที่เป็นหนอนไหมวัยแก่ที่พร้อมจะชักใยทำรัง เมื่อได้รังแล้ว ผู้เลี้ยงจะนำรังไหมไปจำหน่ายให้กับโรงงานทอผ้าเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบป้อนเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมต่อไป รวมระยะเวลาเลี้ยงไหมเชิงการค้าประมาณ 20-27 วันเท่านั้น จากนั้นผู้เลี้ยงจะเริ่มเลี้ยงไหมโดยเริ่มตั้งแต่นำไข่ไหมมาเลี้ยง หมุนเวียนกันไปเช่นนี้ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 วัฏจักรของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

หลักการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

1. การวางแผนและการจัดการ ถือเป็นเรื่องแรกที่มีความสำคัญมากในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ก่อนเลี้ยงไหมเชิงการค้า นั้น ผู้เลี้ยงควรที่จะวางแผนการเลี้ยงก่อนว่าจะเลี้ยงมากหรือน้อยเท่าใด เพื่อจะได้กำหนดขนาดของสวนหม่อน ขนาดของโรงเลี้ยงไหม แรงงานในการเลี้ยงไหม ตลอดจนอุปกรณ์การเลี้ยงไหมและเงินทุนในการดำเนินงาน การเตรียมใบหม่อนนั้น หากเป็นหม่อนปลูกใหม่ ควรเตรียมไร่หม่อนล่วงหน้าอย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป ส่วนไข่ไหมในกรณีที่สั่งไข่ไหมจากต่างประเทศควรวางแผนการสั่งจองล่วงหน้าอย่างน้อย 3 เดือนขึ้นไป การวางแผนทุกด้านควรรัดกุม หากผิดพลาดจะทำให้การเลี้ยงไหมไม่ได้ผลหรืออาจต้องงดเลี้ยงในบางรุ่น ทำให้ขาดทุนและขาดรายได้ไป

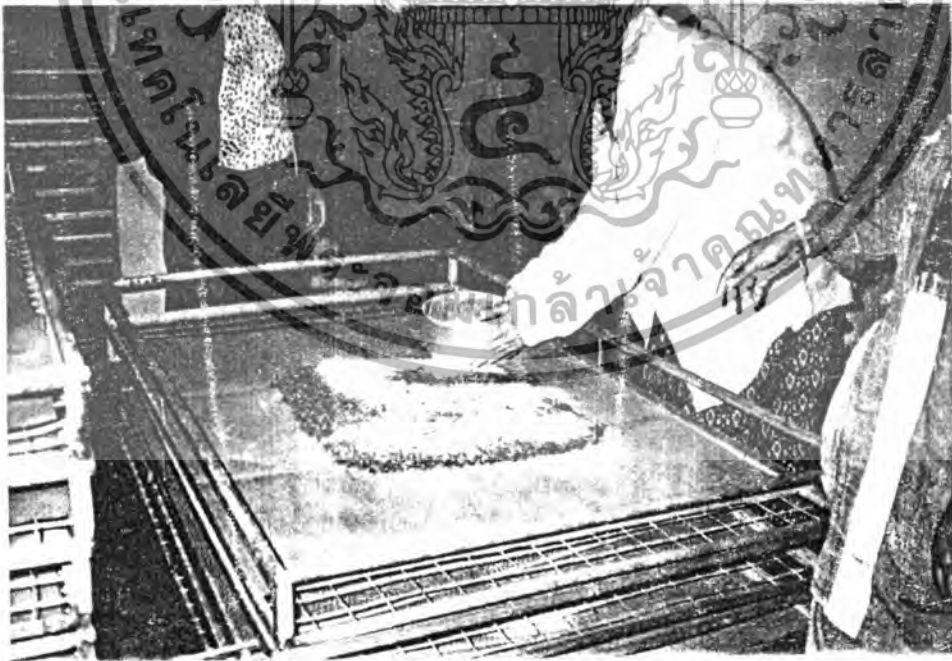
2. การเตรียมไร่หม่อน การเตรียมไร่หม่อนที่ดีตามหลักวิชาการเกษตรแผนใหม่ ทำให้ได้ใบหม่อนที่มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอแก่การเลี้ยงไหม ทำให้หนอนไหมแข็งแรงและได้รังไหมที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ยังทำให้ดินหม่อนแข็งแรง มีอายุยืน เป็นการลดต้นทุนการปลูกหม่อนในปีต่อไปด้วย

3. การเตรียมโรงเลี้ยงไหม วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน ควรเตรียมโรงเลี้ยงไหม โดยแยกเป็นโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อนและโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ สำหรับวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเลี้ยงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ควรมีจำนวนเพียงพอ นอกจากนี้ยังต้องมีแรงงานที่มีคุณภาพในจำนวนที่เพียงพอ ทั้งแรงงานปลูก
ดูแลสวนหม่อน และแรงงานเลี้ยงไหม ซึ่งต้องมีความรู้ในการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมแผนใหม่
ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

4. การรักษาความสะอาดและป้องกันกำจัดโรค เนื่องจากหนอนไหมมีวัฏจักร
การเติบโตใช้เวลาสั้น หากเกิดโรคมักจะรักษาไม่ทัน จึงควรป้องกันโรคไว้ก่อนดีกว่าแก้ไขทีหลัง
ควรทำการฉีดพ่นอบด้วยสารเคมีโดยเฉพาะฟอร์มาลีน

5. การส่งไข่ไหม การเลี้ยงไหมเชิงการค้านั้นจะใช้ไข่ไหมลูกผสมที่สั่งซื้อจาก
ต่างประเทศ ผู้เลี้ยงไม่ได้ทำลารเพาะพันธุ์เอง จะเริ่มเลี้ยงตั้งแต่ นำไข่ไหมมาฟัก แต่บางแห่งมี
หน่วยงานของทางราชการรับผิดชอบในการเลี้ยงหม่อนไหมด้วยอ่อนให้ เนื่องจากเป็นช่วงที่สำคัญ
มากต้องมีการดูแลที่ดีเป็นพิเศษ เพื่อให้หนอนไหมแข็งแรงและสมบูรณ์ ซึ่งจะมีผลต่อเนื่องไป
ถึงไหมวัยแก่ด้วย เช่น กรณีของนิคมคำสร้อย สบเชิงในได้เลี้ยงไหมวัยอ่อนเอง การเลี้ยงไหมวัย
อ่อนดำเนินการโดยสหกรณ์ไหมฯ โดยทำการจัดเลี้ยงที่โรงเลี้ยงไหมกรมของนิคม เมื่อหนอน
ไหมแข็งแรงเข้าสู่วัย 3 จึงแบ่งให้สมาชิกนำไปเลี้ยงในโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ต่อไป ถือเป็นค่าเลี้ยง
ไหมวัยอ่อนกล่องละ 90 บาท ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 เจ้าหน้าที่สหกรณ์ไหมนิคมคำสร้อยกำลัง ropy เพบโซลก่อนการให้อาหารไหมวัยอ่อน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความแตกต่างระหว่างการเลี้ยงไหมเชิงการค้าและการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม

วัตถุประสงค์ในการเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม เลี้ยงเพื่อนำรังไหมมาสาวเอาเส้นไหมเพื่อทอผ้าไหมไว้ใช้ภายในครอบครัว ที่เหลือจะแบ่งขาย จึงมักเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า เลี้ยงเพื่อจำหน่ายรังไหมให้แก่บริษัททอผ้าไหมภายในประเทศ ซึ่งรังไหมดังกล่าวจะได้รับการแปรสภาพเป็นเส้นไหมยืนในแต่ละปี การเลี้ยงไหมแผนใหม่ให้ประสบความสำเร็จจะต้องเลี้ยงเป็นอาชีพหลัก

องค์การสนับสนุน

ด้านเงินทุน

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ไม่มีองค์กรใดให้การสนับสนุน ไม่มีแหล่งเงินกู้ให้บริการ ทั้งนี้เพราะการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมไม่ต้องลงทุนสร้างโรงเลี้ยงไหม ไม่ใช้ยาฆ่าเชื้อโรคฉีดพ่นอุปกรณ์การเลี้ยง ไม่มีการโรยยาบนตัวหนอนไหม การบำรุงต้นหม่อนแทบจะไม่ต้องทำ เพราะการปลูกหม่อนจะปลูกกันทุก ๆ 2 ปี และย้ายที่ปลูกไปเรื่อย ๆ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมทำขึ้นจากวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่สามารถทำขึ้นใช้เองได้ หรือแม้จะต้องซื้อก็มีราคาไม่แพง นอกจากนี้ยังไม่ต้องลงทุนซื้อพันธุ์ไหม จึงเป็นการเลี้ยงไหมที่มีการลงทุนน้อย

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ทำหน้าที่จัดสรรเงินกู้ให้แก่เกษตรกรหรือสมาชิกในโครงการกู้ในลักษณะสินเชื่อเพื่อการเกษตร โดยให้สมาชิกโครงการนำเงินกู้ดังกล่าวไปลงทุนในการดำเนินการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม เช่น สร้างโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ โรงเข้าจ่อ ซื้อปุ๋ยเคมี ตลอดจนจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงไหม

การอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคนิคในการปลูกหม่อนและการเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ไม่มีการฝึกอบรมความรู้ในเทคนิคการปลูกหม่อนและการเลี้ยงไหมจากหน่วยงานใดอย่างเป็นทางการ การเรียนรู้เทคนิคในการปลูกหม่อนและการเลี้ยง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ใหม่แบบดั้งเดิมขึ้นอยู่กับความสนใจและความสามารถเฉพาะตัวของผู้เลี้ยง โดยอาจจะได้รับการถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ ผสมผสานกับการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์รอบข้างขณะทำการเลี้ยงใหม่ร่วมกับครอบครัว

การเลี้ยงใหม่เชิงการค้า กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีหน้าที่ให้การอบรมความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการปลูกและดูแลบำรุงหม่อน ตลอดจนอบรมเทคนิคในการเลี้ยงใหม่ให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริม ก่อนที่จะออกปฏิบัติหน้าที่แนะนำเกษตรกรหรือสมาชิกในโครงการ ซึ่งจะให้การอบรมแก่เกษตรกรหรือสมาชิกในโครงการทุกคน ในลักษณะที่คล้ายคลึงกับการให้การอบรมแก่เจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพรังใหม่ของเกษตรกรหรือสมาชิกในโครงการเพื่อประเมินราคารังใหม่ ก่อนนำไปจำหน่ายให้แก่บริษัทผู้รับซื้อรังใหม่

การอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานและการตลาด

การเลี้ยงใหม่แบบดั้งเดิม เกษตรกรต้องแสวงหาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ด้วยตนเอง ส่วนด้านการตลาดนั้นเกษตรกรต้องดำเนินการเองทั้งหมด ตั้งแต่ติดต่อหาผู้รับซื้อ ตกลงราคา และการส่งมอบ ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางได้ง่าย

การเลี้ยงใหม่เชิงการค้า ได้มอบให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น นิคมสร้างตนเอง สถานีทดลองหม่อนไหม สำนักงานเกษตรอำเภอ เป็นต้น ดูแลและอำนวยความสะดวกในเรื่องการบริการสั่งซื้อไข่ไหมให้แก่สมาชิกโครงการ การบริการฟักไข่ไหมและเลี้ยงใหม่ช่วยเหลือให้แก่สมาชิก การบริการอบน้ำยาฟอร์มาลินในโรงเลี้ยงใหม่ให้แก่สมาชิก การบริการอบรังไหมให้แก่สมาชิก การบริการเป็นสื่อกลางติดต่อบริษัทผู้รับซื้อรังใหม่ของสมาชิก บริการตรวจเยี่ยมแนะนำความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการปลูกหม่อนและการเลี้ยงใหม่ เกษตรกรทั่วไปสามารถรับไข่ไหมพันธุ์ดีและท่อนพันธุ์หม่อนได้ที่ศูนย์ขยายพันธุ์ไหมของกรมส่งเสริมการเกษตร นอกจากนี้ผู้เลี้ยงใหม่ยังสามารถรับเงินชดเชยค่าไข่ไหมได้อีกด้วย กล่าวคือ รัฐบาลมีโครงการลดต้นทุนการผลิตของการเลี้ยงใหม่ โดยทำการชดเชยค่าไข่ไหมที่เกษตรกรซื้อจากบริษัทเอกชน จำนวน 200 บาท ต่อกล่อง ซึ่งเกษตรกรสามารถนำไปเสริมรับเงินที่ได้รับจากการซื้อไข่ไหมพร้อมกับบัตรทะเบียนสมาชิกในกลุ่มเกษตรกรที่เลี้ยงใหม่เพื่อขายรัง ใช้เป็นหลักฐานในการรับเงินชดเชยค่าไข่ไหม ในกรณีของนิคมสร้างตนเองคำสร้อยได้ชดเชยค่าไข่ไหมให้แก่เกษตรกร โดยขึ้นอยู่กับพันธุ์ไข่ไหม คือ ไข่ไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ มีการชดเชยค่าไข่ไหมกล่องละ 300 บาท และไข่ไหมพันธุ์ไทยลูกผสม มีการชดเชยค่าไข่ไหมกล่องละ 250 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การปลูกหม่อน

พันธุ์หม่อน

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ปลูกหม่อนพันธุ์พื้นเมือง เช่น หม่อนไผ่ หม่อนสร้อย หม่อนส้ม และหม่อนมี ซึ่งเป็นหม่อนที่มีใบบาง ขอบใบหยักลึก ทำให้มีพื้นที่ใบน้อยแต่มีความต้านทานโรครากเน่าได้ดีโดยเฉพาะหม่อนไผ่

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า ทำการปลูกหม่อนที่ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยหม่อนไหม เช่น หม่อนน้อยและหม่อนตาดำ ซึ่งเป็นหม่อนที่มีพื้นที่ใบมาก ขอบใบหยักไม่ลึก ใบหนา แต่มีจุดอ่อน คือ มักเป็นโรครากเน่าได้ง่าย

การเตรียมดิน

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ยังไม่มีการเตรียมดินอย่างครบกระบวนการตามหลักวิชาการเกษตร ทั้งนี้เพราะการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมจะย้ายที่ เพื่อหาที่ปลูกในดินที่ใหม่กว่าทุก ๆ สองปี นอกจากนี้ไร่ม่อนของเกษตรกรยังอยู่ไกลจากที่อยู่อาศัยมาก

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีการเตรียมแปลงปลูกตามหลักวิชาการเกษตร ไถดินลึก 50-60 เซนติเมตร กว้าง 40 เซนติเมตร รองก้นหลุมด้วยอินทรีย์วัตถุ เช่น ชานอ้อย หญ้าแห้ง ชั่งข้าวโพด ฟางข้าว ให้หนาประมาณ 15 เซนติเมตร แล้วใส่ปุ๋ยหมักไร่ละ 1,600 กิโลกรัม ในกรณีที่ดินมีความเป็นกรดสูงให้เติมปูนขาว นอกจากนี้ยังต้องใส่ปุ๋ยเคมีจำพวกฟอสเฟตด้วย เมื่อใส่ปุ๋ยรองก้นหลุมและกลบดินปากหลุมเรียบร้อยแล้ว ทำการจิ้งเชือกกระยะปลูก

ระยะปลูก

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ไม่มีกฎเกณฑ์ในการกำหนดระยะปลูกที่แน่นอน จะพิจารณาจากความเหมาะสมของสภาพพื้นที่ปลูก

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีการกำหนดระยะปลูกตามหลักวิชาการเกษตรโดยคำนึงถึงเครื่องทุ่นแรงที่ใช้ในการจัดการสวนหม่อน ดังตารางที่ 1 และภาพที่ 5 แสดงถึงระยะปลูกที่ให้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลผลิตสูงสุด คือ ระยะปลูกระหว่างต้น 0.75 เมตร ระหว่างแถว 2 เมตร ซึ่งเหมาะสำหรับการใช้เครื่องทุ่นแรงขนาดเล็กในการจัดการสวนหม่อน

ตารางที่ 1 ระยะปลูกต้นหม่อนที่เหมาะสมกับเครื่องทุ่นแรงแต่ละชนิด

ชนิดเครื่องทุ่นแรง	ระยะห่างระหว่างแถว (เมตร)	ระยะห่างระหว่างต้น (เมตร)
1. เครื่องทุ่นแรงขนาดใหญ่	3.0	0.70
2. เครื่องทุ่นแรงขนาดกลาง	2.5	0.75
3. เครื่องทุ่นแรงขนาดเล็ก	2.0	0.75
4. แรงคนหรือสัตว์	1.5	0.75

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2532 : 18)

ภาพที่ 5 ระยะปลูกต้นหม่อนที่เหมาะสมต่อการใช้เครื่องทุ่นแรงขนาดเล็ก

วิธีปลูก

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ปลูกด้วยการตัดกิ่งแล้วปลูกในแปลงหม่อน ซึ่งจะทำให้การเตรียมกิ่งพันธุ์ก่อน เกษตรกรจะตัดกิ่งพันธุ์มาจากไร่หม่อนเก่าโดยเลือกกิ่งที่สมบูรณ์ นำมาชำรวมกันแล้วฝังให้ขนานกับพื้นดินในที่ร่ม ทำการรดน้ำทุกวัน ฝังดินอยู่ประมาณ 45-60 วัน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จะมีตุ่มรากและตาเกิดขึ้นทั่วลำต้นของกิ่งหม่อน จากนั้นจึงนำไปปลูกในแปลงหม่อนโดยตัดให้เป็นท่อนยาว 9-10 นิ้ว

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีการปลูกหม่อน 2 วิธี คือ การตัดกิ่งปลูกและการปลูกด้วยกิ่งชำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การตัดกิ่งปลูก ใช้กิ่งหม่อนที่มีอายุ 4 เดือนขึ้นไป ตัดท่อนละ 20 เซนติเมตร เหลือตาไว้เหนือดิน 2 ตา ระวังอย่าให้กิ่งเป็นแผล หากมีกิ่งแขนงติดมาด้วยให้รีดออก เมื่อปลูกเสร็จแล้วใช้เกลบคลุมหลุมหนา 5-6 เซนติเมตร เพื่อป้องกันไม่ให้ผิวดินแห้งและไม่ให้วัชพืชแย่งอาหารกิ่งหม่อนได้

2. การปลูกด้วยกิ่งชำ กิ่งชำที่นำมาปลูกในแปลงควรมีรากออกที่สมบูรณ์ ซึ่งในการชำกิ่งนั้นให้ใช้เกลบเผา ขี้เถ้าเผา หรือทรายหยาบเป็นวัสดุในการชำ ก่อนปักชำกิ่งควรแช่กิ่งในน้ำยาฆ่าเชื้อรา โดยเฉพาะบริเวณโคนกิ่ง

การตัดแต่งกิ่ง เครื่องมือที่ใช้ และวิธีการตัดแต่ง

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม นับตั้งแต่ปลูกไปจนหมดอายุการใช้งาน ไม่เคยมีการตัดแต่งกิ่งเลย การเก็บเกี่ยวหม่อนใช้วิธีрубด้วยมือ โดยрубจากส่วนบนของกิ่งลงมา ซึ่งการเก็บเกี่ยวในลักษณะนี้มีผลเสียต่อกิ่งหม่อน ทำให้กิ่งหม่อนได้รับความกระทบกระเทือน น้ำเลี้ยงจะไหลออกตามรอยแผลที่มีการруб ทำให้ต้นหม่อนชะงักการเจริญเติบโต การไม่ตัดแต่งกิ่งจะทำให้ต้นหม่อนมีกิ่งสูงชะลูด ไม่สะดวกแก่การเก็บใบหม่อน นอกจากนี้ยังทำให้ต้นหม่อนไม่แตกกิ่งใหม่ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ต้นหม่อนมีปริมาณใบน้อย

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีการตัดแต่งกิ่งหม่อนตามกำหนดเวลา มีจุดมุ่งหมายในการตัดแต่งกิ่งเพื่อเพิ่มจำนวนกิ่งแขนงให้มากขึ้น ทำให้มีปริมาณใบหม่อนเพียงพอ ทั้งยังได้ใบหม่อนที่เขียวสดอ่อนนุ่ม ทรงพุ่มของต้นหม่อนสม่ำเสมอสะดวกในการเก็บ นอกจากนี้ยังเป็นการกำจัดโรคและแมลงที่อาศัยกิ่งและใบไปในตัว เครื่องมือที่ใช้ในการตัดแต่งกิ่ง ได้แก่ กรรไกร มีด และเลื่อย วิธีการตัดแต่งกิ่งหม่อน ทำได้ 4 วิธี คือ

1. การตัดต่ำ เป็นการตัดลำต้นของหม่อนให้เหลือต้นตอที่สูงจากดินประมาณ 30

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เซนติเมตร การตัดต่ำจะทำให้ต้นตอมีขนาดใหญ่ขึ้นทุกปี รอยใหม่จะอยู่เหนือรอยเดิมประมาณ 1 เซนติเมตร ช่วงเวลาที่นิยมทำการตัดต่ำต้นหม่อน คือ ประมาณปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายน เนื่องจากช่วงนั้นเป็นหน้าแล้ง เกษตรกรจะจคเลียงใหม่และทำการบำรุงสวนหม่อนโดยการตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ เมื่อต้นหม่อนแตกยอดขึ้นมากก็จะทันการเลียงใหม่ในเดือนพฤษภาคมพอดี

2. การตัดยอด การตัดยอดมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กิ่งหม่อนแตกกิ่งแขนงเพียงพอที่จะผลิใบอ่อนสำหรับเลียงใหม่วัยอ่อน ซึ่งการตัดยอดจะทำ 2 ครั้ง คือ

2.1 การตัดยอดครั้งที่ 1 เป็นการตัดเพื่อให้เกิดกิ่งแขนงซึ่งเตรียมไว้สำหรับเลียงใหม่วัยอ่อนรุ่นที่ 1 การตัดยอดครั้งนี้จะทำหลังจากตัดต่ำมาเป็นเวลา 2-3 เดือน ต้นหม่อนจะแตกกิ่งแขนงออกมายาวประมาณ 1.50 เมตร ให้ตัดกิ่งออก 15 เซนติเมตร พร้อมกับเด็ดใบส่วนบนของกิ่งออกเพื่อให้ตาแตกกิ่งแขนง ยอดอ่อนจะเกิดเพิ่มเป็น 3-4 เท่า ครั้นแขนงหม่อนยาว 25-40 เซนติเมตร จึงเก็บไปเลียงใหม่วัยอ่อนรุ่นแรก ช่วงเวลาที่กิ่งแขนงเจริญเติบโตจนสามารถเก็บไปเลียงใหม่วัยอ่อนรุ่นแรก กินเวลา 30-40 วัน

2.2 การตัดยอดครั้งที่ 2 หลังจากเก็บยอดครั้งแรกได้ 2 เดือน จะทำให้เกิดกิ่งแขนงออกจากรอยตัดหลายแขนง ให้ตัดกิ่งที่ไม่สมบูรณ์ออก เหลือกิ่งดีไว้เพียง 1 กิ่ง ยาว 20 เซนติเมตร ทิ้งไว้ 30-40 วัน จะมีกิ่งแขนงงอกใหม่ ตัดเลียงใหม่วัยอ่อนรุ่นที่ 3 ต่อไป จะเห็นว่าการตัดยอดมีจุดประสงค์เพื่อเตรียมกิ่งแขนงไว้เลียงใหม่วัยอ่อน

3. การตัดกลาง เป็นการตัดต้นหม่อนเพื่อนำไปเลียงใหม่วัยแก่ โดยการตัดกลางครั้งแรกจะทำภายหลังจากตัดต่ำมาประมาณ 3 เดือน กิ่งหม่อนจะสูงประมาณ 2 เมตร ให้ตัดสูงจากพื้นดินประมาณ 90-100 เซนติเมตร

4. การตัดแขนง สามารถพิจารณาได้ดังภาพ 6 ซึ่งแบ่งเป็น 2 ครั้ง คือ

4.1 การตัดแขนงครั้งที่ 1 เป็นการเก็บเกี่ยวหม่อนครั้งที่ 2 โดยเก็บจากแขนงที่แตกจากรอยตัดกลาง ให้ตัดเหนือโคนที่กิ่งแขนงแตกออกมาประมาณ 1-2 เซนติเมตร เพื่อที่จะเหลือตาไว้บนกิ่งให้แตกยอดอ่อนต่อไปได้ แขนงที่ตัดแล้วสามารถนำไปเลียงใหม่วัยแก่ได้ทั้งกิ่ง ถือเป็น การสร้างความแข็งแรงให้แก่หม่อนใหม่ในการไต่ขึ้นไปกินใบหม่อนตามกิ่งต่าง ๆ

4.2 การตัดแขนงครั้งที่ 2 เป็นการเก็บหม่อนเพื่อนำไปเลียงหม่อนใหม่วัยแก่ครั้งที่ 3 ซึ่งการตัดครั้งนี้ห่างจากการเก็บหม่อนครั้งแรกประมาณ 75-90 วัน โดยจะตัดให้ชิดกิ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เมื่อเก็บหม่อนเลี้ยงหนอนไหมครั้งที่ 3 แล้ว ให้ตัดกิ่งหม่อนต่ำลงมาอีก 15 เซนติเมตร เพื่อป้องกันการแตกแขนงใหม่มากเกินไป อันเป็นผลให้ต้นหม่อนขาดความอุดมสมบูรณ์

ภาพที่ 6 การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดแขนง

ปัจจัยบำรุงต้นหม่อนและการกำจัดวัชพืช

การเลี้ยงไหมเชิงดั้งเดิม มีการบำรุงต้นหม่อนด้วยปุ๋ยคอกบ้างเป็นบางราย แต่เป็นเพียงส่วนน้อย ส่วนใหญ่ไม่บำรุงดินหม่อนโดยอ้างว่าขาดปุ๋ยคอก เนื่องจากนำไปใส่นาข้าว และแปลงผักจนหมด แต่เนื่องจากเกษตรกรปลูกหม่อนไหมอย่างซ้ำที่สลับทุก ๆ 2 ปี จึงทำให้ดินในแปลงใหม่ยังพอมีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติอยู่บ้าง

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า ได้ทำการบำรุงต้นหม่อนด้วยปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยอนินทรีย์ควบคู่กันไป กล่าวคือ ประกอบไปด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยเคมี เพื่อให้ได้ใบหม่อนที่มีคุณภาพและปริมาณดีที่สุด เพราะใบหม่อนที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเลี้ยงไหม จะทำให้ได้รังไหมที่มีคุณภาพดีไปด้วย ตามรายละเอียด ดังนี้

1. การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ประกอบด้วยปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก ตลอดจนฟางข้าว หญ้าแห้ง แกลบ ชานอ้อย การใส่ปุ๋ยอินทรีย์มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับโครงสร้างของดินให้โปร่ง เก็บน้ำได้ดี รากหม่อนซอนไชหาอาหารได้ง่าย ควรใส่ปุ๋ยอินทรีย์ปีละ 2 ครั้ง โดยใส่ครั้งแรกภายหลังเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การตัดต่ำ และใส่ครั้งที่ 2 ภายหลังจากตัดกลางในปริมาณครั้งละ 500 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปุ๋ยคอกและครั้งละ 1,000 กิโลกรัมต่อไร่ สำหรับปุ๋ยหมัก

2. การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยอินทรีย์ที่เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของดินหม่อน และมีจำหน่ายแพร่หลาย คือ สูตร 15-15-15 ใส่ในอัตรา 100 กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี โดยแบ่งใส่ปีละ 2 ครั้ง ภายหลังจากตัดต่ำและการเก็บเกี่ยวหม่อน การกำจัดวัชพืชต้องทำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง พร้อมกับการพรวนดิน นอกจากนี้ทุก 2-3 ปี ควรมีการใส่ปูนขาวเพื่อปรับสภาพดินและเพิ่มแคลเซียม ในอัตรา 60-70 กิโลกรัมต่อไร่

การเลี้ยงไหม

พันธุ์ไหมใหม่และการเพาะพันธุ์

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม พันธุ์ไหมที่เลี้ยงเป็นพันธุ์ไหมพื้นเมืองที่เกษตรกรเพาะพันธุ์ขึ้นมาเอง โดยการคัดเลือกพันธุ์จากไหมที่ดีที่สุดของการเลี้ยงครั้งที่แล้ว จากนั้นปล่อยให้ดักแด้ในรังไหมเจริญเติบโตเป็นตัวเสื้อที่ลอกไหมในถาดขณะที่เตรียมไว้ ไข่จะฟักออกมาเป็นตัว

ภาพที่ 7 ไข่ไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศที่สั่งซื้อจากบริษัท

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า จะพิถีพิถันในการคัดเลือกพันธุ์เป็นพิเศษ โดยจะเลือกเลี้ยงไหมพันธุ์ผสมจากเขตอบอุ่น ซึ่งเป็นพันธุ์ที่ให้รังไหมที่มีปริมาณเส้นใยมากและยังมีคุณภาพดี เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พันธุ์ใหม่ดังกล่าวจะต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศในรูปของไข่ใหม่ ดังภาพที่ 7 ตลอดเวลาที่ขนย้ายไข่ใหม่จะต้องอยู่ในห้องที่มีการปรับอุณหภูมิให้เย็นอยู่เสมอ ทำการฟักในตู้ฟักไฟฟ้า โดยอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ในด้านการเลี้ยงใหม่แผนใหม่ นักวิชาการเกษตรไม่แนะนำให้เกษตรกรผลิตผีเสื้อเพาะไข่เอง แม้ว่าจะสามารถเพาะไข่ได้ก็ตาม ทั้งนี้เพราะเกรงว่าไข่ใหม่จะกลายเป็นพันธุ์ให้ผลิตผลไม่คุ้มกับการลงทุน ดังนั้นการเลี้ยงใหม่แต่ละครั้งจึงต้องสั่งซื้อไข่ใหม่เป็นคราว ๆ ไป ถ้าหากเกษตรกรคนใดเป็นสมาชิกของบริษัทก็จะรับไข่ใหม่จากบริษัทนั้นโดยตรงพันธุ์ใหม่ที่เลี้ยงจึงขึ้นอยู่กับบริษัทจัดมาให้ด้วย โดยทางบริษัทจะจัดพันธุ์ไข่ใหม่ให้เกษตรกรนำไปเลี้ยงเพื่อสนองความต้องการของตลาดในขณะนั้น เกษตรกรสามารถสั่งซื้อจำนวนไข่ใหม่ที่จะเลี้ยงในแต่ละรุ่นได้ตามความต้องการและความสามารถของตน

จากความแตกต่างของพันธุ์ใหม่ที่เลี้ยงดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผลตอบแทนที่ได้จากการเลี้ยงใหม่แบบดั้งเดิมและการเลี้ยงใหม่เชิงการค้ามีความแตกต่างกันด้วย สามารถพิจารณารายละเอียดได้จากตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลตอบแทนจากการเลี้ยงใหม่พันธุ์พื้นเมืองกับการเลี้ยงใหม่พันธุ์ลูกผสม

รายการ	ใหม่พันธุ์พื้นเมือง	ใหม่พันธุ์ลูกผสม
1. จำนวนไข่ใหม่ต่อครั้ง	6 ถัง	6 ถัง
2. ผลผลิตต่อถัง	เส้นไหม 1 กิโลกรัม	รังไหม 25 กิโลกรัม
3. ผลผลิตต่อครั้ง	เส้นไหม 6 กิโลกรัม	รังไหม 150 กิโลกรัม
4. ราคาต่อหน่วย	500 บาท	90 บาท
5. ผลตอบแทนต่อครั้ง	3,000 บาท	13,500 บาท

ที่มา : (ไชยา , 2533 : 22)

การป้องกันโรค

การเลี้ยงใหม่แบบดั้งเดิม ไม่มีกฎเกณฑ์การป้องกันโรคที่แน่นอนตายตัว ไม่มีการฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อโรคใด ๆ ทั้งสิ้น เนื่องจากเกษตรกรนิยมเลี้ยงอยู่บนบ้าน โดยตั้งเป็นชั้นเลี้ยงอยู่มุมใดมุมหนึ่งของบ้าน ทำให้เกษตรกรไม่สามารถทำการฉีดพ่นยาฆ่าเชื้อโรคได้ การป้องกันโรคด้วยการรักษาความสะอาดอุปกรณ์การเลี้ยง สถานที่เลี้ยง รวมถึงการรักษาความสะอาดของมือและเท้าของผู้เลี้ยงนั้น ขึ้นอยู่กับสามัญสำนึกเฉพาะตัวของผู้เลี้ยงใหม่แต่ละคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีการป้องกันโรคอย่างรัดกุมในทุก ๆ ด้าน ได้แก่

1. ฉีดพ่นน้ำยาฟอร์มาลินภายในโรงเลี้ยงไหมทั้งวัยอ่อนและวัยแก่รวมถึงอุปกรณ์การเลี้ยงไหมต่าง ๆ การฉีดพ่นน้ำยาฟอร์มาลินควรทำหลังจากเสร็จสิ้นการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น และก่อนทำการเลี้ยงไหม 2 วัน และไม่ควรผสมน้อยกว่า 1 ลิตรต่อ 1 ตารางเมตร
2. สร้างพื้นโรงเลี้ยงและอุปกรณ์การเลี้ยงทุกครั้งด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค หลังจากเลี้ยงไหมเสร็จสิ้นในแต่ละรุ่น
3. ผู้ที่จะเข้าไปในโรงเลี้ยงไหมต้องล้างมือล้างเท้าให้สะอาดทุกครั้ง พร้อมกับสวมรองเท้าที่ใช้เฉพาะในโรงเลี้ยง
4. โรยยาฆ่าเชื้อโรคเพบโซลบนตัวหนอนไหมทุกวัน หลังจากไหมตื่นหรือลอกคราบเสร็จทุกครั้ง โดยจะทำก่อนถ่ายมูลไหมและทำก่อนให้อาหารมื้อเช้า 10-15 นาที
5. ถ่ายมูลหนอนไหมทุกวัยบ่อยครั้งที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่อย่างน้อยควรถ่ายมูลวันละ 2 ครั้ง แต่ในช่วงที่หนอนไหมเกิดโรคระบาดให้ถ่ายมูลบ่อยครั้งขึ้นกว่าปกติ ส่วนหนอนไหมวัย 5 ซึ่งเป็นวัยที่กินจุที่สุด ควรถ่ายมูลไหมวันละครั้ง แล้วนำมูลไหมไปฝังให้ห่างไกลจากโรงเลี้ยง เพื่อป้องกันโรคระบาดในหนอนไหม

การให้อาหารหนอนไหม ปริมาณอาหาร และลักษณะของอาหาร

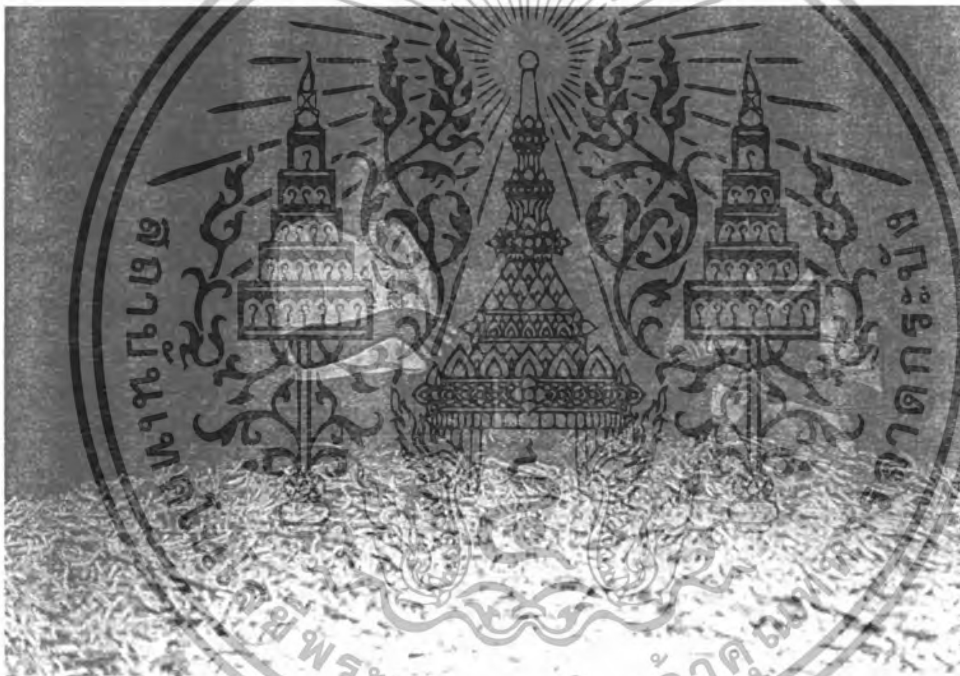
การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ไม่มีกฎเกณฑ์การให้อาหารที่แน่นอนตายตัว จำนวนครั้งในการให้อาหารและปริมาณอาหารที่ใช้เลี้ยงไหม โดยทั่วไปจะให้อาหารเฉพาะเวลากลางวัน วันละ 3 ครั้ง ส่วนลักษณะอาหารจะให้หม่อนเป็นใบ ๆ หรือบางทีก็ให้เป็นกิ่ง เพื่อให้ไหมสามารถไต่ไปกินใบหม่อนได้ตามธรรมชาติ

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีเกณฑ์การให้อาหารหนอนไหมแต่ละวัยอย่างแน่นอน ทั้งจำนวนครั้ง ปริมาณอาหาร และลักษณะของใบหม่อนที่ใช้เลี้ยงหนอนไหมแต่ละวัย เช่น หนอนไหมวัยแรกเกิดจะกินใบหม่อนที่อ่อน ต้องหั่นใบหม่อนขนาดกว้างเท่ากับความยาวของลำตัวไหมเสร็จแล้วหั่นเป็นสี่เหลี่ยมลูกเต๋า ส่วนหนอนไหมวัย 3 ซึ่งเป็นวัยสุดท้ายของหนอนไหมวัยอ่อนสามารถให้หม่อนทั้งกิ่ง แต่ควรหั่นเป็นท่อน ๆ แต่ละท่อนยาวเท่ากับความยาวของลำตัวหนอนไหม ส่วนหนอนไหมวัยแก่จะเลี้ยงด้วยหม่อนทั้งกิ่งโดยไม่ต้องหั่น ดังภาพที่ 8 ส่วนจำนวนครั้งในการให้อาหารหนอนไหม จะให้อย่างน้อยวัยละ 4 ครั้งต่อหนึ่งวัน โดยให้อาหารหนอนไหมในเวลาต่อไปนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- มือแรก 06.00 น.
- มือที่สอง 11.00 น.
- มือที่สาม 16.00 น.
- มือที่สี่ 21.00 น.

ส่วนปริมาณใบหม่อนที่ใช้เป็นอาหารหนอนไหม มีหลักเกณฑ์กำหนดง่าย ๆ คือ ถ้าหนอนไหมกินหม่อนหมดภายใน 1 ชั่วโมง 30 นาที ถือว่าเป็นปริมาณที่เหมาะสม ถ้ากินหมดภายใน 1 ชั่วโมง ถือว่าให้อาหารน้อยเกินไป ถ้าหากกิน 2 ชั่วโมงแล้วหนอนไหมยังกินไม่หมด ถือว่าให้อาหารมากเกินไป ต้องลดปริมาณลง

ภาพที่ 8 การให้อาหารไหมวัยแก่โดยใช้ใบหม่อนทั้งกิ่ง

ปริมาณและคุณภาพของแรงงาน

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ไม่มีเกณฑ์กำหนดปริมาณและคุณภาพของแรงงานในการเลี้ยงไหม ปริมาณแรงงานที่ประกอบอาชีพเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองนั้น เป็นแรงงานสมาชิกในครอบครัวที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ส่วนคุณภาพของแรงงานที่หมายรวมถึงความรู้ในเทคนิคการเลี้ยงไหมแบบพื้นเมืองประกอบกับความสามารถเฉพาะตัวของเกษตรกรนั้น พบว่าเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีโรงเลี้ยงไหมพร้อมอุปกรณ์การเลี้ยงไหมที่ครบครัน โดยแยกเป็น โรงเลี้ยงไหมวัยอ่อนและโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ ซึ่งทำการจัดสร้างอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ดังภาพที่ 9 ทั้งนี้ โครงการส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแผนใหม่ได้กำหนดมาตรฐานการจัดสร้างโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ไว้ดังนี้ คือ

1. พื้นโรงเลี้ยงลาดด้วยซีเมนต์เพื่อสะดวกแก่การทำทำความสะอาด
2. ภายในโรงเลี้ยงมีช่องระบายอากาศ
3. มีฝาหรือมีผ้าใบสามารถเลื่อนขึ้นลงได้เมื่อต้องการอบน้ำยาฟอร์มาลิน
4. มีร่องน้ำซีเมนต์รอบโรงเลี้ยง สามารถขังน้ำได้ตลอดเวลาเพื่อป้องกันมด
5. ฝาต้องบุมุ้งลวดหรือมุ้งพลาสติกเพื่อป้องกันแมลงวันลาย

ปริมาณการเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม จึงเลี้ยงในปริมาณเล็กน้อย ไม่มีเกณฑ์กำหนดด้านปริมาณการเลี้ยงที่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเวลาที่มียู

การเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีการกำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำในการเลี้ยงไหมเพื่อให้ประสบความสำเร็จ กล่าวคือ ควรเลี้ยงไหมอย่างน้อยปีละ 12 กล่อง โดยเลี้ยง 6 ครั้ง ครั้งละ 2 กล่อง เริ่มเลี้ยงครั้งแรกของปีในราวกลางเดือนพฤษภาคม และเลี้ยงครั้งสุดท้ายราว ๆ เดือนกุมภาพันธ์ (ไข่ไหม 1 กล่อง มีปริมาณไข่ 20,000 ฟอง) แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากผู้เลี้ยงมีความสามารถในการจัดการผลิดที่ดี ก็สามารถที่จะเลี้ยงไหมได้มากกว่าจำนวนที่กล่าวไว้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเลี้ยงไหมในจังหวัดมุกดาหาร

มุกดาหาร เป็น 1 ใน 19 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีการเลี้ยงไหมมาช้านานเนื่องจากประเทศไทยได้มีการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาตลอด จังหวัดมุกดาหารมีการปกครองแบ่งออกเป็น 7 อำเภอ โดยสามารถพิจารณาจากแผนที่จังหวัดในภาพที่ 10 จากการสำรวจพบว่ามีเกษตรกรประกอบอาชีพเลี้ยงไหมอยู่ 5 อำเภอ คือ อำเภอเมือง นิคมคำสร้อย หวานใหญ่ ดงหลวง และหนองสูง พิจารณาจากสถิติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมระดับอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2538 ดังตารางที่ 3 จะเห็นว่ามีเกษตรกรเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหม 224 ครัวเรือน และเกษตรกรเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง 115 ครัวเรือน ส่วนการทอผ้าไหมยังไม่มีการระบุจำนวนไว้แน่ชัด เนื่องจากเกษตรกรที่เลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมส่วนใหญ่ มักจะทอผ้าไหมควบคู่กันไปด้วย

การเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหม

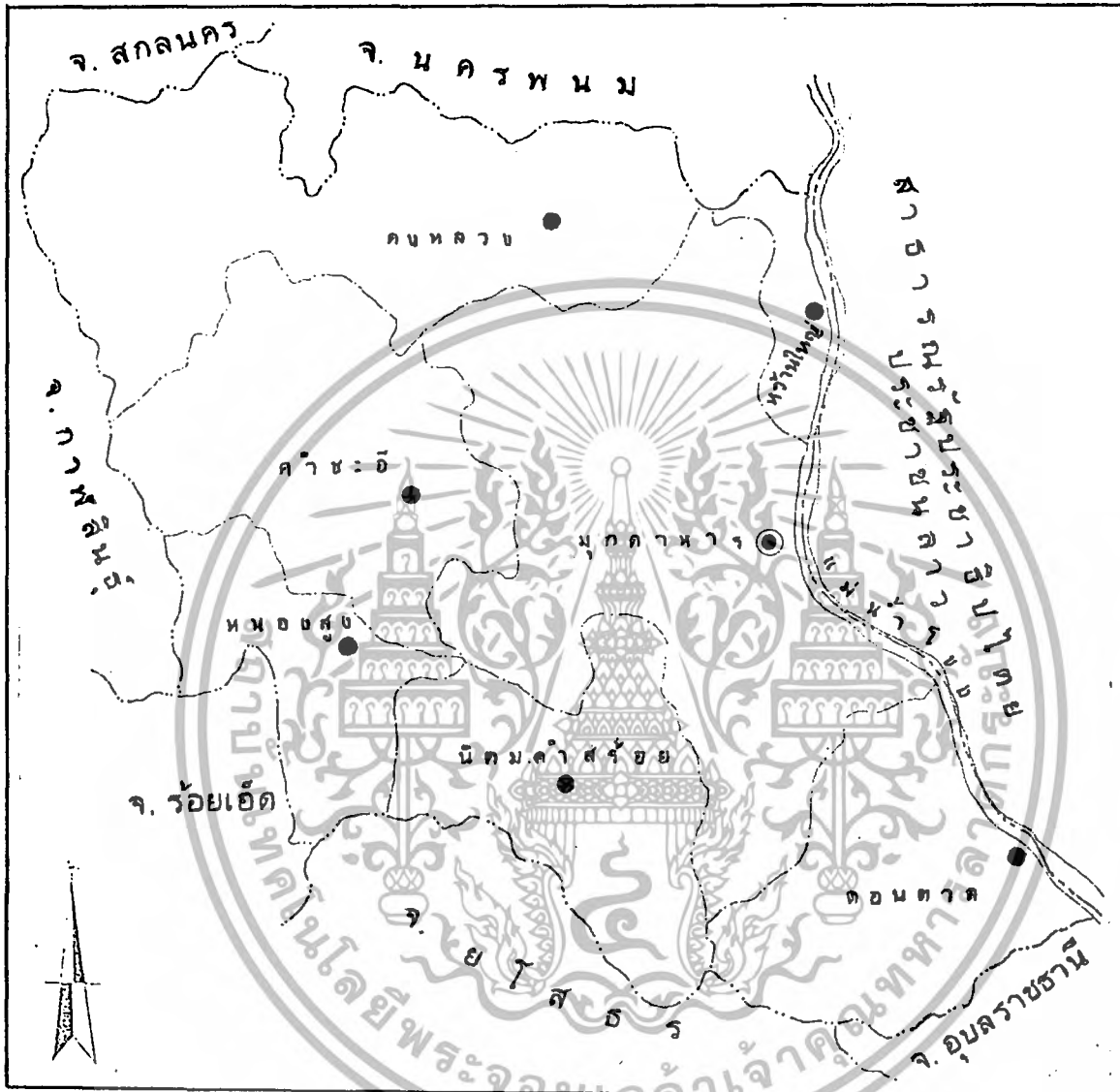
เกษตรกรที่เลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมในจังหวัดมุกดาหาร เป็นเกษตรกรที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง นิคมคำสร้อย หวานใหญ่ ดงหลวง และหนองสูง รวมทั้งสิ้น 224 ครัวเรือน มีการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 4 รุ่นต่อปี รวมน้ำหนักเส้นไหมที่ผลิตได้ในปี 2538 เท่ากับ 631.9 กิโลกรัม เกษตรกรจะทำการสาวไหมด้วยมือหรือเครื่องสาวไหมแบบปรับปรุง ผลผลิตที่ได้เป็นเส้นไหมพุ่งส่วนใหญ่จะขายให้กับเกษตรกรในท้องถิ่นที่ทำการทอผ้าไหม ซึ่งมักจะเป็นเกษตรกรในเขตอำเภอ ดงหลวงและหนองสูง

การเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง

เกษตรกรในจังหวัดมุกดาหารที่เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหมหรือประกอบอาชีพเลี้ยงไหมเชิงการค้า เป็นเกษตรกรที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอ นิคมคำสร้อย อำเภอหวานใหญ่ และอำเภอ ดงหลวง รวมทั้งสิ้น 115 ครัวเรือน ทำการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 4 รุ่นต่อปี รวมน้ำหนักรังไหมสดที่ผลิตได้ในปี พ.ศ. 2538 เท่ากับ 32,934 กิโลกรัม เกษตรกรจะเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังให้แก่โรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งสามารถศึกษารายละเอียดของการดำเนินงานในการประกอบอาชีพเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังของเกษตรกรในเขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 10 แผนที่สังเขปจังหวัดมุกดาหาร

หมายเหตุ :	◎	หมายถึง	สัญลักษณ์ที่ตั้งจังหวัด
	●	หมายถึง	สัญลักษณ์ที่ตั้งอำเภอ
	---	หมายถึง	สัญลักษณ์เขตประเทศ
	- . -	หมายถึง	สัญลักษณ์เขตจังหวัด
	- . . -	หมายถึง	สัญลักษณ์เขตอำเภอ

ที่มา : (ศศิธร , 2533 : 32)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 สถิติการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในระดับอำเภอของจังหวัดมุกดาหาร ปี พ.ศ. 2538

อำเภอ	พื้นที่ปลูกหม่อน (ไร่)	เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง			เลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหม		
		จำนวน ครัวเรือน	จำนวนรุ่นที่เลี้ยง (รุ่น/ปี)	รวมน้ำหนักรังไหมสด (กก.)	จำนวน เกษตรกร	จำนวนรุ่นที่เลี้ยง (รุ่น/ปี)	รวมน้ำหนักเส้นไหม (กก.)
เมือง	131	8	4	2,560	25	4	27.9
นิคมคำสร้อย	366	70	7	18,350	66	4	201.5
ห้วยใหญ่	280	13	4	4,144	1	4	8.0
ดงหลวง	464	24	4	7,880	70	4	49.5
หนองสูง	71	-	-	-	62	4	345.0
รวม	1,312	115	4	32,934	224	4	631.9

หมายเหตุ : รายงานประจำปี ตัดยอดวันที่ 30 ธันวาคม 2538

ที่มา : (ศศิธร , 2533 : 35)

อำเภอเมือง อำเภอห้วยใหญ่ และอำเภอดงหลวง

เกษตรกรเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง รวมทั้งสิ้น 45 ครัวเรือน ทำการเลี้ยงไหมเฉลี่ย 4 รุ่นต่อปี รวมน้ำหนักรังไหมสดที่ผลิตได้ในปี 2538 เท่ากับ 14,584 กิโลกรัม การดำเนินการเลี้ยงไหมเป็นไปตามโครงการภายใต้แผนประสานความร่วมมือสี่ภาค ซึ่งประกอบไปด้วย

1. เกษตรกร มีทั้งเกษตรกรอิสระและเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของบริษัทเอกชน เกษตรกรต้องลงทุนสร้างโรงเลี้ยงไหมเองซึ่งต้องใช้เงินจำนวนมาก และต้องมีพื้นที่ปลูกหม่อนพอเพียงกับจำนวนไหมที่เลี้ยง

2. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ส่งเสริมการให้สินเชื่อทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำ เพื่อให้เกษตรกรนำไปใช้ในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า เช่น การจัดสร้างโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อนและโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ การซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม ได้แก่ จ่อหมุน เพบโซล ปุยเคมี ฟอรัมาลิน เป็นต้น

3. สถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ทำหน้าที่ประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร โดยติดต่อบริษัทเอกชนให้เป็นตลาดรับซื้อรังไหมของเกษตรกร การบริการไขไหมพันธุ์ดีและท่อนพันธุ์หม่อน ตลอดจนการฝึกอบรมความรู้ในการเลี้ยงไหมแผนใหม่แก่เกษตรกร

4. บริษัทททปไหมไทย จำกัด ตั้งอยู่ที่อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น ถือเป็นบริษัทเอกชนที่เข้าร่วมโครงการภายใต้แผนประสานความร่วมมือสี่ภาค ทำสัญญารับซื้อรังไหมที่เกษตรกรผลิตได้ทั้งหมด และตีราคาตามตารางมาตรฐานที่กำหนดขึ้น โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทางบริษัทจะส่งไขไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศจากประเทศจีนและญี่ปุ่นให้เกษตรกรเลี้ยง โดยคิดเป็นเงินเชื่อราคาถ่วงละ 450 บาท นอกจากนี้ยังรับส่งซื้อปัจจัยการผลิตอื่น ๆ เป็นเงินเชื่ออีกด้วย เช่น ปุยเคมี สารเคมี วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม เมื่อได้ผลผลิตแล้ว เกษตรกรจะนำไปขายให้กับบริษัท โดยเกษตรกรต้องเสียค่าขนส่งเองและบริษัทจะหักค่าใช้จ่ายจากปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่เกษตรกรนำไปใช้ในการดำเนินงานก่อนหน้านั้น จากข้อมูลการเลี้ยงไหมของเกษตรกรในปี พ.ศ. 2538 ซึ่งมีการเลี้ยงไหมตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายน พบว่าเกษตรกรทำการเลี้ยงไหม 3-5 กล่องต่อรุ่น โดย 1 กล่อง มีไขไหมประมาณ 20,000 ฟอง และเกษตรกรสามารถเลี้ยงให้มีชีวิตรอดได้ประมาณ 14,000 ตัว ราคารังไหมที่เกษตรกรขายได้สูงสุด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือ กิโลกรัมละ 108 บาท โดยราคารังไหมที่เกษตรกรขายได้ในแต่ละปีจะอยู่ในช่วงกิโลกรัมละ 90-130 บาท ทั้งนี้ บริษัทททพย์ไหมไทย จำกัด ได้เข้าร่วมโครงการสี่ประสานเพื่อสนับสนุนการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการตลาดตั้งแต่ปี 2538 โดยก่อนหน้านั้นเกษตรกรได้รับความร่วมมือจากบริษัทอยู่ไทยอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ซึ่งตั้งอยู่ที่จังหวัดนครราชสีมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2534 และทำการส่งเจ้าหน้าที่มารับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรที่สถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหารเรื่อยมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2537 บริษัทได้เลิกกิจการไป ทำให้สถานีทดลองหม่อนไหมได้ติดต่อให้บริษัทททพย์ไหมไทย จำกัด เข้ามาดำเนินการแทน

อำเภอนิคมคำสร้อย

เกษตรกรเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรัง รวมทั้งสิ้น 70 ครัวเรือน โดยทำการเลี้ยงไหม 7 รุ่นต่อปี รวมน้ำหนักรังไหมสดที่ผลิตได้ในปี 2538 เท่ากับ 18,350 กิโลกรัม การดำเนินการเลี้ยงไหมของเกษตรกรอำเภอนิคมคำสร้อย เป็นไปตามโครงการภายใต้แผนประสานความร่วมมือสี่ภาค ซึ่งประกอบไปด้วย

1. เกษตรกร มีทั้งเกษตรกรอิสระและสมาชิกของนิคม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของนิคมสร้างตนเองคำสร้อยทั้งในเขตและนอกเขตนิคม ทั้งนี้เกษตรกรต้องมีลักษณะและการปฏิบัติตนเพื่อเลี้ยงไหมเชิงการค้า ดังนี้

1.1 เกษตรกรจะต้องสมัครเป็นสมาชิกของนิคมและอยู่ในเขตของนิคมสร้างตนเอง ถ้าอยู่นอกเขตนิคมจะได้รับการส่งเสริมเฉพาะไขไหมและการรับซื้อ ส่วนการฝึกอบรมความรู้ทางด้านวิชาการแผนใหม่นั้นจะไม่ได้รับการช่วยเหลือ การรับสมัครสมาชิกของนิคมสร้างตนเองคำสร้อย เพื่อรับการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ทางนิคมสร้างตนเองได้ร่วมมือกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขานครพนม และสถานีทดลองหม่อนไหมมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร ดำเนินการคัดเลือก โดยพิจารณาจากความสามารถ ความเอาใจใส่ แรงงาน สภาพพื้นที่ และประวัติการประกอบอาชีพเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

1.2 ต้องปลูกหม่อนพันธุ์ดีเพื่อใช้ในการเลี้ยงไหมไม่ต่ำกว่า 3 ไร่ โดยนิคมสร้างตนเองคำสร้อยส่งเสริมให้ปลูกหม่อนพันธุ์คุณไพ และสมาชิกสามารถรับพันธุ์หม่อนเพื่อนำไปปลูกได้ที่นิคม

1.3 ต้องสร้างโรงเลี้ยงไหมที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเกษตรแผนใหม่

1.4 ต้องสมัครเป็นสมาชิกผู้เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังของแต่ละหมู่บ้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.5 ต้องเลี้ยงไข้ใหม่ที่นิคมสร้างตนเองคำสร้อยร่วมกับบริษัทเอกชนที่เข้าร่วมโครงการส่งให้เท่านั้น ได้แก่ ไข้ใหม่พันธุ์ไทยลูกผสม (จท.2) และไข้ใหม่พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ (จท.4) จากบริษัทอุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด

1.6 ต้องนำรังไหมมาจำหน่ายให้กับบริษัทที่ส่งไข้ใหม่เท่านั้น

2. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สนับสนุนด้านการเงิน โดยให้บริการเงินกู้ระยะยาวแก่สมาชิกที่ทำการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

3. กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย การเลี้ยงไหมเชิงการค้าในนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ถือเป็นส่วนหนึ่งของการเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาล การดำเนินงานของโครงการส่งเสริมการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในนิคมสร้างตนเองคำสร้อย อยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย โดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันวิจัยหม่อนไหม กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในด้านการฝึกอบรมความรู้และเทคนิคในการปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมให้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมของนิคมและเกษตรกรผู้เลี้ยงไหมเชิงการค้า การสนับสนุนพันธุ์ไข่มุใหม่ให้แก่สมาชิกนิคมนำไปเลี้ยง ตลอดจนการจัดหาแหล่งรับซื้อรังไหมจากเกษตรกร

การดำเนินการส่งเสริมให้สมาชิกนิคมสร้างตนเองคำสร้อยเลี้ยงไหมเชิงการค้าได้เริ่มต้นมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 โดยส่งเสริมให้สมาชิกปลูกหม่อนเพื่อทำการเลี้ยงไหมในปี 2519 ซึ่งตลอดเวลา 2 ปีนี้ใช้ทุนดำเนินการจากเงินกองทุนเพื่อการเกษตรของรัฐบาล ต่อมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520-2525 จึงได้ดำเนินการตามโครงการเงินกู้ของยูเซด (USAID) ครั้นปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา การเลี้ยงไหมเชิงการค้าจึงดำเนินงานตามโครงการปกติ โดยใช้เงินงบประมาณแผ่นดินของกรมประชาสงเคราะห์ แต่เนื่องจากงานเลี้ยงไหมเชิงการค้าได้รับการสนับสนุนมาเป็นเวลา 10 ปีแล้ว สมาชิกโครงการที่ประกอบอาชีพเลี้ยงไหมเชิงการค้าส่วนใหญ่ประสบความสำเร็จและมีรายได้เหนือกว่าสมาชิกโครงการอื่นในนิคม มีการจัดตั้งเป็นสหกรณ์การเกษตรขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้มีการพึ่งตนเองและมีการพึ่งพาอาศัยระหว่างกันมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อทางราชการจะได้นำงบประมาณในส่วนที่เคยสนับสนุนโครงการดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาด้านอื่นต่อไป อีกประการหนึ่งก็เพื่อเป็นการฝึกให้สมาชิกในนิคมมีความพร้อมในการดำเนินงานเลี้ยงไหมแผนใหม่สืบต่อจากนิคม ซึ่งจะมีการถอนสภาพนิคมออกไปในปี พ.ศ. 2547 ดังนั้น กรมประชาสงเคราะห์จึงได้ประสานความร่วมมือกับกรมส่งเสริมสหกรณ์ เพื่อจัดตั้งสหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงไหมขึ้น โดยได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2527 และได้ดำเนินกิจการมาจนถึงทุกวันนี้ สหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงไหมนิคม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สร้างตนเองคำสร้อย ถือเป็นสหกรณ์การเกษตรในรูปของสมาคมปิด การรับสมาชิกจะรับเฉพาะสมาชิกของนิคมสร้างตนเองคำสร้อยที่เลี้ยงไหมเชิงการค้าเท่านั้น โดยสหกรณ์การเกษตรได้จัดตั้งขึ้นมา เพื่อเตรียมตัวรับช่วงงานส่งเสริมการเลี้ยงไหมแผนใหม่แก่สมาชิกต่อจากนิคมสร้างตนเองคำสร้อย ดังนั้น ในการดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงไหมเชิงการค้าให้แก่สมาชิกนิคมสร้างตนเองคำสร้อย จึงได้อยู่ในความรับผิดชอบของสหกรณ์การเกษตรผู้เลี้ยงไหมนิคมสร้างตนเองคำสร้อย จำกัด โดยได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากบรรดาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของนิคมสร้างตนเองคำสร้อยและส่วนราชการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. บริษัทอุตสาหกรรมไหมไทย จำกัด (จิมทอมป์สัน) ตั้งอยู่ที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นตลาดรับซื้อรังไหมแหล่งใหญ่ของเกษตรกรอำเภอนิคมคำสร้อย มีการทำสัญญารับซื้อรังไหมและตีราคาตามตารางมาตรฐานที่กำหนดขึ้นโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ บริษัทจะส่งไข่ไหมตามจำนวนที่เกษตรกรส่ง ซึ่งอาจจะเป็นพันธุ์ไทยลูกผสม (จท.2) หรือพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ (จท.4) ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดในขณะนั้น แต่โดยมากทางบริษัทจะส่งไข่ไหมพันธุ์ไทยลูกผสมมาให้เกษตรกรเลี้ยงเป็นส่วนใหญ่ ทางบริษัทจะคิดราคาไข่ไหมเป็นเงินเชื่อราคาถลองละ 300-400 บาท รวมถึงปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี จ่อหมุน ฟอรัมาลิน เพบโซล ฯลฯ เกษตรกรสามารถสั่งซื้อกับบริษัทเป็นเงินเชื่อได้ แล้วบริษัทจะหักค่าใช้จ่ายจากราคารังไหมที่เกษตรกรผลิตได้ในแต่ละรุ่น ทางบริษัทจะเข้ามารับซื้อรังไหมถึงหมู่บ้านของสมาชิก ทำให้เกษตรกรไม่เสียค่าใช้จ่ายในการขนส่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 4

ผลการศึกษา

จากการศึกษาทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 102 คนเรือน สามารถแสดงผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร
2. รูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า
3. ทัศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า
4. ปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1. เพศ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรที่ตอบแบบสอบถามมีทั้งเพศชายและเพศหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 52.94 และที่เหลือร้อยละ 47.06 เป็นเพศชาย ซึ่งแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 เพศของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

เพศ	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ชาย	48	47.06
หญิง	54	52.94
รวม	102	100.00

2. อายุ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 40.20 มีช่วงอายุระหว่าง 35-44 ปี รองลงมาร้อยละ 25.49 เป็นเกษตรกรที่มีอายุระหว่าง 45-54 ปี ส่วนอายุเฉลี่ยของเกษตรกร คือ 42.63 ปี รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 5

3. ศาสนา จากการศึกษในครั้งนี้ ปรากฏว่าเกษตรกรจังหวัดมุกดาหารทั้งหมด มีการนับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 100 ดังตารางที่ 6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 5 อายุของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

อายุ (ปี)	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
15-24	2	1.96
25-34	22	21.57
35-44	41	40.20
45-54	26	25.49
55-64	7	6.86
65-74	2	1.96
75-84	2	1.96
รวม	102	100.00

หมายเหตุ : ค่าพิสัยของอายุเกษตรกร 15-84 ปี
ค่าเฉลี่ยของอายุเกษตรกร 42.63 ปี

ตารางที่ 6 การนับถือศาสนาของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

ศาสนา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
พุทธ	102	100
รวม	102	100

4. สถานภาพสมรส จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.12 สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน และมีเกษตรกรหย่าร้างน้อยที่สุดเพียงร้อยละ 0.98 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 สถานภาพสมรสของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

สถานภาพสมรส	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน	96	94.12
สมรสแล้วแยกกันอยู่	2	1.96
หย่าร้าง	1	0.98
หม้าย	3	2.94
รวม	102	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ระดับการศึกษา ในการศึกษาคั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาร้อยละ 95.10 โดยร้อยละ 80.40 ของเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 10.78 เป็นผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-7 ส่วนเกษตรกรที่ไม่ได้รับการศึกษามีเพียงส่วนน้อย คิดเป็นร้อยละ 4.90 เท่านั้น ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ระดับการศึกษาของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

ระดับการศึกษา	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่ได้เรียนหนังสือ	5	4.90
จบต่ำกว่า ป.4	2	1.96
จบ ป.4	82	80.40
จบ ป.5-7	11	10.78
จบ ม.6ปว.ช.	2	1.96
รวม	102	100.00

6. รายได้ ในการศึกษาคั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.16 มีรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 1,000-3,000 บาท รองลงมาร้อยละ 31.37 เป็นเกษตรกรที่มีรายได้ต่อเดือนเท่ากับ 3,001-5,000 บาท รายได้เฉลี่ยของเกษตรกร คือ 4,042.16 บาท รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 รายได้ต่อเดือนของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

รายได้	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
น้อยกว่า 1,000	2	1.96
1,000-3,000	43	42.16
3,001-5,000	32	31.37
5,001-7,000	15	14.71
7,001-9,000	8	7.84
มากกว่า 9,000	2	1.96
รวม	102	100.00

หมายเหตุ : ค่าพิสัยรายได้ต่อเดือนของเกษตรกร 600-15,000 บาท

ค่าเฉลี่ยรายได้ของเกษตรกร 4,042.16 บาทต่อเดือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว จากการสุ่มตัวอย่างพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเท่ากับ 2-4 คน คิดเป็นร้อยละ 51.96 รองลงมาร้อยละ 41.18 คิดเป็นจำนวนสมาชิกในครอบครัว 5-7 คน ส่วนครอบครัวที่มีจำนวนสมาชิก 8-10 คนนั้นมีเพียงร้อยละ 6.86 จำนวนเฉลี่ยของสมาชิกในครอบครัว คือ 4.77 คน รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

จำนวนสมาชิก	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
2-4	53	51.96
5-7	42	41.18
8-10	7	6.86
รวม	102	100.00

หมายเหตุ : ค่าพิสัยจำนวนสมาชิกในครอบครัวเกษตรกร 2-10 คน
ค่าเฉลี่ยจำนวนสมาชิกในครอบครัวเกษตรกร 4.77 คน

รูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

วัตถุประสงค์ของการผลิต

จากการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมมีวัตถุประสงค์ของการผลิตส่วนใหญ่ คือ การทอผ้าใช้ในครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 44.97 รองลงมาเป็นการผลิตเพื่อขายเส้นไหม ร้อยละ 24.85 ส่วนการผลิตเพื่อขายรังไหมมีเพียงเล็กน้อย คือ ร้อยละ 10.65 สำหรับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการผลิตเพื่อขายรังไหมมากที่สุด คือ ร้อยละ 87.50 และไม่มีเกษตรกรทำการผลิตเพื่อทอผ้าใช้ในครัวเรือนเลย รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 11

การจัดการกับผลผลิต

จากการศึกษาพบว่า การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่เกษตรกรจะจัดการกับผลผลิตโดยทำการขาย คิดเป็นร้อยละ 50.32 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับการเก็บไว้ใช้เอง คือ ร้อยละ 49.68 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

49.68 ส่วนทางด้าน การเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีการจัดการกับผลผลิตโดยขายทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 11 เปรียบเทียบวัตถุประสงค์การผลิตของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและเชิงการค้า

วัตถุประสงค์ของการผลิต	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
ทอผ้าใช้ในครัวเรือน	76	(44.97)	-	
ขายผ้าไหม	33	(19.53)	2	(1.92)
ขายเส้นไหม	42	(24.85)	11	(10.58)
ขายรังไหม	18	(10.65)	91	(87.50)
รวม	169	(100.00)	104	(100.00)

ตารางที่ 12 เปรียบเทียบการจัดการผลผลิตในการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

การจัดการกับผลผลิต	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
เก็บไว้ใช้เอง	78	(49.68)	-	
ขาย	79	(50.32)	103	(100)
รวม	157	(100.00)	103	(100)

ตารางที่ 13 เปรียบเทียบผลผลิตที่ต้องการจากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ผลผลิตที่ต้องการ	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
รังไหม	7	(5.60)	92	(88.46)
เส้นไหม	55	(44.00)	12	(11.54)
ผ้าไหม	63	(50.40)	-	
รวม	125	(100.00)	104	(100.00)

ผลผลิตที่ต้องการ

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมต้องการผลผลิตเป็นผ้าไหมมากที่สุด คือ ร้อยละ 50.40 รองลงมา คือ เส้นไหม ร้อยละ 44 และต้องการผลผลิตเป็นรังไหม ร้อยละ 5.60 ส่วนการเลี้ยงเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวงนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไหมเชิงการค้าไม่มีผลผลิตที่ต้องการเป็นผ้าไหมเลย ผลผลิตที่ต้องการมากที่สุด คือ รังไหม คิดเป็นร้อยละ 88.46 รองลงมา คือ เส้นไหม ร้อยละ 11.54 รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 13

พื้นที่ปลูกหม่อน

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลของพื้นที่ปลูกหม่อนในการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าส่วนใหญ่การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ร้อยละ 77.45 ใช้พื้นที่ปลูกหม่อน 1-5 ไร่ แต่ไม่เกิน 15 ไร่ โดยเฉลี่ยแล้วใช้พื้นที่ปลูกหม่อนเท่ากับ 3.79 ไร่ ในขณะที่การเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีพื้นที่ปลูกหม่อนตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป ส่วนใหญ่มักจะใช้พื้นที่ปลูกหม่อนเท่ากับ 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 57.84 รองลงมาร้อยละ 21.57 มีพื้นที่ปลูกหม่อน 11-15 ไร่ และโดยเฉลี่ยเกษตรกรใช้พื้นที่ปลูกหม่อนเท่ากับ 8.68 ไร่ รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 เปรียบเทียบพื้นที่ปลูกหม่อนของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

พื้นที่ปลูกหม่อน (ไร่)	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า
น้อยกว่า 1	9 (8.82)	-
1-5	79 (77.45)	19 (18.63)
6-10	9 (8.82)	59 (57.84)
11-15	5 (4.91)	22 (21.57)
มากกว่า 15	-	2 (1.96)
รวม	102 (100.00)	102 (100.00)
หมายเหตุ : ค่าพิสัยพื้นที่ปลูกหม่อน	0.25-15 ไร่	2-18 ไร่
ค่าเฉลี่ยพื้นที่ปลูกหม่อน	3.79 ไร่	8.68 ไร่

พันธุ์ไหมที่เลี้ยง

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ไหมในการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมเป็นพันธุ์ไทยพื้นเมือง คิดเป็นร้อยละ 57.55 รองลงมาเป็นพันธุ์ไทยลูกผสม ร้อยละ 33.02 มีเพียงส่วนน้อยที่เลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ คือ ร้อยละ 9.43 ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 53.10 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสม คือ ร้อยละ 46.02 และเกษตรกรที่เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เหลืออีกร้อยละ 0.88 เป็นจำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงไหมพันธุ์ไทยพื้นเมือง รายละเอียดต่าง ๆ ได้แสดงไว้ในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 เปรียบเทียบพันธุ์ไหมของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

พันธุ์ไหม	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
ไทยพื้นเมือง	61	(57.55)	1	(0.88)
ไทยลูกผสม	35	(33.02)	52	(46.02)
ลูกผสมต่างประเทศ	10	(9.43)	60	(53.10)
รวม	106	(100.00)	113	(100.00)

จำนวนไขไหมที่เลี้ยง

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล ได้พบว่าการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่ใช้จำนวนไขไหมในแต่ละรุ่นเท่ากับ 1-2 กล่อง คิดเป็นร้อยละ 77.45 แต่จะไม่เลี้ยงเกินกว่า 4 กล่อง โดยเฉลี่ยแล้วเกษตรกรเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่นเท่ากับ 1.96 กล่อง ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าจำนวนไขไหมที่เลี้ยงเท่ากับ 1-2 กล่องเช่นกัน แต่จำนวนเกษตรกรที่เลี้ยงมีจำนวนน้อยกว่าคือ ร้อยละ 55.88 รองลงมาร้อยละ 30.39 ใช้ไขไหมเท่ากับ 3-4 กล่อง เกษตรกรที่เลี้ยงไขไหม 5-6 กล่อง คิดเป็นร้อยละ 13.73 โดยเฉลี่ยแล้วจำนวนไขไหมที่ใช้เลี้ยงในแต่ละรุ่นเท่ากับ 2.92 กล่อง รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 เปรียบเทียบจำนวนไขไหมที่เลี้ยงแต่ละรุ่นของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและเชิงการค้า

จำนวนไขไหม (กล่อง)	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
1-2	79	(77.45)	57	(55.88)
3-4	23	(22.55)	31	(30.39)
5-6	-		14	(13.73)
รวม	102	(100.00)	102	(100.00)

หมายเหตุ : ค่าพิสัยจำนวนไขไหมแต่ละรุ่น 1-4.5 กล่อง

1-6 กล่อง

ค่าเฉลี่ยจำนวนไขไหมแต่ละรุ่น 1.96 กล่อง

2.92 กล่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมยังมีผลผลิตคุณภาพต่ำอยู่มาก คิดเป็นร้อยละ 69.61 ผลผลิตที่มีคุณภาพปานกลางคิดเป็นร้อยละ 26.47 และมีผลผลิตคุณภาพสูงอยู่เพียงร้อยละ 3.92 เท่านั้น ในขณะที่การเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีผลผลิตคุณภาพดีกว่า โดยคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 70.59 และผลผลิตคุณภาพสูง ร้อยละ 28.43 ซึ่งมีผลผลิตคุณภาพต่ำอยู่เพียงร้อยละ 0.98 รายละเอียดต่าง ๆ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 18

ราคาผลผลิต

จากการเปรียบเทียบราคาผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมได้รับราคาผลผลิตไม่แน่นอนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.88 ซึ่งใกล้เคียงกับการได้รับราคาผลผลิตต่ำ คือ ร้อยละ 44.12 และนอกจากนี้ยังไม่ปรากฏว่าเกษตรกรคนใดได้รับราคาผลผลิตสูงเลย ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่าเกษตรกรได้รับราคาผลผลิตไม่แน่นอนเช่นกัน แต่มีค่าน้อยกว่า คือ ร้อยละ 37.26 ส่วนเกษตรกรที่ขายผลผลิตได้ในราคาต่ำและสูงมีค่าใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 32.35 และ 30.39 ตามลำดับ รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบราคาผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ราคาผลผลิต	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
สูง	-		31	(30.39)
ต่ำ	45	(44.12)	33	(32.35)
ไม่แน่นอน	57	(55.88)	38	(37.26)
รวม	102	(100.00)	102	(100.00)

รายได้

จากการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบรายได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า สามารถแจกแจงผลการศึกษาเป็น 2 ส่วน คือ รายได้สุทธิต่อเดือนและรายได้สุทธิต่อปี รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 20

1. รายได้สุทธิต่อเดือน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ร้อยละ 69.61 มีระดับรายได้สุทธิต่อเดือนเท่ากับ 1,000-3,000 บาท มีเพียงร้อยละ 1.96 เท่านั้นที่มีรายได้สุทธิต่อเดือนเท่ากับ 3,001-5,000 บาท และจากข้อมูลพบว่ารายได้ต่อเดือนจากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมมีค่าไม่เกิน 5,000 บาท โดยเฉลี่ยเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อเดือนเท่ากับ 1,400 บาท สำหรับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่าส่วนใหญ่เกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อเดือน 1,000-3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 39.22 ซึ่งใกล้เคียงกับผู้ที่มียาได้ 3,001-5,000 บาท คือ ร้อยละ 32.35 นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิต่อเดือนมากกว่า 5,000 บาท เฉลี่ยแล้วเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อเดือนจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าเท่ากับ 4,502.36 บาท

2. รายได้สุทธิต่อปี

จากข้อมูลที่รวบรวมได้ พบว่าร้อยละ 58.82 ของเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม มีระดับรายได้สุทธิต่อปีเท่ากับ 5,000-15,000 บาท ส่วนร้อยละ 17.65 และ 14.71 เป็นเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิต่อปีเท่ากับ 15,001-25,000 บาท และรายได้น้อยกว่า 5,000 บาท ตามลำดับ รายได้สุทธิต่อปีจากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมนั้นมีค่าไม่เกิน 45,000 บาท โดยเฉลี่ยแล้วมีรายได้สุทธิต่อปีเท่ากับ 12,554.90 บาท ส่วนข้อมูลรายได้สุทธิต่อปีของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าปรากฏว่าไม่มีเกษตรกรคนใดมียาได้น้อยกว่า 5,000 บาทเลย เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีรายได้สุทธิต่อปีเท่ากับ 5,000-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 27.45 รองลงมาเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อปีเท่ากับ 15,001-25,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.53 ส่วนเกษตรกรที่มีรายได้สุทธิต่อปีมากกว่า 55,000 บาท มีเพียงร้อยละ 8.82 จากการศึกษาพบว่ารายได้สุทธิต่อปีโดยเฉลี่ยจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีค่าเท่ากับ 30,710.78 บาท

อำนาจต่อรองทางการตลาด

จากการเปรียบเทียบอำนาจต่อรองทางการตลาดของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่ยังไม่มีอำนาจต่อรองทางการตลาด คิดเป็นร้อยละ 81.37 และผู้ที่มีอำนาจต่อรองทางการตลาดมากมีเพียงร้อยละ 0.98 เท่านั้น ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีอำนาจต่อรองทางการตลาดสูง คิดเป็นร้อยละ 46.08 ผู้มีอำนาจต่อรองทางการตลาดน้อย คิดเป็นร้อยละ 40.20 และผู้ที่ไม่อำนาจต่อรองทางการตลาดมีเพียงร้อยละ 13.72 รายละเอียดเกี่ยวกับการมีอำนาจต่อรองทางการตลาดได้แสดงไว้ในตารางที่ 21

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบรายได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

รายได้ (บาท)	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
รายได้สุทธิต่อเดือน				
น้อยกว่า 1,000	29	(28.43)	2	(1.96)
1,000-3,000	71	(69.61)	40	(39.22)
3,001-5,000	2	(1.96)	33	(32.35)
5,001-7,000	-		12	(11.77)
7,001-9,000	-		6	(5.88)
9,001-11,000	-		6	(5.88)
มากกว่า 11,000	-		3	(2.94)
รายได้สุทธิต่อปี				
น้อยกว่า 5,000	15	(14.71)	-	
5,000-15,000	60	(58.82)	28	(27.45)
15,001-25,000	18	(17.65)	24	(23.53)
25,001-35,000	4	(3.92)	12	(11.77)
35,001-45,000	5	(4.90)	20	(19.61)
45,001-55,000	-		9	(8.82)
มากกว่า 55,000	-		9	(8.82)
หมายเหตุ : ค่าพิสัยของรายได้สุทธิต่อเดือน 200-5,000 บาท 833-15,000 บาท				
ค่าพิสัยของรายได้สุทธิต่อปี 1,200-36,000 บาท 9,000-120,000 บาท				
ค่าเฉลี่ยของรายได้สุทธิต่อเดือน 1,400 บาท 4,502.36 บาท				
ค่าเฉลี่ยของรายได้สุทธิต่อปี 12,554.90 บาท 30,710.78 บาท				

ความต้องการขยายตัวทางการผลิต

เปรียบเทียบข้อมูลการขยายตัวทางการผลิตของเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม และเลี้ยงไหมเชิงการค้า ปรากฏว่าความต้องการขยายตัวทางการผลิตของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ยังมีอยู่น้อย คือ ร้อยละ 47.06 รองลงมา คือ ไม่ต้องการขยายตัวทางการผลิต ร้อยละ 27.45 และ มีความต้องการขยายตัวทางการผลิตสูง คิดเป็นร้อยละ 25.49 สำหรับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า นั้น เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรต้องการขยายตัวทางการผลิตสูง คิดเป็นร้อยละ 92.16 โดยเกษตรกรที่ไม่ต้องการขยายตัวทางการผลิตมีเพียงร้อยละ 5.88 และผู้ที่ต้องการขยายตัวทางการผลิตน้อย คิดเป็นร้อยละ 1.96 รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 21 เปรียบเทียบการมีอำนาจต่อรองทางการตลาดของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

อำนาจต่อรองทางการตลาด	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
มาก	1	(0.98)	47	(46.08)
น้อย	18	(17.65)	41	(40.20)
ไม่มี	83	(81.37)	14	(13.72)
รวม	102	(100.00)	102	(100.00)

ตารางที่ 22 เปรียบเทียบความต้องการขยายตัวทางการผลิตของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ความต้องการขยายตัวทางการผลิต	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		การเลี้ยงไหมเชิงการค้า	
มาก	26	(25.49)	94	(92.16)
น้อย	48	(47.06)	2	(1.96)
ไม่มี	28	(27.45)	6	(5.88)
รวม	102	(100.00)	102	(100.00)

การสนับสนุนจากรัฐบาล

จากการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบข้อมูลการสนับสนุนจากรัฐบาลในการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า สามารถทำการวิเคราะห์การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ จากรัฐบาลรวมทั้งสิ้น 5 ประเด็น โดยจะพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ได้ในตารางที่ 23

1. เงินทุนและสินเชื่อ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านเงินทุนและสินเชื่อเท่าที่ควร มีจำนวนมากถึงร้อยละ 71.57 ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนและสินเชื่อบ้างเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 24.51 มีเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งวงไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนมากเพียงร้อยละ 3.92 เท่านั้น ทางด้านเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่ามีเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านเงินทุนและสินเชื่อมาก คิดเป็นร้อยละ 57.84 รองลงมาเป็นเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.30 และมีผู้ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลเพียงร้อยละ 6.86 เท่านั้น

2. ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมจะไม่ได้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านปัจจัยการผลิตต่าง ๆ หรือได้รับการสนับสนุนน้อย คิดเป็นร้อยละ 52.94 และ 47.06 ตามลำดับ ทั้งนี้ไม่ปรากฏว่ามีเกษตรกรคนใดได้รับการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตต่าง ๆ เป็นอย่างดีเลย ส่วนเกษตรกรที่เลี้ยงไหมเชิงการค้าจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มากและน้อยใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 54.90 และ 40.20 ตามลำดับ ผู้ที่ไม่ได้รับการสนับสนุนมีเพียงร้อยละ 4.90 เท่านั้น

3. ความรู้และข่าวสารทางวิชาการ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมไม่ได้ได้รับความรู้และข่าวสารทางวิชาการจากรัฐบาล มีจำนวนมากถึงร้อยละ 54.90 รองลงมาเป็นผู้ที่ได้รับความรู้และข่าวสารทางวิชาการเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 35.30 ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะได้รับความรู้และข่าวสารทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 77.45 และยังมีเกษตรกรที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลในด้านความรู้และข่าวสารทางวิชาการอยู่เพียงร้อยละ 1.96 เท่านั้น

4. โครงการฝึกอบรม ส่วนใหญ่เกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมจะไม่ได้ได้รับการสนับสนุนในด้านโครงการฝึกอบรมจากหน่วยงานของรัฐหรือได้รับการสนับสนุนเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 76.47 และ 19.61 ตามลำดับ ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้านี้ เกษตรกรส่วนใหญ่จะได้รับการสนับสนุนในด้านโครงการฝึกอบรมเป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 73.53 มีเพียงร้อยละ 4.90 เท่านั้นที่ไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านโครงการฝึกอบรม

5. การส่งเสริมทางการตลาด จากการศึกษาปรากฏว่าไม่มีเกษตรกรคนใดที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมแล้วได้รับการส่งเสริมทางการตลาดจากหน่วยงานของรัฐเป็นอย่างดี โดยมีผู้ที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางการตลาดจากรัฐบาลมากถึงร้อยละ 69.61 ส่วนผู้ที่ได้รับการส่งเสริมทางการตลาดจากรัฐบาล คิดเป็นร้อยละ 30.39 ทางด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้านี้ พบว่ามีผู้ที่ได้รับการส่งเสริมทางการตลาดมาก คิดเป็นร้อยละ 82.35 และมีผู้ที่ไม่ได้รับการส่งเสริมทางการตลาดเพียงร้อยละ 0.98 เท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 23 เปรียบเทียบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการสนับสนุนจากรัฐบาล

การสนับสนุนจากรัฐบาล	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม			รวม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า			รวม
	มาก	น้อย	ไม่มี		มาก	น้อย	ไม่มี	
เงินทุนและสินเชื่อ	4 (3.92)	25 (24.51)	73 (71.57)	102 (100)	59 (57.84)	36 (35.30)	7 (6.86)	102 (100)
ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ	-	48 (47.06)	54 (52.94)	102 (100)	56 (54.90)	41 (40.20)	5 (4.90)	102 (100)
ความรู้และข่าวสารทางวิชาการ	10 (9.80)	36 (35.30)	56 (54.90)	102 (100)	79 (77.45)	21 (20.59)	2 (1.96)	102 (100)
โครงการฝึกอบรม	4 (3.92)	20 (19.61)	78 (76.47)	102 (100)	75 (73.53)	22 (21.57)	5 (4.90)	102 (100)
การส่งเสริมทางการตลาด	-	31 (30.39)	71 (69.61)	102 (100)	84 (82.35)	17 (16.67)	1 (0.98)	102 (100)

ตารางที่ 24 เปรียบเทียบเทคนิคในการปลูกหม่อนของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

เทคนิคในการปลูกหม่อน	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		รวม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า		รวม
	ทำ	ไม่ทำ		ทำ	ไม่ทำ	
การคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนควบคุมกับจำนวนไหมที่เลี้ยง	22 (21.57)	80 (78.43)	102 (100)	100 (98.04)	2 (1.96)	102 (100)
การแบ่งแปลงหม่อนสำหรับเลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่	16 (15.69)	86 (84.31)	102 (100)	72 (70.59)	30 (29.41)	102 (100)
การนำเครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงมาใช้จัดการสวนหม่อน	29 (28.43)	73 (71.57)	102 (100)	75 (73.53)	27 (26.47)	102 (100)
การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก	56 (54.90)	46 (45.10)	102 (100)	89 (87.25)	13 (12.75)	102 (100)
การใช้ปุ๋ยเคมี	24 (23.53)	78 (76.47)	102 (100)	102 (100.00)	-	102 (100)
การให้น้ำในฤดูแล้ง	-	102 (100.00)	102 (100)	19 (18.63)	83 (81.37)	102 (100)
การระบายน้ำ	6 (5.88)	96 (94.12)	102 (100)	23 (22.55)	79 (77.45)	102 (100)
การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ	26 (25.49)	76 (74.51)	102 (100)	101 (99.02)	1 (0.98)	102 (100)
การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดกลาง	25 (24.51)	77 (75.49)	102 (100)	102 (100.00)	-	102 (100)
การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดแขนง	43 (42.16)	59 (57.84)	102 (100)	102 (100.00)	-	102 (100)

เทคนิคในการปลูกหม่อน

จากการศึกษาเทคนิคในการปลูกหม่อนของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ได้ทำการวิเคราะห์การใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการปลูกหม่อนรวมทั้งสิ้น 10 ประเด็น โดยสามารถพิจารณารายละเอียดได้ดังตารางที่ 24

1. การคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนควบคู่กับจำนวนไหมที่เลี้ยง จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมไม่ได้คำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนเพื่อการเลี้ยงไหม คิดเป็นร้อยละ 78.43 ที่เหลืออีกร้อยละ 21.57 เป็นผู้ที่นำเทคนิคดังกล่าวไปใช้ ในขณะที่การเลี้ยงไหมเชิงการค้านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ทำการคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนควบคู่ไปกับจำนวนไหมที่เลี้ยง โดยมีจำนวนมากถึงร้อยละ 98.04 และเป็นเกษตรกรที่ไม่ได้ปฏิบัติตามเทคนิคดังกล่าว คิดเป็นร้อยละ 1.96 เท่านั้น

2. การแบ่งแปลงหม่อนสำหรับเลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ไม่ได้ทำการแบ่งแปลงหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่ คิดเป็นร้อยละ 84.31 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 15.69 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ทำตามเทคนิคดังกล่าว ทางด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้านี้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 70.59 ได้ทำการแบ่งแปลงหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่ ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 29.41 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำตามเทคนิคดังกล่าว

3. การนำเครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงมาใช้จัดการสวนหม่อน เกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมนั้น ส่วนใหญ่จะไม่มีเครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงมาใช้จัดการสวนหม่อน มีจำนวนมากถึงร้อยละ 71.57 ที่เหลืออีกร้อยละ 28.43 เป็นจำนวนเกษตรกรที่มีการใช้เครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงดังกล่าว ทางด้านเกษตรกรที่เลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่าการนำเครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงมาใช้จัดการสวนหม่อนเป็นจำนวนมาก คือ ร้อยละ 73.53 อีกร้อยละ 26.47 เป็นผู้ที่ไม่ได้ทำตามเทคนิคดังกล่าว

4. การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก จากการศึกษาพบว่าการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมมีเกษตรกรที่ใช้และไม่ได้ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกเป็นจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 54.90 และ 45.10 ตามลำดับ ในขณะที่การเลี้ยงไหมเชิงการค้านี้ พบว่ามีเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกมากกว่าผู้ที่ไม่ได้ใช้ คือ ร้อยละ 87.25 และ 12.75 ตามลำดับ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. การใช้ปุ๋ยเคมี การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมนั้น พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่มี การใช้ปุ๋ยเคมีเลย คิดเป็นร้อยละ 76.47 ส่วนอีกร้อยละ 23.53 เป็นเกษตรกรที่มีการใช้ปุ๋ยเคมีใน การบำรุงหม่อน ในขณะที่การเลี้ยงไหมเชิงการค้า นั้น พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีการใช้ปุ๋ยเคมีกัน อย่างทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 100

6. การให้น้ำในฤดูแล้ง จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดที่ทำการเลี้ยงไหม แบบดั้งเดิม คือ ร้อยละ 100 ไม่มีการให้น้ำในฤดูแล้งเลย ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า นั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 81.37 จะไม่มีการให้น้ำแก่ต้นหม่อนในฤดูแล้งเช่นกัน ส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 18.63 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ให้น้ำแก่ต้นหม่อนในฤดูแล้ง

7. การระบายน้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมจะไม่ระบายน้ำออก จากแปลงหม่อน คิดเป็นร้อยละ 94.12 มีเพียงเล็กน้อยที่มีการระบายน้ำออกจากแปลงหม่อน คือ ร้อยละ 5.88 ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ระบายน้ำออกเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 77.45 แต่ยังมีเกษตรกรจำนวนหนึ่งที่ทำกรระบายน้ำออกจากแปลงหม่อน ซึ่งมี จำนวนมากกว่าการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม คือ ร้อยละ 22.55

8. การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหม แบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่จะไม่ได้ตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ คิดเป็นร้อยละ 74.51 แต่มีเกษตรกร จำนวนหนึ่งที่ทำกรตัดต่ำ ซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก คือ ร้อยละ 25.49 ด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่ามีเกษตรกรที่ทำการตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ 99.02 มีเพียง เล็กน้อยที่ไม่ได้ทำ คือ ร้อยละ 0.98

9. การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดกลาง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่ทำการเลี้ยง ไหมแบบดั้งเดิมไม่ได้ตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดกลาง คิดเป็นร้อยละ 75.49 ที่เหลือร้อยละ 24.51 เป็นผู้ที่ปฏิบัติตามเทคนิคดังกล่าว ทางด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้า จากการศึกษาพบว่าเกษตรกร ที่ทำการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งหมดมีการตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดกลาง คิดเป็นร้อยละ 100

10. การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดแขนง พบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่จะไม่มีกรตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดแขนง ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันกับเกษตรกรที่ ทำ การตัดแขนง คือ ร้อยละ 57.84 และ 42.16 ตามลำดับ ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่า เกษตรกรทั้งหมดจำนวนร้อยละ 100 มีการตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดแขนงทั้งสิ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบเทคนิคในการเลี้ยงไหมของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

เทคนิคในการเลี้ยงไหม	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม		รวม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า		รวม
	ทำ	ไม่ทำ		ทำ	ไม่ทำ	
โรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน	2 (1.96)	100 (98.04)	102 (100)	67 (65.69)	35 (34.31)	102 (100)
โรงเลี้ยงไหมวัยแก่	16 (15.69)	86 (84.31)	102 (100)	102 (100.00)	-	102 (100)
โรงเข้าอ่อ	31 (30.39)	71 (69.61)	102 (100)	97 (95.10)	5 (4.90)	102 (100)
ห้องเก็บใบหม่อน	15 (14.71)	87 (85.29)	102 (100)	93 (91.18)	9 (8.82)	102 (100)
ห้องมีดสำหรับดักแมลงวันลาย	-	102 (100.00)	102 (100)	49 (48.04)	53 (51.96)	102 (100)
การรักษาความสะอาดในการเลี้ยงไหม	46 (45.10)	56 (54.90)	102 (100)	102 (100.00)	-	102 (100)
การใช้สารเคมี	24 (23.53)	78 (76.47)	102 (100)	96 (94.12)	6 (5.88)	102 (100)
การคัดแยกรังดึ่งเสีย	28 (27.45)	74 (72.55)	102 (100)	101 (99.02)	1 (0.98)	102 (100)

เทคนิคในการเลี้ยงไหม

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบเทคนิคในการเลี้ยงไหมของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ได้ทำการวิเคราะห์เทคนิคต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 8 ประเด็น ซึ่งสามารถพิจารณารายละเอียดต่าง ๆ ได้ดังตารางที่ 25

1. โรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่จะไม่มีโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน คิดเป็นร้อยละ 98.04 มีจำนวนเล็กน้อยที่จัดสร้างโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน คือ ร้อยละ 1.96 ทางด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่ามีเกษตรกรที่ทำการจัดสร้างโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อนมากถึงร้อยละ 65.69 และอีกร้อยละ 34.31 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำตามเทคนิคดังกล่าว

2. โรงเลี้ยงไหมวัยแก่ การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะไม่ได้ทำการจัดสร้างโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ คิดเป็นร้อยละ 84.31 โดยมีผู้จัดทำโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ดังกล่าวเพียงร้อยละ 15.69 เท่านั้น ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรทั้งหมดมีการจัดสร้างโรงเลี้ยงไหมวัยแก่ คิดเป็นร้อยละ 100

3. โรงเข้าจ่อ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่จะไม่มีการจัดสร้างโรงเข้าจ่อ คิดเป็นร้อยละ 69.61 โดยมีผู้ที่จัดทำโรงเข้าจ่อเพียงร้อยละ 30.39 ในขณะที่การเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่ามีเกษตรกรจัดสร้างโรงเข้าจ่อมากถึงร้อยละ 95.10 และจะตั้งอยู่ใกล้ ๆ กับโรงเลี้ยงไหม ภายในโรงเข้าจ่อเกษตรกรจะใช้เป็นที่เก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับใช้ในการเข้าจ่อของหนอนไหม เช่น จ้อ กระด้ง เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีเกษตรกรเพียงเล็กน้อยที่ไม่ได้ทำโรงเข้าจ่อ คือ ร้อยละ 4.90

4. ห้องเก็บใบหม่อน เกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ร้อยละ 85.29 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้ทำห้องเก็บใบหม่อน แต่จะเก็บใบหม่อนไว้ในภาชนะต่าง ๆ เพื่อเก็บความชื้นเอาไว้ เช่น กระชुไม้ ตะกร้า หรือใช้ผ้าห่อเอาไว้แล้วพรมน้ำเพื่อไม่ให้ใบหม่อนเหี่ยว แต่ยังมีเกษตรกรบางส่วนที่ทำการจัดสร้างห้องเก็บใบหม่อน คือ ร้อยละ 14.71 ทางด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการจัดสร้างห้องเก็บใบหม่อนแยกเป็นสัดส่วนโดยเฉพาะ คิดเป็นร้อยละ 91.18 และที่เหลืออีกร้อยละ 8.82 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ไม่ได้จัดสร้างห้องเก็บใบหม่อนดังกล่าว

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ห้องมิดสำหรับดักแมลงวันลาย จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมไม่มีการทำห้องมิดสำหรับใช้ดักแมลงวันลายเลย คิดเป็นร้อยละ 100 โดยเกษตรกรจะใช้ผ้าคลุมกระดิ่งเอาไว้เท่านั้น ส่วนทางด้านกรเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรที่ไม่ได้จัดทำห้องมิดมีค่าใกล้เคียงกันกับผู้ที่ทำ คือ ร้อยละ 51.96 และ 48.04 ตามลำดับ เนื่องจากเกษตรกรรู้สึกว่าการทำหรือไม่ทำห้องมิดก็ทำให้ได้ผลผลิตเท่าเดิม ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก และอีกเหตุผลหนึ่งก็คือเกษตรกรเห็นว่าโรงเลี้ยงไหมมีมุ้งลวดตาข่ายหรือมุ้งพลาสติกที่สามารถป้องกันแมลงวันลายได้อยู่แล้ว

6. การรักษาความสะอาดในการเลี้ยงไหม จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม ส่วนใหญ่ไม่เห็นเรื่องความสะอาดในการเลี้ยงไหม คิดเป็นร้อยละ 54.90 ซึ่งมีจำนวนใกล้เคียงกันกับผู้ที่รักษาความสะอาด คือ ร้อยละ 45.10 ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรทั้งหมดจำนวนร้อยละ 100 มีการรักษาความสะอาดในการเลี้ยงไหมเป็นอย่างดี

7. การใช้สารเคมี จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมจำนวนร้อยละ 76.47 ไม่มีการใช้สารเคมีในการเลี้ยงไหม แต่ใช้วัสดุในการเลี้ยงไหมจากธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ เช่น แกลบ จี๋เถ้า เป็นต้น ส่วนอีกร้อยละ 23.53 เป็นจำนวนเกษตรกรที่มีการใช้สารเคมีในการเลี้ยงไหม ทางด้านการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรจำนวนร้อยละ 94.12 มีการใช้สารเคมีอย่างทั่วถึง ส่วนอีกร้อยละ 5.88 เป็นผู้ที่ไม่ได้ใช้สารเคมีในการเลี้ยงไหม

8. การคัดแยกรังด้รังเสีย พบว่าการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม มีเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 72.55 ไม่ได้ทำการคัดแยกรังด้รังเสีย มีเพียงร้อยละ 27.45 เท่านั้นที่ทำการคัดแยก ส่วนการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 99.02 มีการคัดแยกด้รังเสีย และที่เหลือร้อยละ 0.98 เป็นจำนวนเกษตรกรที่ยังไม่ได้ปฏิบัติตามเทคนิคดังกล่าว

ทัศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

การศึกษาทัศนคติของเกษตรกร คือ การศึกษาถึงสภาพจิตใจของเกษตรกรจำนวน 102 คริวเรือน ซึ่งประกอบอาชีพเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งสิ้น ทัศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า มีผลอย่างมากต่อความสำเร็จของอาชีพการเลี้ยงไหม ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลใดจะประกอบอาชีพใดได้ดีและประสบผลสำเร็จ บุคคลนั้นจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพนั้น ๆ เสียก่อน (นพนธ์ , 2523 : 126) นอกจากนี้ยังพบว่าผู้ที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพการเลี้ยงไหมแผนใหม่ส่วนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แล้วแต่มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นสมาชิกของโครงการและประกอบอาชีพเลี้ยงไหมแผนใหม่เป็นอาชีพหลักทั้งสิ้น (ฉวีวรรณ , 2522 : 86)

การปลูกหม่อน

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน ได้แบ่งคะแนนทัศนคติอยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 คะแนน ซึ่งสามารถพิจารณาผลการศึกษาของประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 10 ประเด็น ดังตารางที่ 26

1. เกษตรกรจะต้องวางแผนการปลูกหม่อน เพื่อกำหนดขนาดหรือจำนวนแปลงหม่อนให้สอดคล้องกับแผนการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น เกษตรกรที่สุ่มตัวอย่างมา 102 ครัวเรือนนั้น ทุกคนเห็นด้วยกับประเด็นนี้ เพราะถ้าหากไม่ทราบจำนวนใบหม่อนที่แน่นอน ก็อาจจะมีปัญหาในเรื่องอาหารหนอนไหมที่ไม่เพียงพอได้ ซึ่งคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

2. การวางแผนการปลูกหม่อนช่วยลดปริมาณพื้นที่ปลูก โดยไม่ปลูกหม่อนมากเกินไปจนความจำเป็น ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการปลูกและดูแลรักษา เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะวางแผนการปลูกหม่อนเพื่อลดพื้นที่ปลูกที่มากเกินไปจนความจำเป็น คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน มีเพียง 0.01 คะแนนเท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.98 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดี

3. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าจะประสบผลสำเร็จได้ ขึ้นอยู่กับการดูแลและจัดการสวนหม่อนที่ดี เกษตรกรทุกคนเห็นด้วยที่จะต้องดูแลและจัดการสวนหม่อนให้ดี คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

4. การคัดเลือกพันธุ์หม่อน การเตรียมแปลงปลูก การปลูก การตัดแต่งกิ่ง การดูแลรักษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อสวนหม่อนทั้งสิ้น จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยที่ทุกขั้นตอนในการปลูกหม่อนล้วนมีความสำคัญต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า เนื่องจากหม่อนเป็นอาหารเพียงชนิดเดียวของหนอนไหม เมื่อปฏิบัติขั้นตอนต่าง ๆ ด้วยดี ก็หมายถึงการให้โอกาสที่ดีแก่ต้นไหมที่จะประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไหม ซึ่งคิดเป็นคะแนนทัศนคติ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติของเกษตรกรเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทุกคนมีทัศนคติที่ดี

5. การเลือกหม่อนพันธุ์ดีมาปลูกจะให้ผลผลิตต่อไร่สูง ใช้พื้นที่น้อยและสามารถลดต้นทุนในการดูแลรักษาด้วย จากการศึกษานี้พบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยกับการเลือกหม่อนพันธุ์ดีมาปลูกเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้สูงขึ้น โดยคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

6. สวนหม่อนที่ใช้เลี้ยงไหมจะต้องแบ่งเป็นสวนหม่อนเลี้ยงไหมวัยอ่อนและสวนหม่อนเลี้ยงไหมวัยแก่ จากการศึกษานี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน มีเพียง 0.01 คะแนนเท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย มีผลรวมคะแนนทัศนคติของประเด็นนี้เท่ากับ 0.98 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีเป็นส่วนใหญ่

7. ปริมาณและคุณภาพของใบหม่อนมีความสำคัญต่อการเลี้ยงไหมมาก พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับความคิดนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน อีก 0.01 คะแนนเป็นผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ กับความคิดดังกล่าว ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

8. การตัดแต่งกิ่งหม่อน มีความจำเป็นต่อการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพใบหม่อน จากการศึกษานี้พบว่าเกษตรกรทุกคนล้วนเห็นด้วยกับประเด็นนี้ทั้งสิ้น โดยคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรทุกคนมีทัศนคติที่ดี

9. การเก็บเกี่ยวใบหม่อนมีวิธีการต่างกันขึ้นอยู่กับวัยของหนอนไหม เกษตรกรทุกคนเห็นด้วย มีคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทุกคนมีทัศนคติที่ดี

10. การกินใบหม่อนที่ถูกต้องตามวัย จะทำให้หนอนไหมสมบูรณ์แข็งแรงไม่เป็นโรค และสามารถให้รังไหมที่มีคุณภาพดีมีปริมาณสูงได้ พบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยและให้คะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีทุกคน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 26 ทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน

การปลูกหม่อน	ระดับความคิดเห็น			ผลรวมคะแนน ทัศนคติ	
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย		
1. วางแผนการปลูกหม่อนเพื่อกำหนดขนาดหรือจำนวนแปลงให้สอดคล้องกับแผนการเลี้ยง	(102)	1.00	-	-	1.00
2. วางแผนการปลูกหม่อนช่วยลดพื้นที่ปลูก	(101)	0.99	-	(1) 0.01	0.98
3. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการดูแลและจัดการสวนหม่อนที่ดี	(102)	1.00	-	-	1.00
4. ขั้นตอนต่าง ๆ ในการคัดเลือก ตัดแต่ง และดูแลรักษา ล้วนมีความสำคัญต่อสวนหม่อน	(102)	1.00	-	-	1.00
5. นำหม่อนพันธุ์ดีมาปลูกจะได้ผลผลิตต่อไร่สูง	(102)	1.00	-	-	1.00
6. สวนหม่อนต้องแบ่งเป็นสวนหม่อนเลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่	(101)	0.99	-	(1) 0.01	0.98
7. ปริมาณและคุณภาพของใบหม่อนมีความสำคัญต่อการเลี้ยงไหมมาก	(101)	0.99	(1) 0.01	-	0.99
8. การตัดแต่งกิ่งจำเป็นต่อการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของใบหม่อน	(102)	1.00	-	-	1.00
9. วิธีการเก็บเกี่ยวใบหม่อนต่างกันขึ้นอยู่กับวัยของหนอนไหม	(102)	1.00	-	-	1.00
10. การให้ใบหม่อนถูกต้องตามวัยทำให้หนอนไหมแข็งแรงได้รังไหมคุณภาพดีมีปริมาณสูง	(102)	1.00	-	-	1.00
รวม	(1,017)	9.97	(1) 0.01	(2) 0.02	9.95

หมายเหตุ : คะแนนทัศนคติมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1

ค่าเฉลี่ยทัศนคติ = 1

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน โดยมีค่าเฉลี่ยทัศนคติเป็นบวก เท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก

การเลี้ยงไหม

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม สามารถคิดเป็นคะแนนทัศนคติ โดยมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 คะแนน และแบ่งแยกออกเป็น 10 ประเด็น ผลการศึกษาได้แสดงไว้ในตารางที่ 27

1. การเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีขั้นตอนและวิธีการทำยุ่งยากละเอียดซับซ้อน ถ้าไม่มีประสบการณ์ก็ย่อมจะประสบความสำเร็จได้ยาก ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยและให้คะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน กล่าวคือ เกษตรกรส่วนใหญ่ต่างก็เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยงไหมพันธุ์พื้นเมืองมาก่อน จึงคิดว่าประสบการณ์มีความสำคัญเท่าที่ควร มีเพียง 0.01 คะแนนที่รู้สึกเฉย ๆ ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีมาก

2. การเลี้ยงไหมมีขั้นตอนการปฏิบัติงานแตกต่างกันไป ทำให้ไม่จำเจและเกิดความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยและให้คะแนนทัศนคติ 0.97 คะแนน อีก 0.02 คะแนนมีความรู้สึกเฉย ๆ และมีผู้ที่ไม่เห็นด้วยคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.96 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดี

3. การเลี้ยงไหมถือเป็นงานเบาที่แรงงานเด็กหรือคนชราก็สามารถทำได้ พบว่าเกษตรกรที่เห็นด้วยว่าการเลี้ยงไหมเป็นงานเบา คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.56 คะแนน อีก 0.37 คะแนนรู้สึกไม่เห็นด้วย และที่เหลืออีก 0.07 คะแนน เป็นเกษตรกรที่รู้สึกเฉย ๆ ต่อความคิดดังกล่าว ผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.19 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีพอใช้

4. เกษตรกรควรเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ ซึ่งให้ผลผลิตคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยและให้คะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.97 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ เท่ากับ 0.02 คะแนน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยเท่ากับ 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.96 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติโดยรวมที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. การเลี้ยงไหมสามารถได้ผลผลิตในระยะเวลาสั้น เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่น จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.96 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ มีคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.03 คะแนน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับประเด็นนี้มีเพียง 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.95 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

6. ความรู้สึกพอใจที่มีรายได้จากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าโดยเฉลี่ยเท่ากับ 10,000 บาท/ไร่/ปี เกษตรกรส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.86 คะแนน ส่วนผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ และไม่เห็นด้วย มีคะแนนทัศนคติเท่ากัน คือ 0.07 คะแนน ส่วนผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.79 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

7. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าสามารถคืนทุนได้ในเวลาอันรวดเร็ว พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.91 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็น 0.06 คะแนน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยคิดเป็น 0.03 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.88 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

8. ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าสูง ส่งผลให้เกษตรกรสามารถขยายกิจการได้โดยง่าย จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว และคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.93 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็น 0.04 คะแนน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยคิดเป็น 0.03 คะแนน ส่วนผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.90 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

9. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าส่งเสริมให้เกษตรกรมีงานทำตลอดปี จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.96 คะแนน และผู้ที่ไม่เห็นด้วยคิดเป็น 0.04 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.92 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

10. เกษตรกรควรหันมาเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหมให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเป็นอาชีพหลัก จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.98 คะแนน และผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็น 0.02 คะแนน มีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.98 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 27 ทักษะคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหม	ระดับความคิดเห็น					ผลรวมคะแนน ทัศนคติ	
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย	ทัศนคติ	ทัศนคติ		
1. การเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีขั้นตอนซับซ้อนถ้าไม่มีประสบการณ์จะประสบผลสำเร็จยาก	(101)	0.99	(1)	0.01	-	0.99	
2. การเลี้ยงไหมมีขั้นตอนการปฏิบัติงานแตกต่างกันไปทำให้เกิดความกระตือรือร้นอยู่เสมอ	(99)	0.97	(2)	0.02	(1)	0.01	0.96
3. การเลี้ยงไหมถือเป็นงานเบาที่แรงงานเด็กหรือคนชราสามารถทำได้	(57)	0.56	(7)	0.07	(38)	0.37	0.19
4. ควรเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศซึ่งให้ผลผลิตดีตามความต้องการของตลาด	(99)	0.97	(2)	0.02	(1)	0.01	0.96
5. การเลี้ยงไหมสามารถได้ผลผลิตในระยะเวลาน้อย	(98)	0.96	(3)	0.03	(1)	0.01	0.95
6. รู้สึกพอใจที่มีรายได้จากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าเท่ากับ 10,000 บาท/ไร่/ปี	(88)	0.86	(7)	0.07	(7)	0.07	0.79
7. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าสามารถคืนทุนได้ในเวลารวดเร็ว	(93)	0.91	(6)	0.06	(3)	0.03	0.88
8. ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทำให้เกษตรกรขยายกิจการได้โดยง่าย	(95)	0.93	(4)	0.04	(3)	0.03	0.90
9. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าส่งเสริมให้เกษตรกรมีงานทำตลอดปี	(98)	0.96	-	-	(4)	0.04	0.92
10. ควรเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหมให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเป็นอาชีพหลัก	(100)	0.98	(2)	0.02	-	-	0.98
รวม	(928)	9.09	(34)	0.34	(58)	0.57	8.52

หมายเหตุ : คะแนนทัศนคติมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1

$$\text{ค่าเฉลี่ยทัศนคติ} = 0.85$$

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม พบว่าได้คะแนนเฉลี่ยทัศนคติมีค่าเป็นบวก เท่ากับ 0.85 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงไหม

การตลาด

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการตลาด สามารถคิดเป็นคะแนนทัศนคติซึ่งมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1 คะแนน ซึ่งจะพิจารณารายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 10 ประเด็น ดังตารางที่ 28

1. ผลผลิตรังไหมมีระดับราคาที่แน่นอน จึงทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการผลิต จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วย โดยมีคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.94 คะแนน ผู้ที่ไม่เห็นด้วยคิดเป็น 0.04 คะแนน และผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็น 0.02 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.90 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

2. ราคารังไหมโดยประมาณกิโลกรัมละ 100 บาท จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.82 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ และผู้ที่ไม่เห็นด้วย มีคะแนนทัศนคติเท่ากัน คือ 0.09 คะแนน มีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.73 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดี

3. การตีราคารังไหมตามคุณภาพพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์เปลือกรังและเปอร์เซ็นต์รังเสีย พบว่าเกษตรกรทุกคนรู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทั้งหมดมีทัศนคติที่ดี

4. ผลผลิตรังไหมสามารถจำหน่ายได้ทั้งหมดแม้จะมีคุณภาพต่ำก็ตาม จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.98 คะแนน ส่วนผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ และผู้ที่ไม่เห็นด้วย มีคะแนนทัศนคติเท่ากัน คือ 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.97 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

5. เกษตรกรสามารถทำรายได้เพิ่มเติม จากการประดิษฐ์รังไหมเป็นดอกไม้หรือสิ่งของต่าง ๆ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วยกับประเด็นนี้ ซึ่งมีจำนวนเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

มากถึง 0.90 คะแนน เนื่องจากเกษตรกรรู้สึกว่าจะในปัจจุบันยังไม่สามารถทำรายได้เพิ่มเติมจากจุดนี้ เพราะไม่มีความรู้ความสามารถที่จะทำได้ ถ้าหากหน่วยงานราชการมีการดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถประดิษฐ์สิ่งของต่าง ๆ จากรังไหม เกษตรกรก็เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ มีคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.10 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติของเกษตรกรเท่ากับ 0.90 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อประเด็นดังกล่าว

6. ถ้าไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอนเกษตรกรย่อมไม่มีความมั่นใจในการผลิตต่อไป จากการศึกษพบว่าเกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน โดยมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทั้งหมดมีทัศนคติที่ดี

7. การเข้าร่วมโครงการหรือเป็นสมาชิกของบริษัทหรือโรงงานสาวไหม ทำให้เกษตรกรมั่นใจได้ว่าผลผลิตที่ออกมาจะขายได้แน่นอน ซึ่งจากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รู้สึกเห็นด้วย โดยมีคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.01 คะแนน และมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดี

8. การพัฒนารูปแบบผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด เป็นสิ่งที่จำเป็นและควรทำอย่างยิ่ง จากการศึกษพบว่าเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้ที่เห็นด้วยกับประเด็นนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน มีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

9. การเพิ่มความต้องการของตลาดให้มากขึ้นจำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตเสียก่อน จากการศึกษครั้งนี้พบว่าเกษตรกรทั้งหมดเป็นผู้ที่รู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน โดยมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

10. เกษตรกรควรใช้เทคนิคและวิชาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิต เพื่อให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด พบว่าเกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับประเด็นนี้ เนื่องจากทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วและสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 28 ทศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการตลาด

การตลาด	ระดับความคิดเห็น			ผลรวมคะแนน ทศนคติ
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย	
1. รังไหมมีระดับราคาแน่นอนทำให้เกษตรกรมั่นใจในการผลิต	(96) 0.94	(2) 0.02	(4) 0.04	0.90
2. ราคารังไหมโดยประมาณกิโลกรัมละ 100 บาท	(84) 0.82	(9) 0.09	(9) 0.09	0.73
3. การตีราคารังไหมตามคุณภาพพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์เปลือกกรังและเปอร์เซ็นต์รังเสีย	(102) 1.00	-	-	1.00
4. ผลผลิตรังไหมสามารถจำหน่ายได้ทั้งหมด	(100) 0.98	(1) 0.01	(1) 0.01	0.97
5. สามารถมีรายได้เพิ่มเติมจากการประดิษฐ์รังไหมเป็นดอกไม้หรือสิ่งของต่าง ๆ	(92) 0.90	(10) 0.10	-	0.90
6. ตลาดรองรับไม่แน่นอนทำให้เกษตรกรไม่มั่นใจในการผลิต	(102) 1.00	-	-	1.00
7. การเข้าร่วม โครงการหรือเป็นสมาชิกบริษัททำให้เกษตรกรมั่นใจว่าผลผลิตจะขายได้แน่นอน	(101) 0.99	(1) 0.01	-	0.99
8. การพัฒนารูปแบบผลผลิตตามความต้องการของตลาดเป็นสิ่งจำเป็นและควรทำ	(102) 1.00	-	-	1.00
9. การเพิ่มความต้องการของตลาดจะต้องพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิต	(102) 1.00	-	-	1.00
10. ควรใช้เทคนิคสมัยใหม่มาเพิ่มผลผลิตให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด	(102) 1.00	-	-	1.00
รวม	(983) 9.63	(23) 0.23	(14) 0.14	9.49

หมายเหตุ : คะแนนทศนคติมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1

$$\text{ค่าเฉลี่ยทศนคติ} = 0.95$$

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการตลาด พบว่าเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยทัศนคติเป็นบวก เท่ากับ 0.95 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

การส่งเสริมจากรัฐบาล

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทางด้านการส่งเสริมจากรัฐบาล มีคะแนนทัศนคติตั้งแต่ -1 ถึง 1 คะแนน สามารถพิจารณารายละเอียดของประเด็นต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 10 ประเด็น ดังตารางที่ 29

1. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าถือเป็นอาชีพที่รัฐให้การสนับสนุนทั้งเงินและบุคลากร จึงมีช่องทางขยายตัวได้มากและมีปัญหาน้อย จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.92 คะแนน ส่วนผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.08 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.92 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

2. การยกย่องและนโยบายการพัฒนาหม่อนไหม ให้มีความสอดคล้องตามเป้าหมายของประเทศ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยกับประเด็นนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน มีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทั้งหมดมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก

3. การจดทะเบียนกับทางราชการในฐานะผู้เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วยกับประเด็นนี้ ซึ่งคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน และเป็นผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

4. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานของรัฐ เช่น ไข่ไหมพันธุ์ดี ท่อนพันธุ์หม่อน เป็นต้น จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่รู้สึกเห็นด้วยกับประเด็นนี้ คือ ต้องการให้มีการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตอย่างต่อเนื่อง ซึ่งคิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.01 คะแนน โดยมีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. การให้เงินทุนหรือสินเชื่อบริหารยะสั้นและระยะยาวแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วยกับประเด็นนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน ส่วนผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ มีค่าเท่ากับ 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดี

6. การดูแลให้คำแนะนำและหาแนวทางแก้ไขเมื่อเกษตรกรประสบปัญหาในด้าน การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทั้งหมดเห็นด้วยกับประเด็นนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก

7. เกษตรกรควรเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ทางวิชาการแผนใหม่ในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยกับประเด็นนี้ คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน มีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทั้งหมดมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก

8. ส่งเสริมให้มีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจร จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รู้สึกเห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.75 คะแนน ผู้ที่รู้สึกไม่เห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.24 คะแนน และผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ มีคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.01 คะแนน โดยผลรวมคะแนนทัศนคติมีค่าเท่ากับ 0.51 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดี

9. รัฐบาลสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการ ภายใต้แผนประสานความร่วมมือสี่ภาค ซึ่งประกอบไปด้วยรัฐบาล เกษตรกร ธกส. และเอกชน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เห็นด้วย คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.98 คะแนน ผู้ที่รู้สึกเฉย ๆ และผู้ที่ไม่เห็นด้วย มีคะแนนทัศนคติเท่ากัน คือ 0.01 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 0.97 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีทัศนคติในระดับที่ดี

10. ตัวแทนจากหน่วยงานราชการร่วมเป็นกรรมการในการตีราคาและรับซื้อขายรังไหม จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยกับประเด็นดังกล่าว คิดเป็นคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน มีผลรวมคะแนนทัศนคติเท่ากับ 1 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรทุกคนมีทัศนคติในระดับที่ดีมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 29 ทศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการส่งเสริมจากรัฐบาล

การส่งเสริมจากรัฐบาล	ระดับความคิดเห็น			ผลรวมคะแนน ทศนคติ
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย	
1. รัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งเงินและบุคลากรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าจึงมีผู้ทางขยายตัวสูง	(94) 0.92	(8) 0.08	-	0.92
2. การยกร่างแผนและนโยบายการพัฒนาหม่อนไหมให้สอดคล้องตามเป้าหมายของประเทศ	(102) 1.00	-	-	1.00
3. การจดทะเบียนกับทางราชการในฐานะผู้เลี้ยงไหมเพื่อการจำหน่ายรังไหม	(101) 0.99	(1) 0.01	-	0.99
4. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานของรัฐบาล	(101) 0.99	(1) 0.01	-	0.99
5. การให้เงินทุนหรือสินเชื่อทั้งระยะสั้นและระยะยาวในอัตราดอกเบี้ยต่ำ	(101) 0.99	(1) 0.01	-	0.99
6. ควรมีการดูแลแนะนำและหาแนวทางแก้ไขเมื่อเกษตรกรประสบปัญหาด้านการเลี้ยงไหม	(102) 1.00	-	-	1.00
7. การฝึกอบรมความรู้ทางวิชาการแผนใหม่ในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ	(102) 1.00	-	-	1.00
8. ส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจร	(77) 0.75	(1) 0.01	(24) 0.24	0.51
9. การสนับสนุนให้เอกชนเข้าร่วมโครงการภายใต้แผนประสานความร่วมมือสหภาค	(100) 0.98	(1) 0.01	(1) 0.01	0.97
10. ตัวแทนจากหน่วยงานราชการร่วมพิจารณาในการตีราคาและรับซื้อขายรังไหม	(102) 1.00	-	-	1.00
รวม	(982) 9.62	(13) 0.13	(25) 0.25	9.37

หมายเหตุ : คะแนนทศนคติมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1

$$\text{ค่าเฉลี่ยทศนคติ} = 0.94$$

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทางการส่งเสริมจากรัฐบาล ได้ค่าเฉลี่ยทัศนคติเป็นบวก เท่ากับ 0.94 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานของทางราชการ

ตารางที่ 30 ผลรวมคะแนนทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ทัศนคติ	จำนวนคำถาม	ผลรวมคะแนนทัศนคติ
การปลูกหม่อน	10	9.95
การเลี้ยงไหม	10	8.52
การตลาด	10	9.49
การส่งเสริมจากรัฐบาล	10	9.37
รวม	40	37.33

หมายเหตุ : คะแนนทัศนคติมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง 1

$$\text{คะแนนทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า} = 0.93$$

ผลรวมคะแนนทัศนคติเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร จากการศึกษานี้พบว่าผลรวมคะแนนทัศนคติในด้านการปลูกหม่อนนั้นมีค่ามากที่สุด คือ 9.95 คะแนน รองลงมาเป็นผลรวมคะแนนทัศนคติในด้านการตลาด ซึ่งมีค่าเท่ากับ 9.49 คะแนน ส่วนผลรวมคะแนนทัศนคติในด้านการส่งเสริมจากรัฐบาลนั้นมีค่าเท่ากับ 9.37 คะแนน และผลรวมคะแนนทัศนคติในด้านการเลี้ยงไหม ซึ่งมีค่าน้อยที่สุด คือ 8.52 คะแนน ผลรวมคะแนนทัศนคติทั้ง 4 ด้านของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าล้วนมีค่าเป็นบวกทั้งสิ้น แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติในระดับที่ดี สามารถคิดเป็นคะแนนทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ซึ่งมีค่าเป็นบวก เท่ากับ 0.93 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมเชิงการค้ามีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ปัญหาทั่วไป

การศึกษาระดับปัญหาทั่วไปของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า แบ่งปัญหาเป็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มี ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2 คะแนน พิจารณารายละเอียดได้จากตารางที่ 31 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 31 ระดับปัญหาทั่วไปของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ปัญหาทั่วไป	ระดับปัญหา			ผลรวม คะแนนปัญหา
	มาก	น้อย	ไม่มี	
1. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง	(14) 0.14	(8) 0.08	(80) 0.78	0.36
2. ค่าเช่าที่ดินสูง	(4) 0.04	(15) 0.15	(83) 0.81	0.23
3. ขาดแคลนเงินทุนหรือสินเชื่อ	(49) 0.48	(33) 0.32	(20) 0.20	1.28
4. ดอกเบี้ยสูง	(56) 0.55	(26) 0.25	(20) 0.20	1.35
5. ขาดแคลนแรงงาน	(37) 0.36	(26) 0.25	(39) 0.38	0.97
6. ค่าจ้างแรงงานสูง	(41) 0.40	(17) 0.17	(44) 0.43	0.97
7. ขาดความรู้ด้านเทคนิคสมัยใหม่	(15) 0.15	(34) 0.33	(53) 0.52	0.63
8. ขาดการสนับสนุนจากทางราชการ	(15) 0.15	(26) 0.25	(61) 0.60	0.55
9. บุคลากรที่แนะนำมีไม่เพียงพอ	(19) 0.19	(34) 0.33	(49) 0.48	0.71
10. การฝึกอบรมไม่ทั่วถึง	(17) 0.17	(30) 0.29	(55) 0.54	0.63
รวม	(267) 2.63	(249) 2.42	(504) 4.94	7.68

หมายเหตุ : คะแนนของปัญหามีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2

ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทั่วไป = 0.77

1. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.78 คะแนน สำหรับผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้มาก คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 0.14 คะแนน และผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้น้อย คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.08 คะแนน มีผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.36 คะแนน แสดงว่ามีปัญหาเพียงเล็กน้อย

2. ค่าเช่าที่ดินสูง เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ เพราะมีที่ดินเป็นของตนเองอยู่แล้ว คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.81 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่มีปัญหาน้อย คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.15 คะแนน และที่เหลือเป็นเกษตรกรที่มีปัญหาเรื่องค่าเช่าสูง ซึ่งคิดเป็นคะแนนเท่ากับ 0.04 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.23 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีปัญหในเรื่องค่าเช่าที่ดินสูงเพียงเล็กน้อย

3. ขาดแคลนเงินทุนหรือสินเชื่อ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ขาดแคลนเงินทุนหรือสินเชื่ออยู่ในระดับมาก คือ 0.48 คะแนน ซึ่งมีคะแนนใกล้เคียงกันกับผู้ที่มีปัญหาน้อย คือ 0.32 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คะแนน ส่วนที่เหลือ 0.20 คะแนน เป็นเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว ผลรวมคะแนน ปัญหาเท่ากับ 1.28 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านขาดแคลนเงินทุนหรือสินเชื่ออยู่ในระดับสูง

4. ดอกเบี้ยสูง จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องดอกเบี้ยสูงเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.55 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่ประสบปัญหาน้อย คือ 0.25 คะแนน และที่เหลือเท่ากับ 0.20 คะแนน เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว ส่วนผลรวมคะแนนปัญหามีค่าเท่ากับ 1.35 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรประสบปัญหาในเรื่องดอกเบี้ยสูงเป็นจำนวนมากพอสมควร

5. ขาดแคลนแรงงาน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็น 0.38 คะแนน รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีปัญหาในเรื่องนี้มาก คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.36 คะแนน และที่เหลืออีก 0.25 คะแนน เป็นเกษตรกรที่มีปัญหาในเรื่องนี้น้อย ส่วนผลรวมคะแนนปัญหามีค่าเท่ากับ 0.97 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนแรงงานเป็นจำนวนน้อย

6. ค่าจ้างแรงงานสูง จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.43 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่ประสบปัญหาในเรื่องนี้มาก คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.40 คะแนน ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้น้อย คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 0.17 คะแนน โดยมีผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.97 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรประสบปัญหาจากค่าจ้างแรงงานสูงเป็นจำนวนน้อย

7. ขาดความรู้ทางวิชาการด้านเทคนิคสมัยใหม่ จากการศึกษาได้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เลย คือ 0.52 คะแนน เพราะในปัจจุบันมีการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการในการเลี้ยงไหมแผนใหม่อย่างกว้างขวาง รองลงมาเป็นเกษตรกรที่ขาดความรู้ทางวิชาการเพียงเล็กน้อย คือ 0.35 คะแนน และที่เหลือเป็นผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้มาก ซึ่งมีระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.15 คะแนน ส่วนผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.63 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ด้านเทคนิคสมัยใหม่เพียงเล็กน้อย

8. ขาดความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.60 คะแนน รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีปัญหาในเรื่องนี้เล็กน้อย เท่ากับ 0.25 คะแนน และที่เหลือเป็นผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้มาก คือ 0.15

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คะแนน ทางด้านผลรวมคะแนนปัญหาที่มีค่าเท่ากับ 0.55 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้เป็นจำนวนน้อย

9. บุคลากรที่แนะนำมีไม่เพียงพอ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.48 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่มีปัญหาบ้างเล็กน้อย คือ 0.33 คะแนน และที่เหลือเป็นเกษตรกรที่ประสบปัญหานี้มาก มีระดับคะแนนเท่ากับ 0.19 คะแนน ส่วนผลรวมคะแนนปัญหาที่มีค่าเท่ากับ 0.71 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาดังกล่าวเพียงเล็กน้อย

10. การฝึกอบรมไม่ทั่วถึง จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.54 คะแนน เนื่องจากได้รับการฝึกอบรมอย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอแล้ว รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีปัญหาในเรื่องนี้เพียงเล็กน้อย คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.29 คะแนน และที่เหลือเป็นเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้มาก คือ 0.17 คะแนน โดยมีผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.63 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหานี้ไม่มากนัก

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าการเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทั่วไปเท่ากับ 0.77 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาทั่วไปนี้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

ปัญหาด้านการผลิต

การเลี้ยงไหมเชิงการค้าสามารถพิจารณาปัญหาทางการผลิตออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาทางการผลิตในด้านการปลูกหม่อนและการเลี้ยงไหม ซึ่งสามารถที่จะแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

การปลูกหม่อน

จากการศึกษาได้แบ่งระดับปัญหาออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มี ซึ่งมีคะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 2 คะแนน สามารถแสดงผลการศึกษาของระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการปลูกหม่อนได้ 10 ประเด็น รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 32

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 32 ระดับปัญหาทางการผลิตของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน

การปลูกหม่อน	ระดับปัญหา			ผลรวม คะแนนปัญหา
	มาก	น้อย	ไม่มี	
1. วัชพืช	(68) 0.67	(28) 0.27	(6) 0.06	1.61
2. โรคหม่อน	(19) 0.19	(48) 0.47	(35) 0.34	0.85
3. แมลงศัตรูหม่อน	(11) 0.11	(54) 0.53	(37) 0.36	0.75
4. ดินไม่สมบูรณ์	(57) 0.56	(26) 0.25	(19) 0.19	1.37
5. ขาดแคลนน้ำ	(86) 0.84	(10) 0.10	(6) 0.06	1.78
6. การให้น้ำในแปลงหม่อน	(81) 0.79	(10) 0.10	(11) 0.11	1.68
7. การระบายน้ำออกจากแปลงหม่อน	(50) 0.49	(6) 0.06	(46) 0.45	1.04
8. ความรู้ในการตัดแต่งใบหม่อน	(7) 0.07	(18) 0.18	(77) 0.75	0.32
9. การเก็บเกี่ยวใบหม่อน	(3) 0.03	(14) 0.14	(85) 0.83	0.20
10. ความรู้ด้านการจัดการสวนหม่อน	(5) 0.05	(17) 0.17	(80) 0.78	0.27
รวม	(387) 3.80	(231) 2.27	(402) 3.93	9.87

หมายเหตุ : คะแนนของปัญหามีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2

ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการปลูกหม่อน = 0.99

1. วัชพืช จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้มาก มีค่าเท่ากับ 0.67 คะแนน รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีปัญหาเล็กน้อย คือ 0.27 คะแนน และที่เหลืออีก 0.06 คะแนน เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องดังกล่าว ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.61 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านวัชพืชเป็นจำนวนมาก

2. โรคหม่อน จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องโรคหม่อนเพียงเล็กน้อย คือ 0.47 คะแนน ซึ่งโรคหม่อนที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ โรครากเน่า รองลงมาเป็นเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.34 คะแนน และที่เหลืออีก 0.19 คะแนน เป็นผู้ที่มีปัญหาด้านโรคหม่อนมาก ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.85 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องโรคหม่อนเพียงเล็กน้อย

3. แมลงศัตรูหม่อน จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องแมลงศัตรูหม่อนเป็นจำนวนน้อย คือ 0.53 คะแนน รองลงมาเป็นเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาในเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เรื่องดังกล่าว คิดเป็นคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.36 คะแนน และที่เหลือเป็นผู้ที่ประสบปัญหา มาก คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.11 คะแนน ซึ่งมีผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.75 คะแนน แสดงว่าเป็นปัญหาเล็กน้อยของเกษตรกรที่เลี้ยงไหมเชิงการค้า

4. ดินไม่สมบูรณ์ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีปัญหา ในเรื่องดินไม่สมบูรณ์ ซึ่งคิดเป็นคะแนนเท่ากับ 0.56 คะแนน รองลงมาเป็นเกษตรกรที่มีปัญหา ในเรื่องนี้น้อย คือ 0.25 คะแนน และเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.19 คะแนน โดยมีผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.37 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรที่ประสบปัญหา เรื่องดินไม่สมบูรณ์มีอยู่เป็นจำนวนมาก

5. ขาดแคลนน้ำ จากการศึกษาพบว่าผู้ที่ประสบปัญหาในเรื่องนี้มาก คิดเป็น คะแนนเท่ากับ 0.84 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยคิดเป็น 0.10 คะแนน และผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ มีเพียง 0.06 คะแนนเท่านั้น คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.78 คะแนน แสดงว่าเกษตรกร ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำเป็นจำนวนมาก

6. การให้น้ำในแปลงหม่อน จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่ประสบปัญหาใน เรื่องนี้มากเท่ากับ 0.79 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.11 คะแนน และผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.10 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.08 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรที่ประสบปัญหานี้มี จำนวนมากพอสมควร

7. การระบายน้ำออกจากแปลงหม่อน จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรที่ ประสบปัญหาในเรื่องนี้อยู่มาก คิดเป็นคะแนนเท่ากับ 0.49 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหา ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.45 คะแนน ส่วนที่เหลือเป็นผู้ที่มีปัญหาน้อย คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.06 คะแนน มีผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.04 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผล กระทบจากปัญหานี้ค่อนข้างมาก

8. ความรู้และความเข้าใจในการตัดแต่งใบหม่อน จากการศึกษาพบว่าเกษตรกร ส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.75 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่มี ปัญหาน้อยเท่ากับ 0.18 คะแนน และที่เหลือเป็นผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.07 คะแนน ส่วนผลรวม คะแนนปัญหาเท่ากับ 0.32 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหากับความรู้และความ เข้าใจในการตัดแต่ง ใบหม่อนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. การเก็บเกี่ยวใบหม่อน จากการศึกษาพบว่ามีเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้มากที่สุด คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.83 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.14 คะแนน และเป็นผู้ที่มีปัญหามากเพียง 0.03 คะแนน ส่วนผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.20 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในการเก็บเกี่ยวใบหม่อนเล็กน้อย

10. ความรู้ด้านการจัดการสวนหม่อน จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่ามีเกษตรกรที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.78 คะแนน เกษตรกรที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.17 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากมีเพียง 0.05 คะแนน คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.27 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องนี้น้อย

จากการศึกษาพบว่าระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการปลูกหม่อนมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาเท่ากับ 0.99 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวเป็นจำนวนน้อย

ตารางที่ 33 ระดับปัญหาทางการผลิตของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม

การเลี้ยงไหม	ระดับปัญหา			ผลรวม คะแนนปัญหา
	มาก	น้อย	ไม่มี	
1. โรคไหม	(15) 0.15	(63) 0.62	(24) 0.24	0.92
2. ศัตรูไหม	(8) 0.08	(66) 0.65	(28) 0.27	0.81
3. ไข่ไหมไม่เพียงพอ	(3) 0.03	(34) 0.33	(65) 0.64	0.39
4. ไข่ไหมไม่มีคุณภาพ	(5) 0.05	(79) 0.77	(18) 0.18	0.87
5. ขาดแคลนไฟฟ้า		(3) 0.03	(99) 0.97	0.03
6. วัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงมีราคาแพง	(60) 0.59	(28) 0.27	(14) 0.14	1.45
7. วัสดุอุปกรณ์ไม่มีคุณภาพ	(15) 0.15	(51) 0.50	(36) 0.35	0.80
8. สารเคมีมีราคาแพง	(66) 0.65	(22) 0.22	(14) 0.14	1.52
9. รับพิษจากสารเคมีที่ใช้เลี้ยงไหม	(3) 0.03	(61) 0.60	(38) 0.37	0.66
10. รังไหมคุณภาพไม่ดี	(10) 0.10	(73) 0.72	(19) 0.19	0.92
รวม	(185) 1.83	(480) 4.71	(355) 3.49	8.37

หมายเหตุ : คะแนนของปัญหามีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2

ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการเลี้ยงไหม = 0.84

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเลี้ยงไหม

จากการศึกษาระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการเลี้ยงไหม ได้แบ่งระดับปัญหา ออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มี คิดเป็นคะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 2 คะแนน สามารถแสดงผลการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 10 ประเด็น รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 33

1. โรคไหม้ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรที่มีปัญหาน้อย มีระดับคะแนนเท่ากับ 0.62 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.24 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.15 คะแนน โดยคิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.92 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับโรคไหม้ไม่มากนัก

2. ศัตรูไหม พบว่าเกษตรกรที่มีปัญหาน้อย มีค่าเท่ากับ 0.65 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.27 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.08 คะแนน ส่วนศัตรูไหมที่พบมาก คือ แมลงวันลายและมด คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.81 คะแนน แสดงว่ามีเกษตรกรที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับศัตรูไหมไม่มากนัก

3. ไข่ไหมไม่เพียงพอ จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.64 คะแนน สำหรับผู้ที่มีปัญหาน้อยมีค่าเท่ากับ 0.33 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากมีเพียง 0.03 คะแนนเท่านั้น โดยคิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.39 คะแนน แสดงให้เห็นว่ามีเกษตรกรที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องไข่ไหมไม่เพียงพอมีจำนวนน้อย

4. ไข่ไหมไม่มีคุณภาพ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหานี้ในเรื่องนี้น้อย คิดเป็นระดับคะแนนเท่ากับ 0.77 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.18 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.05 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.87 คะแนน แสดงว่ามีเกษตรกรที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับไข่ไหมไม่มีคุณภาพเป็นจำนวนไม่มากนัก

5. ขาดแคลนไฟฟ้าเพื่อใช้เลี้ยงไหมในเวลากลางคืน จากการศึกษาพบว่าผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.97 คะแนน ส่วนผู้ที่มีปัญหาน้อยมีเพียง 0.03 คะแนนเท่านั้น ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.03 คะแนน ซึ่งแสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนไฟฟ้าเป็นจำนวนน้อยมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมมีราคาแพง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องนี้มากเท่ากับ 0.59 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยคิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.27 คะแนน และผู้ที่ไม่มีปัญหาคิดเป็นคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.14 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหามีค่าเท่ากับ 1.45 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์มีราคาแพงเป็นจำนวนมาก

7. วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมไม่มีคุณภาพ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.50 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.35 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.15 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหามีค่าเท่ากับ 0.80 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ไม่มากนัก

8. สารเคมีมีราคาแพง จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหาในเรื่องนี้มาก คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.65 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.22 คะแนน และที่เหลือเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.14 คะแนน ซึ่งคิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.52 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่องราคาของสารเคมีที่ใช้ในการเลี้ยงไหมเป็นจำนวนมาก

9. ได้รับพิษจากสารเคมีที่ใช้เลี้ยงไหม จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรที่มีปัญหาน้อย คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.60 คะแนน รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.37 คะแนน และที่เหลือเป็นผู้ที่มีปัญหามาก ซึ่งมีเพียง 0.03 คะแนนเท่านั้น ส่วนผลรวมคะแนนปัญหามีค่าเท่ากับ 0.66 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับพิษจากสารเคมีเป็นจำนวนไม่มากนัก

10. รังไหมคุณภาพไม่ดี จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.72 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.19 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากมีค่าเท่ากับ 0.10 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.92 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของรังไหมเป็นจำนวนไม่มากนัก

จากการศึกษาพบว่าระดับปัญหาทางการผลิตของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการเลี้ยงไหม มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาเท่ากับ 0.83 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าวอยู่ในระดับน้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาด้านการตลาด

จากการศึกษาระดับปัญหาด้านการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ซึ่งสามารถแบ่งระดับปัญหาออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มี คิดเป็นคะแนนตั้งแต่ 0 ถึง 2 คะแนน แบ่งเป็น 10 ประเด็น รายละเอียดต่าง ๆ ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 ระดับปัญหาด้านการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ด้านการตลาด	ระดับปัญหา			ผลรวม คะแนนปัญหา
	มาก	น้อย	ไม่มี	
1. ราคาผลผลิตตกต่ำ	(38) 0.37	(22) 0.22	(42) 0.41	0.96
2. การตีราคาผลผลิตยังไม่เป็นธรรม	(29) 0.28	(37) 0.36	(36) 0.35	0.92
3. ได้รับเงินในการขายผลผลิตช้า	(7) 0.07	(26) 0.25	(69) 0.68	0.39
4. ขีดจำกัดของผลผลิตที่กำหนด	(9) 0.09	(39) 0.38	(54) 0.53	0.56
5. ไม่มีอำนาจต่อรองทางการตลาด	(46) 0.45	(28) 0.27	(28) 0.27	1.17
6. ตลาดที่รองรับไม่แน่นอน	(21) 0.21	(17) 0.17	(64) 0.63	0.59
7. การเก็บรักษาผลผลิต	(7) 0.07	(8) 0.08	(87) 0.85	0.22
8. การคมนาคมไม่สะดวก	(9) 0.09	(22) 0.22	(71) 0.70	0.40
9. ค่าขนส่งสูง	(27) 0.26	(18) 0.18	(57) 0.56	0.70
10. ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด	(10) 0.10	(30) 0.29	(62) 0.61	0.49
รวม	(203) 1.99	(247) 2.42	(570) 5.59	6.40

หมายเหตุ : คะแนนของปัญหามีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2

$$\text{ค่าเฉลี่ยระดับปัญหาด้านการตลาด} = 0.64$$

1. ราคาผลผลิตตกต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการครองชีพ พบว่ามีผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.41 คะแนน ผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.37 คะแนน และผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.22 คะแนน คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.96 คะแนน แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ไม่มากนัก

2. การตีราคาผลผลิตยังไม่เป็นธรรม จากการศึกษพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีปัญหาในเรื่องนี้น้อยเท่ากับ 0.36 คะแนน ผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.35 คะแนน และผู้ที่มีเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหามากเท่ากับ 0.28 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.92 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ไม่มากนัก

3. ได้รับเงินในการขายผลผลิตซ้ำ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.68 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.25 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.07 คะแนน คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.39 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้เป็นจำนวนน้อย

4. ขีดจำกัดของปริมาณผลผลิตที่จำหน่าย จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.53 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.38 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากมีเพียง 0.09 คะแนน คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.56 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ไม่มากนัก

5. ไม่มีอำนาจต่อรองทางการตลาด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.45 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยและไม่มีปัญหาในเรื่องนี้มีค่าเท่ากัน คือ 0.27 คะแนน คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 1.17 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก

6. ตลาดที่รองรับไม่แน่นอน จากการศึกษานี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้เท่ากับ 0.63 คะแนน ผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.21 คะแนน และผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.17 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.59 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้เป็นจำนวนน้อย

7. การเก็บรักษาผลผลิต จากการศึกษานี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.85 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.08 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.07 คะแนน คิดเป็นผลรวมของคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.22 คะแนน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้เล็กน้อย

8. การคมนาคมไม่สะดวก จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.70 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.22 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.09 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.40 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรมีปัญหานี้ในเรื่องนี้น้อย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

9. ค่าขนส่งสูง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาในเรื่องนี้ คิดเป็นระดับคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.56 คะแนน ผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.26 คะแนน และผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.18 คะแนน ซึ่งคิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.70 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ไม่มากนัก

10. ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีปัญหาเท่ากับ 0.61 คะแนน ผู้ที่มีปัญหาน้อยเท่ากับ 0.29 คะแนน และผู้ที่มีปัญหามากเท่ากับ 0.10 คะแนน คิดเป็นผลรวมคะแนนปัญหาเท่ากับ 0.49 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องนี้ไม่มากนัก

จากการศึกษาพบว่าระดับปัญหาด้านการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาเท่ากับ 0.64 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านการตลาดเป็นจำนวนน้อย

ตารางที่ 35 ผลรวมคะแนนปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ปัญหา	จำนวนคำถาม	ผลรวมคะแนนปัญหา
ทั่วไป	10	7.68
การผลิตด้านการปลูกหม่อน	10	9.87
การผลิตด้านการเลี้ยงไหม	10	8.37
การตลาด	10	6.40
รวม	40	32.32

หมายเหตุ : คะแนนของปัญหามีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 2

$$\text{คะแนนปัญหาของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า} = 0.81$$

จากการศึกษาผลรวมคะแนนปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร พบว่าผลรวมคะแนนปัญหาของการผลิตด้านการปลูกหม่อนมีค่าสูงสุด คือ 9.87 คะแนน รองลงมาเป็นผลรวมคะแนนปัญหาของการผลิตด้านการเลี้ยงไหม ซึ่งมีค่าเท่ากับ 8.37 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาทั่วไปมีค่าเท่ากับ 7.68 คะแนน และผลรวมคะแนนปัญหาด้านการตลาดมีค่าน้อยที่สุด คือ 6.40 คะแนน ผลรวมคะแนนปัญหาในแต่ละด้านยังมีค่าน้อย ถือว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เพียงเล็กน้อย สามารถคิดเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งมอบไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เป็นคะแนนปัญหาของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าโดยรวมเท่ากับ 0.81 คะแนน แสดงว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาต่าง ๆ อยู่ในระดับน้อย รายละเอียดต่าง ๆ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 35

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกร

จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.76 ยังไม่มีการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ส่วนที่เหลือร้อยละ 38.24 เป็นเกษตรกรที่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ซึ่งสามารถแจกแจงข้อมูลการเสนอแนะของเกษตรกรเป็นประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งสิ้น 12 ประเด็น ดังแสดงรายละเอียดไว้ในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 การให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม	จำนวนตัวอย่าง	ร้อยละ
ไม่มี	63	61.76
มี	39	38.24
<u>ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของเกษตรกร</u>		
1. จัดหาสถานที่รับซื้อที่เหมาะสมและมีบุคลากรแนะนำเสมอ	9	8.83
2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในราคาถูก	8	7.85
3. จัดหาเงินทุนและสินเชื่อให้เพียงพอ	6	5.88
4. ราคาผลผลิตที่เหมาะสม	4	3.92
5. กำหนดสถานที่รับซื้อและจำนวนไหมใหม่ตามความต้องการ	3	2.94
6. จัดหาเงินทุนและแหล่งน้ำให้เพียงพอ	2	1.96
7. กำหนดสถานที่รับซื้อและราคาที่เหมาะสม	2	1.96
8. จัดหาสถานที่รับซื้อ จำนวนไหมใหม่ และบุคลากรอย่างเหมาะสม	1	0.98
9. จัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ	1	0.98
10. จัดหาวัสดุอุปกรณ์และแหล่งน้ำให้เพียงพอ	1	0.98
11. การจัดตั้งสมาคมของเกษตรกรเพื่อทำการผลิตอย่างครบวงจร	1	0.98
12. ความพอใจในรูปแบบของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า	1	0.98
รวม	102	100.00

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. จัดหาสถานที่รับซื้อที่เหมาะสมและมีบุคลากรแนะนำสม่ำเสมอ มีเกษตรกรที่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในลักษณะเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 8.83 กล่าวคือ เกษตรกรต้องการให้มีสถานที่รับซื้อภายในจังหวัด เพราะปัจจุบันเกษตรกรบางส่วนยังต้องนำผลผลิตไปขายเอง ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมาโดยตลอด นอกจากนี้ เกษตรกรยังคิดว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควรติดตามดูแลการเลี้ยงใหม่ของเกษตรกรทุกรุ่น เนื่องจากการเลี้ยงใหม่บางรุ่นยังมีปัญหา เช่น ไข่ใหม่ไม่มีคุณภาพหรือไม่เพียงพอ เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ช่วยแก้ไขปัญหาย่างทันทั่วทั้งที่

2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในราคายุติธรรม มีเกษตรกรที่ให้ข้อเสนอแนะในลักษณะเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 7.85 เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรต้องซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงใหม่ที่มีราคาแพง เช่น จ่อหมุน ปุ๋ยเคมี (สูตร 15-15-15 ราคากระสอบละ 350 บาท) โดยทำการสั่งซื้อจากบริษัทเอกชน ถ้าหากหน่วยงานราชการเป็นผู้ดำเนินการจำหน่ายเอง ราคาวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ จะอยู่ในระดับที่น่าเชื่อถือและมีความยุติธรรมมากกว่านี้

3. จัดหาเงินทุนและสินเชื่อให้เพียงพอ เกษตรกรร้อยละ 5.88 ต้องการความช่วยเหลือในด้านเงินทุนและสินเชื่อให้เพียงพอ เนื่องจากปัจจุบันเกษตรกรคิดว่า ธกส. ยังให้สินเชื่อได้ไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ทำให้เกษตรกรไม่สามารถลงทุนในการดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการเลี้ยงใหม่เชิงการค้าได้อย่างเต็มที่

4. ราคาผลผลิตที่เหมาะสม เกษตรกรร้อยละ 3.92 ต้องการให้มีการปรับราคาให้เหมาะสมและแน่นอนกว่านี้ เนื่องจากปัจจุบันต้นทุนในการเลี้ยงใหม่เพิ่มสูงขึ้น เพราะปัจจัยการผลิตต่าง ๆ มีราคาแพง เช่น จ่อหมุน ปุ๋ยเคมี สารเคมี เป็นต้น ดังนั้น เกษตรกรจึงเห็นพ้องต้องกันว่ารัฐบาลควรทำการประกันราคารังใหม่ไม่ให้ต่ำกว่า 100-105 บาท ซึ่งจะทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการผลิตยิ่งขึ้น

5. กำหนดสถานที่รับซื้อและจำนวนไข่ใหม่ตามความต้องการ มีเกษตรกรที่ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในลักษณะเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 2.94 โดยเกษตรกรบางส่วนยังมีปัญหาเกี่ยวกับสถานที่รับซื้ออยู่ห่างไกล ทำให้สิ้นเปลืองค่าเดินทาง และนอกจากนี้ไข่ใหม่ที่สั่งซื้อก็ไม่ได้ตามความต้องการ

6. จัดหาเงินทุนและแหล่งน้ำให้เพียงพอ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีเกษตรกรร้อยละ 1.96 ที่ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทุนและแหล่งน้ำ เนื่องจากเกษตรกรยังขาดน้ำในเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งงานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การบำรุงรักษาต้นหม่อนทั้งในยามปกติและฤดูแล้ง นอกจากนี้เกษตรกรยังขาดเงินทุนและสินเชื่อ ในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วย

7. กำหนดสถานที่รับซื้อและราคาที่เหมาะสม จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าจำนวนเกษตรกรที่ให้อัตราเสนอแนะเพิ่มเติมในลักษณะเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 1.96 ทั้งนี้ ควรมีสถานที่รับซื้อภายในจังหวัดและมีการปรับราคาให้สูงขึ้นกว่าเดิม

8. จัดหาสถานที่รับซื้อ จำนวนไข่ไหม และบุคลากรอย่างเหมาะสม มีเกษตรกรที่ให้อัตราเสนอแนะเพิ่มเติมในลักษณะเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 0.98 ทั้งนี้ เกษตรกรคิดว่าควรมีสถานที่รับซื้อภายในจังหวัด เพื่อลดต้นทุนด้านค่าขนส่ง ด้านจำนวนไข่ไหมที่เกษตรกรต้องการเลี้ยงในแต่ละรุ่นก็ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการ จึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าว และนอกจากนี้ควรมีเจ้าหน้าที่ติดตามการเลี้ยงไหมของเกษตรกรอย่างใกล้ชิดในแต่ละรุ่น

9. จัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ มีเกษตรกรร้อยละ 0.98 ต้องการให้มีการปรับปรุงเรื่องแหล่งน้ำ เพื่อใช้ในการบำรุงต้นหม่อนได้อย่างเต็มที่

10. จัดหาวัสดุอุปกรณ์และแหล่งน้ำให้เพียงพอ จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าจำนวนเกษตรกรที่ให้อัตราเสนอแนะเพิ่มเติมในลักษณะเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 0.98 โดยเกษตรกรคิดว่าวัสดุอุปกรณ์ที่มีคุณภาพยังมีไม่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้เลี้ยง ซึ่งรวมถึงการขาดแหล่งน้ำในการบำรุงต้นหม่อนด้วย

11. การจัดตั้งสมาคมของเกษตรกรเพื่อทำการผลิตให้ครบวงจร พบว่ามีเกษตรกรจำนวนไม่มากนัก คิดเป็นร้อยละ 0.98 ที่ต้องการให้มีการจัดตั้งสมาคมดังกล่าว เพราะปัจจุบันเกษตรกรได้รับการสนับสนุนและความช่วยเหลือจากหน่วยงานของราชการอย่างต่อเนื่อง ถ้าหากมีการจัดตั้งสมาคมขึ้นมา เกษตรกรจะต้องดำเนินการเองทุกอย่าง ซึ่งมีส่วนน้อยที่ต้องการแบบนี้

12. ความพอใจในรูปแบบของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่ามีเกษตรกรร้อยละ 0.98 ที่ให้อัตราเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับความพอใจในรูปแบบของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยเกษตรกรพอใจที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทำให้ผลผลิตสามารถนำไปจำหน่ายได้รวดเร็วและแน่นอน ราคารังไหมก็ได้กำหนดไว้เป็นมาตรฐานอย่างชัดเจน ทำให้เกษตรกรรู้สึกมั่นใจในการประกอบอาชีพนี้มากกว่าอาชีพทางการเกษตรอื่น ๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 5
สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การศึกษาทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรในจังหวัดมุกดาหาร มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ศึกษาถึงทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งในด้านการปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การตลาด และการส่งเสริมจากรัฐบาล ตลอดจนศึกษาถึงปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาการเลี้ยงไหมเชิงการค้าให้มีประสิทธิภาพแพร่หลายต่อไป

ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 42.63 ปี และนับถือศาสนาพุทธทั้งหมด สถานภาพของเกษตรกรส่วนใหญ่ คือ สมรสแล้วอยู่ด้วยกัน มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ยแล้วประมาณ 5 คน ได้รับการศึกษาสูงสุดในระดับประถมศึกษาปีที่ 4 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 4,042.16 บาท

รูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการผลิตเพื่อทอผ้าใช้ในครัวเรือน เมื่อผลิตเสร็จแล้วมีปริมาณมากจะทำการขาย อีกส่วนหนึ่งจะเก็บไว้ใช้เอง ผลผลิตที่ต้องการส่วนใหญ่จะออกมาในรูปของผ้าไหม รองลงมา คือ เส้นไหม มีพื้นที่สำหรับปลูกหม่อนโดยเฉลี่ยประมาณ 3.79 ไร่ พันธุ์ไหมที่เลี้ยง คือ พันธุ์ไทยพื้นเมือง จำนวนไข่ไหมที่เลี้ยงในแต่ละรุ่นเท่ากับ 1.96 ถัง และจะเลี้ยงไหม 3.55 รุ่นต่อปี คุณภาพของผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมมีคุณภาพต่ำ ทำให้ผลผลิตมีระดับราคาไม่แน่นอนหรือมีราคาต่ำ เกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมส่วนใหญ่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 1,400 บาท คิดเป็นรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 12,554.90 บาท เมื่อพิจารณาถึงอำนาจต่อรองทางการตลาดของเกษตรกรที่เลี้ยงไหม เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ต่อปีเท่ากับ 12,554.90 บาท เมื่อพิจารณาถึงอำนาจต่อรองทางการตลาดของเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม พบว่าส่วนใหญ่ยังไม่มีอำนาจต่อรอง และเกษตรกรยังมีความต้องการขยายตัวทางการผลิตน้อย ศักยภาพสนับสนุนจากรัฐบาลพบว่ายังไม่มีการสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุนและสินเชื่อ, ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ, ความรู้และข่าวสารทางวิชาการ, โครงการฝึกอบรมและการส่งเสริมทางการตลาด ส่วนทางด้านเทคนิคในการปลูกหม่อนพบว่าเกษตรกรที่เลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมยังไม่มีกรนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ ไม่ว่าจะเป็นการคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนควบคู่กับจำนวนไหมที่เลี้ยง, การแบ่งแปลงหม่อนเพื่อเลี้ยงไหมวัยอ่อนและไหมวัยแก่, การนำเครื่องทุ่นแรงหรือเครื่องจักรมาใช้จัดการสวนหม่อน, การใช้ปุ๋ยเคมี, การให้น้ำในฤดูแล้ง, การระบายน้ำ, การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ ตัดกลาง และตัดแขนง มีเพียงเทคนิคการใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอกเท่านั้นที่เกษตรกรนำมาใช้ในการบำรุงหม่อน ส่วนเทคนิคต่าง ๆ ในการเลี้ยงไหมพบว่าเกษตรกรยังไม่นำมาปฏิบัติเลย ได้แก่ การเลี้ยงไหมในโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน, โรงเลี้ยงไหมวัยแก่, โรงเข้าอ้อ, ห้องเก็บใบหม่อน, ห้องมัดสำหรับคัดแมลงวันสาย, การรักษาความสะอาดในการเลี้ยงไหม, การใช้สารเคมี และการคัดแยกรังดึ่งเสีย

บทเลี้ยงไหมเชิงการค้า

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เลี้ยงไหมเชิงการค้ามีวัตถุประสงค์การผลิตเพื่อขายรังไหม เมื่อได้ผลผลิตแล้วเกษตรกรจะนำไปขายทั้งหมดไม่ได้เก็บไว้ใช้เอง ผลผลิตที่ต้องการส่วนใหญ่จะเป็นรังไหมและไม่มีเกษตรกรคนใดที่ต้องการผลผลิตเป็นผ้าไหมเลย พื้นที่ปลูกหม่อนที่ใช้ในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า โดยเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 8.68 ไร่ พันธุ์ไหมที่เลี้ยง คือ พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ รองลงมาเป็นพันธุ์ไทยลูกผสม จำนวนไขไหมที่เลี้ยงในแต่ละรุ่นโดยเฉลี่ยเท่ากับ 2.92 ก่อ่ง และทำการเลี้ยงไหมเฉลี่ยต่อปีเท่ากับ 5.24 รุ่น คุณภาพของผลผลิตที่ได้จากการเลี้ยงไหมเชิงการค้าพบว่ามีคุณภาพปานกลาง รองลงมาคือมีคุณภาพสูง ราคาผลผลิตที่ได้ยังไม่แน่นอน อาจมีราคาต่ำและสูงบ้างในระดับใกล้เคียงกัน รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือนมีค่าเท่ากับ 4,502.36 บาท และรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อปีมีค่า 30,710.78 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่มีอำนาจต่อรองทางการตลาดมาก และต้องการขยายตัวทางการผลิตสูง เมื่อพิจารณาการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐในแต่ละด้าน พบว่าการเลี้ยงไหมเชิงการค้าได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็นด้านเงินทุนและสินเชื่อ, ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ, ความรู้และข่าวสารทางวิชาการ, โครงการฝึกอบรม และการส่งเสริมทางการตลาด ส่วนเทคนิคในการปลูกหม่อนพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการนำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในการปลูกหม่อนอย่างทั่วถึง ได้แก่ การคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนควบคู่กับจำนวนไหมที่เลี้ยง, การแบ่งแปลงหม่อนสำหรับเลี้ยงไหมวัยอ่อนและไหมวัยแก่, การนำเครื่องเอกสารนี้เป็นเอกสารที่ส่งงานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จักรหรือเครื่องทุ่นแรงมาใช้จัดการสวนหม่อน, การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก รวมถึงการตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดต่ำ ส่วนการใช้ปุ๋ยเคมี, การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธีตัดกลาง และการตัดแขนงนั้นพบว่าเกษตรกรทั้งหมดได้นำเทคนิคดังกล่าวไปปฏิบัติใช้อย่างถ้วนหน้า แต่อย่างไรก็ตามเกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีการให้น้ำแก่ต้นหม่อนในฤดูแล้งและไม่มีการระบายน้ำด้วย ทางด้านเทคนิคการเลี้ยงไหมพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีการเลี้ยงไหมในโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน, โรงเข้าจ่อ, ห้องเก็บใบหม่อน, การใช้สารเคมี และการคัดแยกรังดีรังเสีย ส่วนการเลี้ยงไหมในโรงเลี้ยงไหมวัยแก่และการรักษาความสะอาดในการเลี้ยงไหม พบว่าเกษตรกรทุกคนได้ปฏิบัติตามเป็นอย่างดี สำหรับห้องมิดใช้ดักแมลงวันลาย พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้จัดสร้างห้องมิดดังกล่าว

ทัศนคติของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

จากการศึกษาทัศนคติของเกษตรกรเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในด้านการปลูกหม่อน การเลี้ยงไหม การตลาด และการส่งเสริมจากรัฐบาล พบว่าเกษตรกรมีทัศนคติที่ดีเห็นด้วยกับการดำเนินงานในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการปลูกหม่อน พบว่าเกษตรกรทุกคนเห็นด้วยกับขั้นตอนการปฏิบัติงานตามหลักวิชาการเกษตรในการเลี้ยงไหมแผนใหม่ จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าเกษตรกรที่ประกอบอาชีพเลี้ยงไหมเชิงการค้าในจังหวัดมุกดาหารมีทัศนคติที่ดีต่อการเลี้ยงไหมเชิงการค้า โดยมีค่าเป็นบวก เท่ากับ 0.93 คะแนน

ปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ปัญหาทั่วไป

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาทั่วไป โดยมีค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาเท่ากับ 0.77 คะแนน แสดงว่ามีปัญหาเพียงเล็กน้อยซึ่งสามารถจัดลำดับของปัญหาทั่วไปจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

1. ดอกเบี้ยสูง
2. ขาดแคลนเงินทุนหรือสินเชื่อ
3. ขาดแคลนแรงงาน/ค่าจ้างแรงงานสูง
4. บุคลากรที่แนะนำมีไม่เพียงพอ
5. ขาดความรู้ทางวิชาการด้านเทคนิคสมัยใหม่/การฝึกอบรมไม่ทั่วถึง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6. ขาดความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ
7. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง
8. ค่าเช่าที่ดินสูง

ปัญหาด้านการผลิต

สามารถสรุปผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การปลูกหม่อนและการเลี้ยงไหม ซึ่งจะพิจารณาไปตามลำดับ ดังนี้

ก. การปลูกหม่อน

จากการศึกษาเกี่ยวกับการปลูกหม่อน พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหาด้านการปลูกหม่อนน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการปลูกหม่อนเท่ากับ 0.99 คะแนน ซึ่งจัดลำดับของปัญหาด้านการปลูกหม่อนจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

1. ขาดแคลนน้ำ
2. การให้น้ำในแปลงหม่อน
3. วัชพืช
4. ดินไม่สมบูรณ์
5. การระบายน้ำออกจากแปลงหม่อน
6. โรคหม่อน
7. แมลงศัตรูหม่อน
8. ความรู้และความเข้าใจในการตัดแต่งใบหม่อน
9. ความรู้ด้านการจัดการสวนหม่อน
10. การเก็บเกี่ยวใบหม่อน

ข. การเลี้ยงไหม

จากการศึกษาเกี่ยวกับการเลี้ยงไหม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการเลี้ยงไหมน้อย มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาทางการผลิตในด้านการเลี้ยงไหมเท่ากับ 0.84 คะแนน ซึ่งสามารถจัดลำดับของปัญหาจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. สารเคมีมีราคาแพง
2. วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมมีราคาแพง
3. โรคไหม/รังไหมคุณภาพไม่ดี
4. ไข่ไหมไม่มีคุณภาพ
5. ศัตรูไหม
6. วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมไม่มีคุณภาพ
7. ได้รับพิษจากสารเคมีที่ใช้เลี้ยงไหม
8. ไข่ไหมไม่เพียงพอ
9. ขาดแคลนไฟฟ้าเพื่อใช้เลี้ยงไหมในเวลากลางวัน

ปัญหาด้านการตลาด

จากการศึกษาปัญหาด้านการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการตลาดเพียงเล็กน้อย ซึ่งมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาด้านการตลาดเท่ากับ 0.64 คะแนน สามารถจัดลำดับของปัญหาจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้

1. ไม่มีอำนาจต่อรองทางการตลาด
2. ราคาผลผลิตตกต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการครองชีพ
3. การตีราคาผลผลิตยังไม่เป็นธรรม
4. ค่าขนส่งสูง
5. ตลาดที่รองรับไม่แน่นอน
6. ขีดจำกัดของปริมาณผลผลิตที่กำหนด
7. ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด
8. การคมนาคมไม่สะดวก
9. ได้รับเงินในการขายผลผลิตช้า
10. การเก็บรักษาผลผลิต

จากการศึกษาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้าที่เกษตรกรจังหวัดมุกดาหารได้รับยังไม่รุนแรง ถือเป็นปัญหาเล็กน้อย โดยมีระดับคะแนนของปัญหาเท่ากับ 0.81 คะแนน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกรจังหวัดมุกดาหาร มีข้อเสนอแนะที่ควรนำไปแก้ไขและปฏิบัติตาม เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหารต่อไป ดังนี้

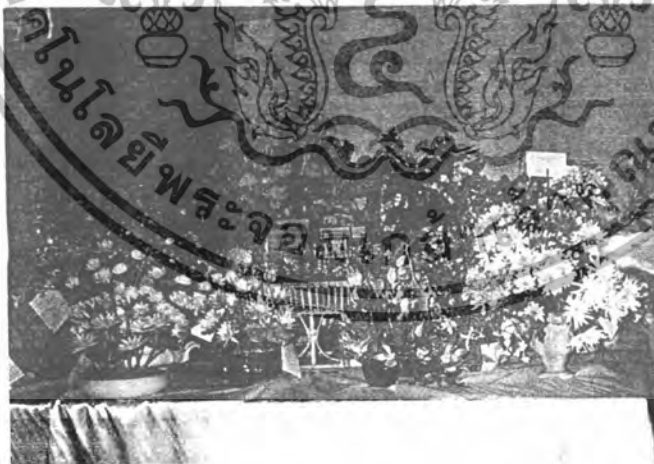
1. ด้านการประสานงานในหน่วยงานราชการ ควรมีการปรึกษาและหาหลักการปฏิบัติอย่างเป็นทางการในด้านการส่งเสริมที่คาบเกี่ยวกัน เพื่อไม่ให้เกิดความเข้าใจผิดและขัดแย้งในหลักการของแต่ละหน่วยงาน กล่าวคือ จากการศึกษาพบว่านอกจากเกษตรกรจะรับเลี้ยงไหมจากบริษัทที่ตนเป็นสมาชิกแล้ว ยังมีการรับไหมจากสำนักงานเกษตรอำเภอที่นำมาแจกจ่ายให้แก่เกษตรกรเลี้ยงโดยไม่คิดเงิน ทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ การแพร่ระบาดของโรคไหม เนื่องจากก่อนการเลี้ยงไหมดังกล่าว สำนักงานเกษตรอำเภอไม่มีการฉีดอบฟอร์มาลินเพื่อฆ่าเชื้อโรคให้กับโรงเลี้ยงไหมของเกษตรกร ทำให้หนอนไหมเกิดโรคระบาดขึ้น หลังจากนั้นเมื่อเกษตรกรนำไหมจากทางบริษัทมาเลี้ยง เชื้อโรคบางส่วนที่ยังคงหลงเหลืออยู่ จะทำให้หนอนไหมที่เลี้ยงไหมเกิดโรคตามไปด้วย จึงส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนและบริษัทที่รับซื้อรังไหมก็ไม่ได้รับผลผลิตตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ในทางปฏิบัติควรมีหนังสือราชการแจ้งการดำเนินงานจากหน่วยงานดังกล่าว ทำการส่งมอบให้แก่หน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการร่วมกับบริษัท เพื่อจะได้หาแนวทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาโรคระบาดดังกล่าวรวมถึงปัญหาในการดำเนินการอื่น ๆ ด้วย

2. ด้านการส่งเสริมอาชีพ จากการศึกษาพบว่าในจังหวัดมุกดาหาร มีเกษตรกรที่ทำการเลี้ยงไหมเชิงการค้าหรือเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังเพียง 115 ครัวเรือน และอยู่ในเขต 4 อำเภอเท่านั้น คือ อำเภอเมือง อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอดงหลวง และอำเภอนิคมน้ำอ้อย แต่ส่วนที่เหลืออีก 3 อำเภอ คือ อำเภอหนองสูง อำเภอคำชะอี และอำเภอดอนตาล ยังไม่มีผู้เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังเลย โดยเฉพาะอำเภอหนองสูงที่มีเกษตรกรเลี้ยงไหมเพื่อผลิตเส้นไหมอยู่มากแต่กลับไม่มีผู้ใดทำการเลี้ยงไหมเชิงการค้าเลย จึงควรมีการส่งเสริมและแนะนำให้เกษตรกรได้หันมาเลี้ยงไหมเชิงการค้าให้มากขึ้น โดยประสานความร่วมมือกับเกษตรกรอำเภอทุกท้องที่ ให้มีแผนงานส่งเสริมแก่เกษตรกรในเขตอำเภอดังกล่าว และควรหยิบยกตัวอย่างเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้ามาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้เกิดความคล้อยตามและต้องการที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงไหมให้ได้ผลดังเกษตรกรตัวอย่างนั้น ทั้งนี้ การส่งเสริมแนะนำให้เกษตรกรโดยทั่วไปรู้จักและยอมรับในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารให้มากที่สุด กล่าวคือ ต้องพยายามทำให้เกษตรกรรู้จักการเลี้ยงไหมในเชิงการค้าเสียก่อน โดยใช้เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การกระจายเสียงเผยแพร่จากส่วนกลาง ไปยังพื้นที่ที่ต้องการ ขึ้นต่อไปจึงส่งเจ้าหน้าที่ไปให้ข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติมเพื่อตอกย้ำให้เกษตรกรเกิดความเชื่อมั่นในการประกอบอาชีพดังกล่าว

ภาพที่ 11 ดอกไม้ประดับจากรังไหม

ภาพที่ 12 สิ่งประดิษฐ์จากรังไหม

3. ด้านการส่งเสริมรายได้ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรยังไม่มีความรู้ในการประดิษฐ์รังไหมเป็นดอกไม้หรือสิ่งของต่าง ๆ ดังภาพที่ 11 และ 12 แต่เกษตรกรยังมีความต้องการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นิยมนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การที่จะเพิ่มรายได้ในส่วนนี้อีก ดังนั้น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมการพัฒนาชุมชน ควรดำเนินการจัดส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้และความชำนาญมาส่งเสริมให้แก่กลุ่มแม่บ้านและเยาวชน เพื่อเป็นการใช้แรงงานในระดับหมู่บ้านให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ไม่มีการว่างงาน และทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่มากขึ้นด้วย

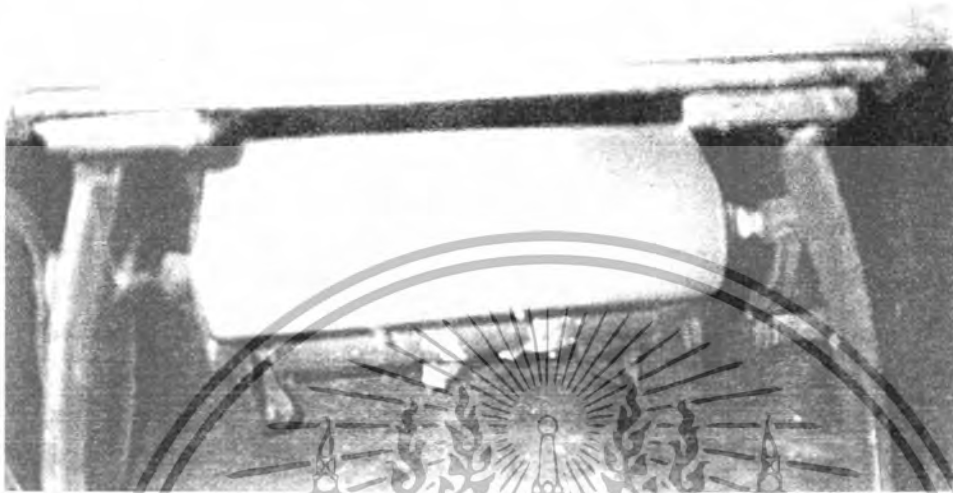
4. ด้านการจัดการแหล่งน้ำ จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรยังขาดแหล่งน้ำในการบำรุงสวนหม่อน ทำให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพของใบหม่อน ดังนั้น หน่วยงานที่รับผิดชอบจึงควรพิจารณาหาแนวทางในการจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอ โดยทำการขุดลอกคูคลองหรืออ่างเก็บน้ำเพื่อที่จะสามารถเก็บน้ำในฤดูฝนเอาไว้ใช้ในการบำรุงต้นหม่อน รวมถึงการใช้ประโยชน์ในอาชีพเกษตรกรรมอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้ ต้องมีงบประมาณในการดำเนินงานที่เพียงพอ โดยกำหนดเป็นโครงการขึ้นมาและใช้แรงงานจากชาวบ้านในการดำเนินการก่อสร้าง

5. ด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกร จากปัญหาที่เกษตรกรประสบเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตที่ไม่เพียงพอ มีราคาแพง และต้องสั่งซื้อจากบริษัทเอกชน ทำให้ได้รับสินค้าไม่ทันตามความต้องการที่จะใช้ เพราะมีความล่าช้าในการจัดส่งมาก ดังนั้น เกษตรกรควรรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งสหกรณ์ร้านค้าขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเลี้ยงไหมมาจำหน่ายในราคาถูกให้กับเกษตรกรด้วยกันเอง ทำให้มีอำนาจต่อรองกับบริษัทที่รับสั่งซื้อ ควรดำเนินงานในลักษณะนำสินค้ามาจำหน่ายก่อนแล้วทางสหกรณ์ร้านค้าชำระเงินทีหลัง ถ้าสินค้าขายไม่ได้ก็ส่งกลับคืนบริษัท การทำเช่นนี้เป็นการแก้ปัญหาค่าล่าช้าในการจัดส่งสินค้าของบริษัท และทำให้เกษตรกรสามารถซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ในราคาถูก ทำให้สามารถใช้ปัจจัยการผลิตดังกล่าวได้ทันตามความต้องการอย่างแท้จริง หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนในการดำเนินงานดังกล่าวอย่างเร่งด่วน เพราะเมื่อทางราชการเข้ามาผลักดันให้เกิดการดำเนินงานดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้บริษัทเอกชนนั้นเกิดความเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

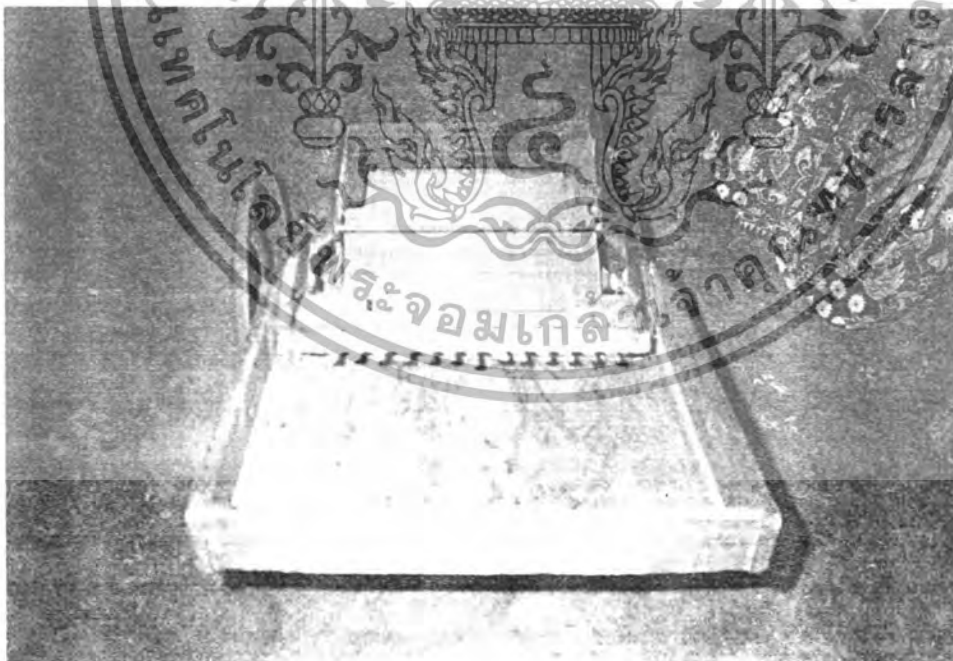
6. ด้านราคารังไหม ในปัจจุบันราคารังไหมกำลังปรับตัวสูงขึ้นจากเดิมที่มีราคาตกต่ำมาก เกษตรกรต้องการให้มีการปรับราคารังไหมให้สูงขึ้นกว่าเดิม ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็กำลังดำเนินการให้ได้สิ่งนี้มา แต่เนื่องจากปัญหานี้เป็นปัญหาเกี่ยวพันซึ่งมีสาเหตุมากมายที่ทำให้เกิดปัญหา ไม่ว่าจะเป็นภาวะราคาจากตลาดโลกที่ขึ้น ๆ ลง ๆ หรือการลักลอบไหมนำเข้าของประเทศเพื่อนบ้าน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อราคารังไหมทั้งสิ้น ในภาวะดังกล่าวหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้คำแนะนำแก่เกษตรกรอย่างใกล้ชิด ทำการชี้แนะถึงสถานการณ์ปัจจุบันว่ามีปัญหาอย่างไร และเกษตรกรควรปฏิบัติตัวอย่างไร เพื่อให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการผลิตต่อไปยิ่งขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ที่ให้คำแนะนำจะต้องมีความรู้ความสามารถและมีจิตสำนึกที่ต้องการจะแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรอย่างแท้จริง

ภาพที่ 13 ลูกยางในเครื่องทอกระป๋อง (ภาพถ่ายจากตม.ตม.)

ภาพที่ 14 ลูกยางในเครื่องทอกระป๋อง (ภาพถ่ายจากตม.ตม.)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

7. ด้านเทคโนโลยีการเกษตร จากการศึกษาพบว่าวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมบางอย่างมีราคาแพงมาก เนื่องจากไม่มีขายในประเทศไทย ทางบริษัทต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ เช่น ผ้าใยของเครื่องลอกปุ๋ยไหม ดังภาพที่ 13 และ 14 ซึ่งเกษตรกรต้องใช้ในการลอกปุ๋ยไหมก่อนที่จะนำไปจำหน่ายให้แก่บริษัท เมื่อเกิดการชำรุด ต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศเท่านั้น โดยบริษัทที่รับผิดชอบจะทำการสั่งซื้อจากประเทศญี่ปุ่น ทำให้มีราคาแพงกว่าปกติ ดังนั้น จึงควรมีการประดิษฐ์คิดค้นวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเลี้ยงไหมเพื่อให้มีจำหน่ายในประเทศไทย โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น กรมวิชาการเกษตรในปัจจุบันมีหน้าที่หลักเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม โดยจะวิจัยและพัฒนาคุณภาพของพันธุ์หม่อนและพันธุ์ไหมเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่มีการประดิษฐ์คิดค้นเทคโนโลยีในการผลิตเท่าที่ควร ในส่วนของมหาวิทยาลัยควรส่งเสริมให้นักศึกษาที่มีความรู้ในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น นักศึกษาคณะวิศวกรรมศาสตร์ สาขาวิศวกรรมเกษตร หรือคณะเทคโนโลยีการเกษตร เป็นต้น ทำการประดิษฐ์คิดค้นวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือต่าง ๆ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพเลี้ยงไหม โดยจัดให้มีกองทุนสนับสนุนการประดิษฐ์และคิดค้นดังกล่าว ผลที่ได้จากการศึกษาควรนำมาเผยแพร่ให้เกษตรกรรู้จักว่าสิ่งประดิษฐ์ดังกล่าวได้มีใช้และจำหน่ายในประเทศไทยแล้ว ซึ่งผลผลิตจากฝีมือของคนไทยเองจึงทำให้มีราคาถูก ลดต้นทุนในการผลิต เกษตรกรสามารถหาซื้อได้ทันตามความต้องการที่จะใช้ ทำให้ได้ผลผลิตในปริมาณและคุณภาพที่ดีมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

8. ด้านการตลาด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดหาแหล่งรับซื้อภายในจังหวัดหรือในเขตใกล้เคียง เพื่อช่วยลดต้นทุนในการขนส่งของเกษตรกรและจะทำให้เกิดความสะดวกในการประสานงานในด้านต่าง ๆ ด้วย เช่น การฝึกอบรม ข่าวสารจากทางบริษัท และการสั่งซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม เป็นต้น เพราะปัจจุบันมีปัญหาเกี่ยวกับความล่าช้าในการจัดส่งสินค้าที่สั่งซื้อจากทางบริษัท เหตุผลหนึ่งที่เป็นปัญหาก็คือระยะทางที่ห่างไกลกัน

9. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีทัศนคติที่ดีในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า เกษตรกรพร้อมที่จะรับปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งยังไม่ทราบแน่ชัดว่าจะทำให้ประสบความสำเร็จได้จริงหรือไม่ ทำให้เกษตรกรสิ้นเปลืองเวลา แรงงาน และเงินทุนไปโดยไร้เหตุ ดังนั้น ผู้ที่สนใจจึงควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้เกษตรกรประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า โดยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมจากการศึกษารั้งนี้เป็นค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความแปรปรวน (S.D.²) และค่านัยสำคัญ เพื่อจะได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้ละเอียดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรแสดงผลการศึกษาโดยใช้กราฟเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการพิจารณา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ . 2538 . โอกาสของสินค้าเกษตรที่สำคัญบางรายการของไทยหลังการเปิดตลาด . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ .

กรมส่งเสริมการเกษตร . 2532 . เอกสารวิชาการหม่อนไหม . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .

_____ . 2535 . ไหมไทย . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .

_____ . 2535 . คู่มือการฝึกอบรมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ศูนย์ขยายพันธุ์ไหม กรมส่งเสริมการเกษตร . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .

_____ . 2536 . การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม (พิมพ์ครั้งที่ห้า) . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .

_____ . 2537 . การจัดการและดูแลรักษาสวนหม่อน . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .

_____ . 2537 . การตัดแต่งกิ่งหม่อน . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด .

ชาญชัย ถาวรอนุถลกิจ . 2537 . การผลิตหม่อนไหม . (ไม่ระบุสำนักพิมพ์) .

ชุติกานต์ สุวัฒน์ . 2532 . "ผ้าไหมไทยขายดีกิจการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมขยายตัว" . กสิกร .

62 (3) : น. 292 .

ไชยา อัยสูงเนิน . 2533 . หม่อนไหม . เลย : ศูนย์ผลิตตำราเกษตรเพื่อชนบท .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ณรงค์ฤทธิ์ วิจิตรจันทร์ . 2531 . "แง่คิดควรพิจารณาก่อนตัดสินใจเลี้ยงไหม" . กสิกร . 65 (5) :
น. 436-438 .

นิรนาม . 2532 . "ปัญหาการเลี้ยงไหมพันธุ์ต่างประเทศในเมืองไทย" . เกษตรวันนี้ . 8 (94) :
น. 40.

นิรนาม . 2538 . "เวียคนามยุคพัฒนา" . เกษตรเศรษฐกิจ . 1 (3) : น. 54-55 .

นิรนาม . 2538 . "ตลาดไหมซบเซา ใคร? ควรแก้ไข" . เกษตรเศรษฐกิจ . 1 (5) : น. 67-68 .

เปรี๊ยะ กุมุท, ดร. . 2527 . ผ้าไหมพื้นเมือง (พิมพ์ครั้งที่สอง) . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว .

ศศิธร ทองชัย . 2533 . ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเลี้ยงไหมแผนใหม่ ศึกษาเฉพาะกรณี
นิคมสร้างตนเองคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร . มหาสารคาม : ปริญา
นิพนธ์ปริญาโท , มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .

สันชัย ทรงชัยวัฒนา . 2532 . การศึกษาทัศนคติของเกษตรกรที่มีต่อโครงการประกันภัยพิงผลใน
เขตอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปี พ.ศ. 2530-2534 . กรุงเทพมหานคร : ปัญหา
พิเศษปริญาตรี , สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง .

อำพล เสนาณรงค์ . 2531 . "รับรองไหมพันธุ์แท้ "อุบลราชธานี 60" ใช้ผลิตไหมลูกผสมแจก
เกษตรกร" . กสิกร . 61 (5) : น. 435 .

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

ชุดที่.....

แบบสอบถาม

เรื่อง

ทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร จังหวัดมุกดาหาร

ชื่อ.....นามสกุล.....บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....
หมู่บ้าน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัดมุกดาหาร

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้ จัดทำขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลประกอบการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติในการเลี้ยงไหมเชิงการค้าของเกษตรกร การตอบคำถามที่สมบูรณ์ และถูกต้องตามความเป็นจริงจะมีประโยชน์ในการศึกษาของผู้ที่สนใจต่อไป คำตอบของท่านจะไม่ส่งผลไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเกี่ยวข้องกับการเสียามีอากรแต่อย่างใด ผู้จัดทำขอขอบพระคุณที่ท่านให้ความร่วมมือไว้ ณ ที่นี้ด้วย

คำแนะนำ

1. ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ใน ที่ท่านต้องการ
2. คำถามแต่ละข้อ กำหนดให้ทำเครื่องหมาย ✓ เพียงข้อเดียว ยกเว้นข้อที่ระบุเอาไว้ให้ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ
3. คำถามบางข้อไม่ได้ให้เลือกตอบ แต่จะมีช่องว่าง.....สำหรับกรอกข้อความให้สมบูรณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของเกษตรกร

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ศาสนา

พุทธ

คริสต์

อิสลาม

อื่น ๆ (ระบุ).....

4. สถานภาพสมรส

โสด

แต่งงานอยู่ด้วยกัน

แต่งงานแยกกันอยู่

หย่า

อื่น ๆ (ระบุ).....

5. ระดับการศึกษา

ไม่ได้เรียนหนังสือ

เรียนหนังสือ จบการศึกษาชั้น (ระบุ).....

6. รายได้.....บาท/เดือน

7. จำนวนสมาชิกในครอบครัว (รวมผู้ให้สัมภาษณ์).....คน

ตอนที่ 2 รูปแบบการเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิมและการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

รายการ	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า
1. วัตถุประสงค์ของการผลิต	☐ ทอผ้าใช้ในครัวเรือน ☐ ขายผ้าไหม ☐ ขายเส้นไหม ☐ ขายรังไหม	☐ ทอผ้าใช้ในครัวเรือน ☐ ขายผ้าไหม ☐ ขายเส้นไหม ☐ ขายรังไหม
2. การจัดการกับผลผลิต	☐ เก็บไว้ใช้เอง ☐ ขาย ถ้ามีปริมาณมาก ☐ ขายให้กับผู้ใช้โดยตรง ☐ ขายเพื่อเป็นวัตถุดิบแก่ผู้ ผลิตรายอื่นต่อไป	☐ เก็บไว้ใช้เอง ☐ ขาย ถ้ามีปริมาณมาก ☐ ขายให้กับผู้ใช้โดยตรง ☐ ขายเพื่อเป็นวัตถุดิบแก่ผู้ ผลิตรายอื่นต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า
3. ผลผลิตที่ต้องการ	☐ รังไหม ☐ เส้นไหม ☐ ผ้ายไหม	☐ รังไหม ☐ เส้นไหม ☐ ผ้ายไหม
4. พื้นที่ปลูกหม่อน	จำนวน.....ไร่	จำนวน.....ไร่
5. พันธุ์ไหมที่เลี้ยง	☐ พันธุ์ไทยพื้นเมือง ☐ พันธุ์ไทยลูกผสม ☐ พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ	☐ พันธุ์ไทยพื้นเมือง ☐ พันธุ์ไทยลูกผสม ☐ พันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ
6. ไข่ไหมที่เลี้ยงในแต่ละรุ่น	จำนวน.....กล่อง/รุ่น	จำนวน.....กล่อง/รุ่น
7. จำนวนรุ่นของไหมที่เลี้ยง	จำนวน.....รุ่น/ปี	จำนวน.....รุ่น/ปี
8. คุณภาพของผลผลิต	☐ สูง ☐ ปานกลาง ☐ ต่ำ	☐ สูง ☐ ปานกลาง ☐ ต่ำ
9. ราคาผลผลิต	☐ สูง ☐ ต่ำ ☐ ไม่แน่นอน	☐ สูง ☐ ต่ำ ☐ ไม่แน่นอน
10. รายได้	จำนวน.....บาท/เดือน จำนวน.....บาท/ปี	จำนวน.....บาท/เดือน จำนวน.....บาท/ปี
11. จำนวนต่อรองทางการตลาด	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี
12. ความต้องการขยายตัวทางการผลิต	☐ ต้องการ ☐ เฉย ๆ ☐ ไม่ต้องการ	☐ ต้องการ ☐ เฉย ๆ ☐ ไม่ต้องการ
13. การสนับสนุนจากรัฐบาล		
- เงินทุนและสินเชื่อ	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี
- ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อผู้ใช้ได้เห็นไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า
- ความรู้และข่าวสารทางวิชาการ	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี
- โครงการฝึกอบรม	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี
- การส่งเสริมทางการตลาด	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี	☐ มาก ☐ น้อย ☐ ไม่มี
14. เทคนิคในการปลูกหม่อน		
- การคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อน ควบคู่ไปกับจำนวนไหมที่เลี้ยง	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การแบ่งแปลงหม่อนสำหรับ เลี้ยงไหมวัยอ่อนและวัยแก่	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การนำเครื่องจักรหรือเครื่อง ทุ่นแรงมาใช้จัดการสวนหม่อน	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การใช้ปุ๋ยหมักหรือปุ๋ยคอก	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การใช้ปุ๋ยเคมี	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การให้น้ำในฤดูแล้ง	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การระบายน้ำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธี ตัดต่ำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธี ตัดกลาง	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การตัดแต่งกิ่งหม่อนโดยวิธี ตัดแขนง	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้เรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้ท่านไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รายการ	การเลี้ยงไหมแบบดั้งเดิม	การเลี้ยงไหมเชิงการค้า
15. เทคนิคในการเลี้ยงไหม		
- โรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- โรงเลี้ยงไหมวัยแก่	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- โรงเข้าจ่อ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- ห้องเก็บใบหม่อน	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- ห้องมิดใช้ดักแมลงวันลาย	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การรักษาความสะอาดในการเลี้ยงไหม	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การใช้สารเคมี	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ
- การคัดแยกรังดิ่งเสีย	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ	☐ ทำ ☐ ไม่ทำ

ตอนที่ 3 ทักษะคิดของเกษตรกรในการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย
การปลูกหม่อน			
1. เกษตรกรจะต้องวางแผนการปลูกหม่อน เพื่อกำหนดขนาดหรือจำนวนแปลงหม่อนให้สอดคล้องกับแผนการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น			
2. การวางแผนการปลูกหม่อนช่วยลดปริมาณพื้นที่ปลูกโดยไม่ปลูกหม่อนมากเกินไปจนความจำเป็น ไม่สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายในการปลูกและดูแลรักษา			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย
3. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับ การดูแลและการจัดการสวนหม่อนที่ดี			
4. การคัดเลือกพันธุ์หม่อน การเตรียมแปลงปลูก การปลูก การตัดแต่งกิ่ง การดูแลรักษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีความสำคัญต่อสวนหม่อนทั้งสิ้น			
5. การเลือกหม่อนพันธุ์ดีมาปลูกจะให้ผลผลิตต่อไร่สูง ใช้พื้นที่น้อยและสามารถลดต้นทุนในการดูแลรักษาด้วย			
6. สวนหม่อนที่ใช้ในการเลี้ยงไหมจะต้องแบ่งเป็นสวนหม่อนเลี้ยงไหมวัยอ่อนและสวนหม่อนเลี้ยงไหมวัยแก่			
7. ปริมาณและคุณภาพของใบหม่อนมีความสำคัญต่อการเลี้ยงไหมมาก			
8. การตัดแต่งกิ่งหม่อนมีความจำเป็นต่อการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของใบหม่อน			
9. การเก็บเกี่ยวใบหม่อนมีวิธีการต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัยของหนอนไหม			
10. การให้ใบหม่อนที่ถูกต้องตามวัย จะทำให้หนอนไหมสมบูรณ์ แข็งแรง ไม่เป็นโรค สามารถได้รังไหมที่มีคุณภาพดีมีปริมาณสูง			
การเลี้ยงไหม			
1. การเลี้ยงไหมเชิงการค้ามีขั้นตอนและวิธีการทำยุ่งยากละเอียด ซับซ้อน ถ้าไม่มีประสบการณ์ก็ย่อมจะประสบผลสำเร็จได้ยาก			
2. การเลี้ยงไหมมีขั้นตอนการปฏิบัติงานแตกต่างกันไป ทำให้ไม่จำเจและเกิดความกระตือรือร้นอยู่เสมอ			
3. การเลี้ยงไหมถือเป็นงานเบาที่แรงงานเด็กหรือคนชรา ก็สามารถทำได้			
4. เกษตรกรควรเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ ซึ่งให้ผลผลิตคุณภาพดีเป็นที่ต้องการของตลาด			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย
5. เมื่อเปรียบเทียบกับผลผลิตทางการเกษตรอย่างอื่น การเลี้ยงไหมสามารถได้ผลผลิตในระยะเวลาสั้น			
6. ท่านรู้สึกพอใจที่มีรายได้จากการเลี้ยงไหมเชิงการค้า โดยเฉลี่ยเท่ากับ 10,000 บาท/ไร่/ปี			
7. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าสามารถคืนทุนได้ในเวลาอันรวดเร็ว			
8. ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไหมเชิงการค้า ส่งผลให้เกษตรกรสามารถขยายกิจการได้โดยง่าย			
9. การเลี้ยงไหมเชิงการค้าส่งเสริมให้เกษตรกรมีงานทำตลอดปี			
10. เกษตรกรควรหันมาเลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหมให้แก่โรงงานอุตสาหกรรมเป็นอาชีพหลัก			
การตลาด			
1. ผลผลิตรังไหมมีระดับราคาที่แน่นอน ทำให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการผลิต			
2. ราคารังไหมโดยประมาณ กิโลกรัมละ 100 บาท			
3. การตีราคารังไหมตามคุณภาพ โดยพิจารณาจากเปอร์เซ็นต์เปลือกกรังและเปอร์เซ็นต์รังเสีย			
4. ผลผลิตรังไหมสามารถจำหน่ายได้ทั้งหมด แม้จะมีคุณภาพต่ำก็ตาม			
5. เกษตรกรสามารถทำรายได้เพิ่มเติมจากการประดิษฐ์รังไหมเป็นดอกไม้หรือสิ่งของต่าง ๆ			
6. ถ้าไม่มีตลาดรองรับที่แน่นอน เกษตรกรก็ย่อมไม่มีความมั่นใจในการผลิตต่อไป			
7. การเข้าร่วม โครงการหรือเป็นสมาชิกของบริษัทหรือโรงงานสาวไหม ทำให้เกษตรกรมั่นใจได้ว่าผลผลิตที่ออกมาจะขายได้แน่นอน			
8. การพัฒนารูปแบบผลผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาดเป็นสิ่งจำเป็นและควรทำอย่างยิ่ง			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประเด็น	ระดับความคิดเห็น		
	เห็นด้วย	เฉย ๆ	ไม่เห็นด้วย
9. การเพิ่มความต้องการของตลาดให้มากขึ้น จำเป็นต้องพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตก่อน			
10. เกษตรกรควรใช้เทคนิคและวิชาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณและคุณภาพตามความต้องการของตลาด			
การส่งเสริมจากรัฐบาล			
1. การเปลี่ยนแปลงเชิงการค้าถือเป็นอาชีพที่รัฐบาลให้การสนับสนุนทั้งเงินและบุคลากร จึงมีคู่แข่งตัวได้มากและมีปัญหาน้อย			
2. การยกร่างแผนและนโยบายการพัฒนาหม่อนไหมให้มีความสอดคล้องและเป็นไปตามเป้าหมายของประเทศ			
3. การจดทะเบียนกับทางราชการ ในฐานะผู้เลี้ยงไหมเพื่อการจำหน่ายรังไหม			
4. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานของรัฐบาล เช่น ใจไหมพันธุ์ดี ท่อนพันธุ์ไหม เป็นต้น			
5. การให้เงินทุนหรือสินเชื่อทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแก่เกษตรกรในอัตราดอกเบี้ยต่ำ			
6. การดูแล ให้คำแนะนำ และหาแนวทางแก้ไข เมื่อเกษตรกรประสบปัญหาในด้านกรปลูกหม่อนเลี้ยงไหม			
7. เกษตรกรควรเข้ารับการฝึกอบรมความรู้ทางวิชาการแผนใหม่ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเชิงการค้าทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ			
8. ส่งเสริมการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมแบบครบวงจร			
9. รัฐบาลสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้าร่วม โครงการภายใต้แผนประสานความร่วมมือสี่ภาค ซึ่งประกอบไปด้วย รัฐบาล เกษตรกร ชกส. และเอกชน			
10. ผู้แทนจากหน่วยงานราชการเข้าร่วมเป็นกรรมการในการรับซื้อ-ขายรังไหมและการตีราคารังไหม			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตอนที่ 4 ปัญหาทางการผลิตและการตลาดของการเลี้ยงไหมเชิงการค้า

ปัญหา	ระดับปัญหา		
	มาก	น้อย	ไม่มี
ปัญหาทั่วไป			
1. ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง			
2. ค่าเช่าที่ดินสูง			
3. ขาดแคลนเงินทุนหรือสินเชื่อ			
4. ดอกเบี้ยสูง			
5. ขาดแคลนแรงงาน			
6. ค่าจ้างแรงงานสูง			
7. ขาดความรู้ทางวิชาการด้านเทคนิคสมัยใหม่			
8. ขาดความช่วยเหลือและสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ			
9. บุคลากรที่แนะนำมีไม่เพียงพอ			
10. การฝึกอบรมไม่ทั่วถึง			
การผลิต			
ก. การปลูกหม่อน			
1. วัชพืช			
2. โรคหม่อน			
3. แมลงศัตรูหม่อน			
4. ดินไม่สมบูรณ์			
5. ขาดแคลนน้ำ			
6. การให้น้ำในแปลงหม่อน			
7. การระบายน้ำออกจากแปลงหม่อน			
8. ความรู้และความเข้าใจในการตัดแต่งใบหม่อน			
9. การเก็บเกี่ยวใบหม่อน			
10. ความรู้ด้านการจัดการสวนหม่อน			
ข. การเลี้ยงไหม			
1. โรคไหม			
2. ศัตรูไหม			
3. ไข่ไหมไม่เพียงพอ			

อีกส่วนที่เป็นเอกสารส่งงานไว้สำหรับการใช้งานเพื่อตรวจสอบเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหา	ระดับปัญหา		
	มาก	น้อย	ไม่มี
4. ไข่ใหม่ไม่มีคุณภาพ			
5. ขาดแคลนไฟฟ้าเพื่อใช้เลี้ยงไหมในเวลากลางคืน			
6. วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมมีราคาแพง			
7. วัสดุอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหมไม่มีคุณภาพ			
8. สารเคมีมีราคาแพง			
9. ได้รับพิษจากสารเคมีที่ใช้เลี้ยงไหม			
10. รังไหมคุณภาพไม่ดี			
ด้านการตลาด			
1. ราคาผลผลิตตกต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการครองชีพ			
2. การตีราคาผลผลิตยังไม่เป็นธรรม			
3. ได้รับเงินในการขายผลผลิตช้า			
4. ขีดจำกัดของปริมาณผลผลิตที่จำหน่าย			
5. ไม่มีอำนาจต่อรองทางการตลาด			
6. ตลาดที่รองรับไม่แน่นอน			
7. การเก็บรักษาผลผลิต			
8. การคมนาคมไม่สะดวก			
9. ค่าขนส่งสูง			
10. ขาดข้อมูลข่าวสารด้านการตลาด			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

●ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือด้วยดี●

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ข.

หม่อน

การวางแผนปลูกและตัดแต่งกิ่งหม่อน

1. กำหนดจำนวนพื้นที่ปลูกหม่อน เกษตรกรจะต้องมีการวางแผนการเลี้ยงไหม ปีละกี่รุ่น จำนวนเท่าใด เพื่อจะได้จัดเตรียมพื้นที่ปลูกหม่อนให้เพียงพอต่อการเลี้ยงไหมในแต่ละรุ่น โดยสามารถคำนวณพื้นที่ปลูกหม่อนได้ดังนี้

$$\text{พื้นที่ปลูกหม่อน} = \frac{\text{ปริมาณใบหม่อนที่ใช้} \quad \text{จำนวนรุ่น} \quad \text{จำนวนแผ่น}}{\text{เลี้ยงไหม 1 แผ่น (กก.)} \quad \text{x} \quad \text{ที่เลี้ยงต่อปี} \quad \text{x} \quad \text{ที่เลี้ยงต่อรุ่น}}$$

(ไร่) ผลผลิตใบหม่อนที่เกษตรกรปลูก (กก./ไร่/ปี)

โดยที่ ไหมพันธุ์พื้นเมืองจะกินใบหม่อนประมาณ 200 กก./แผ่น

ไหมพันธุ์ไทยลูกผสมจะกินใบหม่อนประมาณ 300 กก./แผ่น

ไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศจะกินใบหม่อนประมาณ 450-500 กก./แผ่น

ตัวอย่าง ถ้าต้องการเลี้ยงไหมพันธุ์ไทยลูกผสมจำนวนปีละ 6 รุ่น ๆ ละ 2 แผ่น จะต้องปลูกหม่อน 1.8 ไร่ คำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{พื้นที่ปลูกหม่อน} &= \frac{300 \text{ กิโลกรัม} \times 6 \text{ รุ่น} \times 2 \text{ แผ่น}}{2,000 \text{ กิโลกรัม}} \\ &= 1.8 \text{ ไร่} \end{aligned}$$

2. กำหนดแผนการตัดแต่งกิ่ง ต้องวางแผนการตัดแต่งกิ่งหม่อนให้สอดคล้องกับช่วงการเลี้ยงไหม โดยแบ่งแปลงหม่อนเป็น 2 แปลง ใช้เลี้ยงไหมสลับกัน ทั้งนี้เพื่อให้ต้นหม่อนมีช่วงเวลาเจริญเติบโต จะทำให้ผลผลิตใบหม่อนที่ได้มีปริมาณและคุณภาพดีขึ้น ควรวางแผนการตัดแต่งกิ่งหม่อนให้สอดคล้องกับช่วงการเลี้ยงไหม ดังนี้

แปลงที่ 1 เลี้ยงไหมรุ่นที่ 1, 3, 5

แปลงที่ 2 เลี้ยงไหมรุ่นที่ 2, 4, 6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ค.

ไหม

การจำแนกของชั้นไหม (Classification of Silkworm)

ไหม มีชื่อวิทยาศาสตร์ ว่า *Bombyx mori* Linn. ชื่อทั่วไป คือ Silkworm โดยมีการจำแนกชั้นไหมออกเป็นลำดับชั้น ดังนี้

Phylum	Arthropoda
Class	Insecta
Order	Lepidoptera
Family	Bombycidae
Genus	Bombyx
Species	Mori

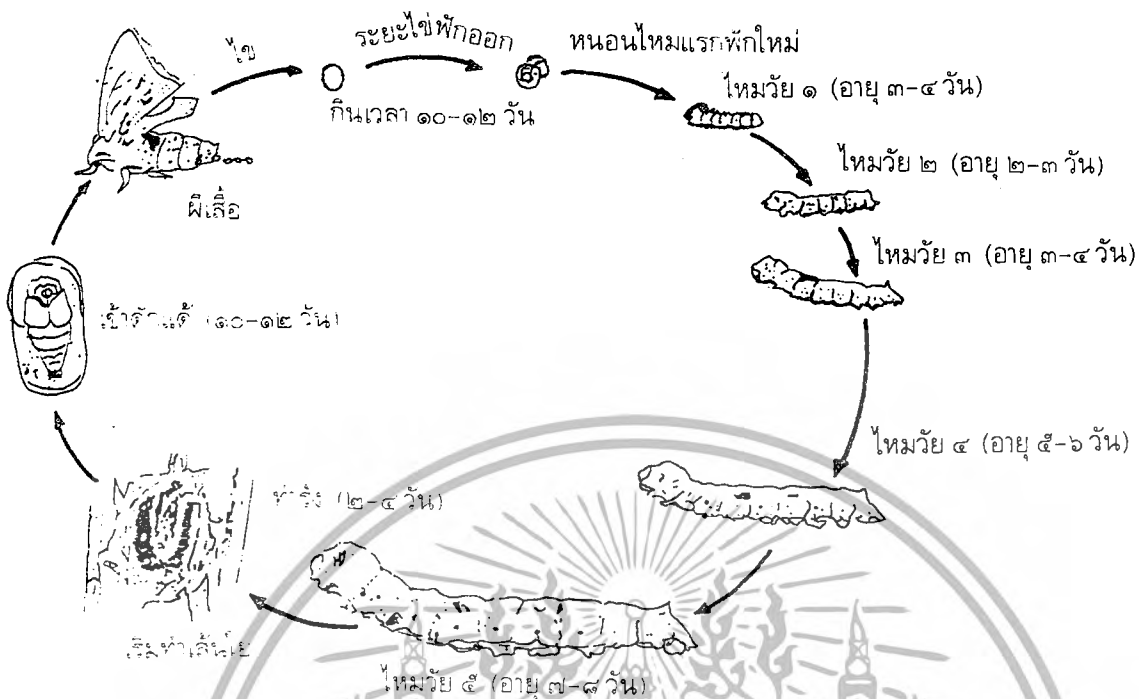
ไหม เป็นแมลงชนิดหนึ่งที่มีการเจริญเติบโตของวงจรชีวิตแบบเมตามอร์โฟซิสที่สมบูรณ์ (Complete Metamorphosis) คือ มีการเปลี่ยนแปลงรูปร่างครบทั้ง 4 ระยะ คือ

1. ไข่ (Egg)
2. ตัวหนอน (Larva)
3. ตัวดักแด้ (Pupa)
4. ผีเสื้อ (Moth)

ชีวิตจักรของไหม (Life Cycle of Silkworm)

ชีวิตจักรของไหมจะใช้เวลาในการเจริญเติบโตทั้งหมดจากไข่จนเป็นผีเสื้อประมาณ 42-53 วัน หรือ 6-8 สัปดาห์ โดยที่ไหมชนิดฟักหลายครั้งในรอบปีจะมีชีวิตจักรสั้นกว่าไหมพวกที่ฟักครั้งเดียวและสองครั้งในรอบปี สามารถพิจารณาระยะเวลาการเจริญเติบโตของไหมในแต่ละช่วงได้ดังภาพที่ 15 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงวงจรชีวิตของไหมตั้งแต่การเริ่มต้นวางไข่ของผีเสื้อจนกระทั่งถึงระยะดักแด้แล้วกลายเป็นผีเสื้ออีกครั้งหนึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาพที่ 15 ชีวิตของไหม (Life Cycle of Silkworm)

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2532 : 82)

ระยะเป็นไข่	10-12 วัน
ระยะเป็นตัวหนอน	20-25 วัน
ระยะทำรัง	2-4 วัน
ระยะเป็นดักแด้	10-12 วัน

วงจรชีวิตของไหมเริ่มต้นตั้งแต่แม่ผีเสื้อวางไข่ แต่หลังจากที่วางไข่แล้วประมาณ 10-12 วัน ไข่จะฟักออกเป็นตัวหนอน (ไข่ไหมชนิดฟักออกตามธรรมชาติ) สำหรับไข่ไหมชนิดฟักออกปีละครั้งจะต้องนำมาฟักเทียม เมื่อไข่ทำการฟักออกมาเป็นตัวหนอนแล้ว ตัวหนอนจะเริ่มเดินกินใบหม่อน ระยะนี้เรียกว่า ระยะเป็นตัวหนอน ซึ่งเป็นตัวหนอนอยู่ประมาณ 20-25 วัน (มีทั้งหมด 5 วัย) จากนั้นหนอนไหมจะเริ่มลอกและทำรังห่อหุ้มตัวเอง ไหมจะทำรังเสร็จภายใน 2-4 วัน แล้วจะกลายเป็นดักแด้อยู่ภายในรังไหมประมาณ 10-12 วัน ต่อจากนั้นจะกลายเป็นผีเสื้อเจาะทะลวงออกมา ทำการผสมพันธุ์และตัวเมียจะเริ่มวางไข่ทันที ต่อมาประมาณ 2-3 วัน ผีเสื้อก็จะตายไปเอง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัยของไหม

วงจรชีวิตของไหมแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเป็นไข่ ตัวหนอน ดักแด้ และผีเสื้อ ใน 4 ระยะนี้พบว่าระยะที่เป็นตัวหนอนสำคัญที่สุด เพราะเป็นระยะที่กินใบหม่อนเป็นอาหารเพื่อจะสร้างเส้นไหม ซึ่งเป็นช่วงที่จะต้องดูแลเอาใจใส่มากที่สุด โดยการเจริญเติบโตของหนอนไหมจะแบ่งออกเป็น 5 วัย ดังนี้

1. ไหมวัย 1 หมายถึง วัยของหนอนไหมที่เริ่มตั้งแต่ออกจากไข่จนถึงก่อนลอกคราบครั้งที่ 1 ระยะนี้หนอนไหมจะกินใบหม่อน 3-4 วัน หลังจากนั้นจะหยุดกินและลอกคราบ ระยะที่ไหมลอกคราบจะหยุดนิ่งไม่เคลื่อนไหว ไม่กินอาหาร เรียกว่า ไหมนอน 1
2. ไหมวัย 2 หมายถึง วัยของหนอนไหมที่เริ่มตั้งแต่หลังจากลอกคราบครั้งที่ 1 จนถึงก่อนลอกคราบครั้งที่ 2 ระยะนี้กินเวลา 2-3 วัน แล้วจะลอกคราบ เรียกว่า ไหมนอน 2
3. ไหมวัย 3 หมายถึง วัยของหนอนไหมที่เริ่มตั้งแต่หลังจากลอกคราบครั้งที่ 2 จนถึงก่อนลอกคราบครั้งที่ 3 ระยะนี้กินเวลา 3-4 วัน แล้วจะลอกคราบ เรียกว่า ไหมนอน 3
4. ไหมวัย 4 หมายถึง วัยของหนอนไหมที่เริ่มตั้งแต่หลังจากลอกคราบครั้งที่ 3 จนถึงก่อนลอกคราบครั้งที่ 4 ระยะนี้กินเวลา 5-6 วัน แล้วจะลอกคราบ เรียกว่า ไหมนอน 4
5. ไหมวัย 5 หมายถึง วัยของหนอนไหมที่เริ่มตั้งแต่หลังจากลอกคราบครั้งที่ 4 จนถึงไหมสุก ระยะนี้กินเวลา 7-8 วัน แล้วไหมจะสุกและเริ่มทำรังต่อไป

สรุปแล้วไหมที่นิยมเลี้ยงกันมากในอุตสาหกรรมไหม ปัจจุบันจะมีการลอกคราบทั้งหมด 4 ครั้ง ซึ่งใช้เวลาประมาณ 15-30 ชั่วโมง คือ

ลอกคราบครั้งที่ 1	ช่วงการเจริญเติบโตจากวัย 1 เป็นวัย 2
ลอกคราบครั้งที่ 2	ช่วงการเจริญเติบโตจากวัย 2 เป็นวัย 3
ลอกคราบครั้งที่ 3	ช่วงการเจริญเติบโตจากวัย 3 เป็นวัย 4
ลอกคราบครั้งที่ 4	ช่วงการเจริญเติบโตจากวัย 4 เป็นวัย 5

ช่วงเวลาของการลอกคราบครั้งที่ 2 จะใช้เวลาน้อยที่สุด รองลงมาเป็นครั้งที่ 1 และครั้งที่ 3 ส่วนการลอกคราบครั้งที่ 4 จะใช้เวลามากที่สุด นอกจากนี้หนอนไหมทั้ง 5 วัยนี้อาจแยกเรียกได้เป็น 2 วัย คือ ไหมวัยอ่อนและไหมวัยแก่ โดยไหมวัยอ่อน หมายถึง การเลี้ยงไหมวัย 1 ถึงวัย 3 และไหมวัยแก่ หมายถึง การเลี้ยงไหมวัย 4 ถึงวัย 5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก ง.

การลงทุนเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

การกะประมาณต้นทุนการผลิตรังไหมของเกษตรกรต่อกิโลกกรัม

ไหมพันธุ์ลูกผสม ผลผลิตรังไหมโดยเฉลี่ย 25 กิโลกรัม/กล่อง

- ค่าไข่ไหม	18.00 บาท
- ค่าใบหม่อน	18.60 บาท
- ค่าสารเคมี (เพบโซล ฟอรัมาลีน)	2.20 บาท
- ค่าแรงงาน	30.00 บาท
- ค่าเสื่อมโรงเลี้ยงไหมและวัสดุเลี้ยงไหม	10.82 บาท
- ค่าดอกเบี้ย	9.96 บาท
รวม	89.58 บาท

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2535 : 43)

ข้อมูลรายละเอียดของต้นทุนรังไหมพันธุ์ลูกผสมต่อกิโลกกรัม

1. ค่าไข่ไหม

ไข่ไหมกล่องละ 450 บาท

ค่าไข่ไหม/กิโลกกรัม $450/25 = 18$ บาท

2. ค่าหม่อนต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 2,500 กิโลกรัม/ไร่/ปี

- ค่าท่อนพันธุ์ 1,500 ท่อน เป็นเงิน $1,500 \times 0.30 = 45$ บาท
(ปลูกแล้วใช้งาน 10 ปี)

- ค่าไถ 400 บาท/ไร่ เป็นเงิน $400/10 = 40$ บาท

- ค่าแรงงานปลูกหม่อน 50 บาท/วัน/ไร่ เป็นเงิน $50/10 = 5$ บาท

- ปุ๋ยคอกประมาณ 2,000 ตัน/ไร่/ปี เป็นเงิน 1,500 บาท = 1,500 บาท

- ปุ๋ยเคมีประมาณ 50 กิโลกรัม/ไร่/ปี เป็นเงิน $50 \times 7 = 350$ บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- แรงงานกำจัดวัชพืช เป็นเงิน 400 บาท	= 400 บาท
รวม	<u>2,340 บาท</u>

ผลผลิตเฉลี่ยได้ 2,500 กิโลกรัม/ไร่/ปี

โดยเฉลี่ยต้นทุนหม่อน/กิโลกรัม = $2,340/2,500 = 0.93$ บาท

ไข่ไหม 1 กล่อง ไข่ไหมหม่อน = 500 กิโลกรัม

รังไหม 1 กิโลกรัม ไข่ไหมหม่อน = $500/25 = 20$ กิโลกรัม
กิโลกรัมละ 0.93 บาท

รังไหม 1 กิโลกรัม ไข่ค่าไหมหม่อน = 18.60 บาท

3. ค่าสารเคมี

3.1 เพบโซล 1 กิโลกรัมต่อการเลี้ยงไหม 1 กล่อง

ราคาเพบโซล กิโลกรัมละ 25 บาท

ค่าเพบโซลต่อการผลิตรังไหม 1 กิโลกรัม = $25/25 = 1$ บาท

3.2 ฟอรัมาลิน 3% อัตราการใช้ 1 ลิตร/พื้นที่ 1 ตารางเมตร

เลี้ยงไหม 1 กล่อง ใช้พื้นที่ 20 ตารางเมตร

ค่าสารฟอรัมาลินต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัม = $20 \times \frac{20}{25} = 1.2$ บาท

รวมค่าสารเคมีต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัม = $1 + 1.2 = 2.2$ บาท

4. ค่าแรงงาน จำนวน man/day (m/d)

แรงงาน 30 m/d ผลิตรังไหมได้ 50 กิโลกรัม

รังไหม 1 กิโลกรัม = $30/50$

ค่าแรงงาน 50 บาท/วัน

ค่าแรงงานต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัม = $30/50 \times 50 = 30$ บาท

5. ค่าเสื่อมโรงเรือนและวัสดุ

- ค่าเสื่อมโรงเรือน 110,000 บาท

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อายุการใช้งาน	10	ปี
1 ปี ผลิตรังไหมได้	1,200	กิโลกรัม
1 กิโลกรัม คิดค่าเสื่อม	9.16	บาท
- ค่าเสื่อมวัสดุอุปกรณ์	10,000	บาท (จ่อและอุปกรณ์อื่น ๆ)
อายุการใช้งาน	5	ปี
1 กิโลกรัม คิดค่าเสื่อม	1.66	บาท
ค่าเสื่อมโรงเรือนและวัสดุต่อการผลิตรังไหมสด 1 กิโลกรัม	$= 9.16 \times 1.66$	
	$= 10.82$ บาท	

6. ค่าดอกเบี้ยของเงินกู้ในวงเงิน 160,000 บาท อัตราดอกเบี้ย 11.5% (ระยะยาว)

ตารางที่ 38 ค่าดอกเบี้ยของเงินกู้ระยะยาว

ปีที่	เงินต้น	ผ่อนชำระเงินต้น/ปี	ดอกเบี้ย
1	160,000	-	18,400
2	160,000	-	18,400
3	160,000	20,000	18,400
4	140,000	20,000	16,100
5	120,000	20,000	13,800
6	100,000	20,000	11,500
7	80,000	20,000	9,200
8	60,000	20,000	6,900
9	40,000	20,000	4,600
10	20,000	20,000	2,300
รวม			119,600

หมายเหตุ : ในปีที่ 3 เกษตรกรเริ่มจะใช้คืนเงินต้น แต่กำหนดให้คืนตอนปลายปี ดังนั้น การคิดดอกเบี้ยในปีที่ 3 คิดจากเงินต้น 160,000 บาท และเงินต้นในการคิดดอกเบี้ยเริ่มลดในปีที่ 4 ดอกเบี้ยเฉลี่ยต่อปี $= 119,600/10 = 11,960$ บาท

ผลผลิตรังไหม 1 ปี = 1,200 กิโลกรัม

ดังนั้น ในการผลิตรังไหม 1 กิโลกรัม จะต้องเสียดอกเบี้ย $11,960/1,200 = 9.96$ บาท

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2535 : 45)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การลงทุนในการเลี้ยงไหมของเกษตรกร

1. เกษตรกรขนาดเล็ก

เกษตรกรจะเลี้ยงไหมพันธุ์ไทย รังสีเหลือง เลี้ยงเพื่อสาวเป็นเส้นจำหน่ายแก่ผู้ทอผ้า เนื้อที่ปลูกหม่อน 1 ไร่ แรงงานเลี้ยงไหมในครอบครัว 1-2 คน มีการลงทุนในปีที่ 1 ดังนี้

- โรงเลี้ยงไหมขนาด 3.8 x 5.1 เมตร ราคา	10,000 บาท
- กิ่งพันธุ์หม่อน 1 ไร่	600 บาท
- กรรไกรตัดหม่อน 1 เล่ม	250 บาท
- ปุ๋ยเคมี 100 กิโลกรัม	700 บาท
- ปุ๋ยอินทรีย์ 2 ตัน	1,000 บาท
- วัสดุเลี้ยงไหม เช่น จ่อ กระด้ง ตาข่าย	1,700 บาท
- ค่าใช้ไหม 5 รุ่น รุ่นละ 2 แผ่น รวม 10 แผ่น	200 บาท
- ค่าวัสดุอื่น ๆ	200 บาท
รวมทั้งสิ้น	14,650 บาท

ตารางที่ 39 การลงทุนในการเลี้ยงไหมของเกษตรกรขนาดเล็ก

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีต่อ ๆ ไป
เลี้ยงไหม	2 รุ่น	4 รุ่น	5 รุ่น	5 รุ่น
ใช้ไหม	4 แผ่น	8 แผ่น	10 แผ่น	10 แผ่น
ผลผลิตเส้นไหม	4 กิโลกรัม	11 กิโลกรัม	14 กิโลกรัม	16 กิโลกรัม
รายได้ (บาท)	2,000	5,500	7,000	8,000
ลงทุน (บาท)	14,650	2,700	2,700	2,700
กำไร (บาท)	-12,650	2,800	4,300	5,300

สรุป การลงทุน 4 ปีแรก = 22,750 บาท รายได้ 4 ปีแรก = 22,500 บาท

จะเห็นได้ว่าการคืนทุนภายใน 4 ปี และในปีต่อ ๆ ไป จะเริ่มมีกำไร

หมายเหตุ : ราคาค่าก่อสร้างโรงเลี้ยงไหม คัดค่าวัสดุเมื่อเดือนเมษายน 2532

ไม่คิดค่าแรงงานที่ใช้เลี้ยงไหม

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2532 : 136)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. เกษตรกรขนาดใหญ่

เกษตรกรมีเนื้อที่ปลูกหม่อน 5 ไร่ขึ้นไป เลี้ยงไหมเพื่อจำหน่ายรังไหมสดแก่โรงงานสาวไหม จะเลี้ยงไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ รังสีขาว แรงงานเลี้ยงไหม 2 คนขึ้นไป ขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเลี้ยงไหม การลงทุนในปีที่ 1 (คิดต่อพื้นที่ปลูกหม่อน 12 ไร่) มีดังนี้

- โรงเลี้ยงไหมขนาด 8 x 16 เมตร ราคา	82,500 บาท
- กิ่งพันธุ์หม่อน 12 ไร่	7,920 บาท
- กรรไกรตัดหม่อน 4 เล่ม	1,000 บาท
- ปุ๋ยเคมี 1,200 กิโลกรัม	8,400 บาท
- ปุ๋ยอินทรีย์ 24 ตัน	12,000 บาท
- ค่าเตรียมดินปลูก	2,400 บาท
- ค่าไข่ไหม 12 กล่อง กล่องละ 500 บาท	200 บาท
- ค่าถังฉีดยาในแปลงหม่อน	1,500 บาท
- ค่าถังฉีดยาฟอร์มาลีน	1,500 บาท
รวมทั้งสิ้น	123,220 บาท

ตารางที่ 39 การลงทุนในการเลี้ยงไหมของเกษตรกรขนาดใหญ่

	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีต่อ ๆ ไป
เลี้ยงไหม	2 รุ่น	4 รุ่น	6 รุ่น	6 รุ่น
ไข่ไหม	12 กล่อง	24 กล่อง	36 กล่อง	36 กล่อง
ผลผลิตรังไหม	240 กิโลกรัม	528 กิโลกรัม	792 กิโลกรัม	864 กิโลกรัม
รายได้ (บาท)	24,000	52,800	79,200	86,400
ลงทุน (บาท)	123,220	25,520	31,520	31,520
กำไร (บาท)	-99,220	27,280	47,680	54,880

สรุป การลงทุน 4 ปีแรก = 211,780 บาท รายได้ 4 ปีแรก = 242,400 บาท

จะเห็นได้ว่าการคืนทุนภายใน 4 ปี และในปีต่อ ๆ ไป จะเริ่มมีกำไร

หมายเหตุ : ราคาค่าก่อสร้างโรงเลี้ยงไหม คิดค่าวัสดุเมื่อเดือนเมษายน 2532

ไม่คิดค่าแรงงานที่ใช้เลี้ยงไหม

ที่มา : (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2532 : 137)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก จ.

หลักเกณฑ์การตีราคารังไหม

การตีราคารังไหมในปัจจุบัน เป็นการตีราคากลางที่เป็นหลักความยุติธรรมให้แก่เกษตรกร (ผู้เลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหมสด) กับโรงงานสาวไหมเอกชน โดยจะทำการกำหนดราคาตามคุณภาพของรังไหม ซึ่งรังไหมที่จะใช้สาวในโรงงานสาวไหมได้นั้น จะต้องเป็นรังไหมพันธุ์ลูกผสมต่างประเทศ การตีราคาจะดำเนินการได้ตามรูปแบบที่จะกล่าวดังต่อไปนี้

การตรวจสอบคุณภาพรังไหมเพื่อการตีราคาแบบเดี่ยว

การตีราคาในลักษณะพิจารณาผลผลิตของเกษตรกรเป็นราย ๆ ไป โดยเกษตรกรจะนำรังไหมมาจำหน่ายโดยไม่รวมกลุ่มกัน ซึ่งจะพบลักษณะนี้มากที่สุดในประเทศไทย เพราะฉะนั้นข้อความและวิธีการที่จะกล่าวต่อไปนี้จึงเป็นการตีราคาแบบเดี่ยว ซึ่งหมายถึงการตีราคาของเกษตรกรเป็นราย ๆ ไป

การสุ่มตัวอย่างรังไหมเพื่อใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1. การบรรจุรังไหม เสร้งไหมใส่ถุงผ้ามาตรฐานขนาด 40 x 40 x 80 เซนติเมตร ซึ่งบรรจุรังไหมประมาณ 15 กิโลกรัม (รังสด)

2. การสุ่มรังไหม ทำการสุ่มรังไหมจากถุงทุก ๆ ถุง โดยใช้มือล้วงลงไปด้านข้างถุง โดยรอบและส่วนตรงกลางถุงทั้งล่างและบนจนครบ ให้ได้น้ำหนักตัวอย่างตามที่กำหนดไว้คือ น้ำหนักรังไหมสดที่นำมาจำหน่ายทุก ๆ 50 กิโลกรัม จะสุ่มตัวอย่างออกมาทั้งสิ้น 1,500 กรัม (1.5 กิโลกรัม) แล้วนำรังที่สุ่มได้มาบรรจุในถุงตาข่ายเพียง 1,000 กรัม (1 กิโลกรัม) แล้วนำเข้าอบแห้งเพื่อหาเปอร์เซ็นต์รังเสีย ส่วนที่เหลือ 500 กรัม (0.5 กิโลกรัม) นั้น นำไปหาเปอร์เซ็นต์เปลือกรังโดยคัดแยกเอาเฉพาะรังดี 30 รัง (ส่วนที่เหลือก็นำกลับคืนเข้าไปรวมในรังไหมส่วนที่นำมาจำหน่าย)

3. การหาเปอร์เซ็นต์เปลือกกรัง นำรังไหมสดที่สุ่มไว้ 30 รัง มาทำการผ่าตรวจดักเดี่ยวภายในรังว่าเป็นดักเดี่ยวที่สมบูรณ์หรือไม่ ถ้าพบรังตายต้องทิ้งไป เมื่อตรวจดักเดี่ยวเสร็จแล้วเอกรังเป็นเอกรังที่ส่งมอบไว้สำหรับการแข่งขันเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนำเอกรังไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกรังทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ก็นำรังไหมไปชั่งน้ำหนักรังสด (ดักแด้ + เปลือกกรัง) จดบันทึกน้ำหนักที่ชั่งได้เอาไว้ แล้วทำการเทดักแด้และคราบออกทิ้งไป นำรังเปล่า ๆ ไปชั่ง (เรียกว่าเปลือกกรัง) จดน้ำหนักเปลือกกรังไว้แล้วนำไปคำนวณเปอร์เซ็นต์เปลือกกรัง ตามสูตรดังนี้

$$\text{สูตร เปอร์เซ็นต์เปลือกกรัง} = \frac{\text{น้ำหนักเปลือกกรัง} \times 100}{\text{น้ำหนักรังสด}}$$

$$\text{ตัวอย่าง น้ำหนักรังสด 30 รัง} = 45.21 \text{ กรัม}$$

$$\text{น้ำหนักเปลือกกรัง 30 รัง} = 9.88 \text{ กรัม}$$

$$\text{เปอร์เซ็นต์เปลือกกรัง} = \frac{9.88 \times 100}{45.21}$$

$$= 21.854\%$$

4. การหาเปอร์เซ็นต์รังเสีย นำรังไหม 1,000 กรัม (1 กิโลกรัม) ที่นำไปอบแห้งเรียบร้อยแล้ว มาดำเนินการคัดแยกรังดีรังเสีย โดยใช้ตะล่อนไฟที่มีกระจกผ้าเป็นตัวให้แสงส่องผ่านขึ้นมาได้ก่อนจะทำการคัดเลือกชั่งน้ำหนักรังไหมแห้งตัวอย่าง ทำการบันทึกน้ำหนักไว้ เมื่อคัดเลือกรังไหมเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นำรังเสียไปชั่งน้ำหนัก แล้วนำตัวเลขที่ได้มาคำนวณเพื่อหาเปอร์เซ็นต์รังเสียต่อไป

$$\text{สูตร เปอร์เซ็นต์รังเสีย} = \frac{\text{น้ำหนักรังเสีย} \times 100}{\text{น้ำหนักรังแห้งตัวอย่าง}}$$

$$\text{ตัวอย่าง น้ำหนักรังเสีย} = 13 \text{ กรัม}$$

$$\text{น้ำหนักรังแห้งตัวอย่าง} = 423 \text{ กรัม}$$

$$\text{เปอร์เซ็นต์รังเสีย} = \frac{13 \times 100}{423}$$

$$= 3.073\%$$

5. การคิดราคารังไหม นำเปอร์เซ็นต์เปลือกกรังและเปอร์เซ็นต์รังเสียที่หาได้ มาทำการคำนวณราคารังไหมสดต่อกิโลกรัม โดยปัดตัวเลขของเปอร์เซ็นต์เปลือกกรังและเปอร์เซ็นต์รังเสียให้เป็นเลขจำนวนเต็ม ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- เปอร์เซ็นต์เปลือกกุ้ง 21.854% ปัดได้เป็น 22%
- เปอร์เซ็นต์รังเสียบ 3.073% ปัดได้เป็น 3%

แล้วนำมาหาราคารังใหม่สดต่อกิโลกรัม ตามสูตรที่แสดงไว้

$$\begin{aligned} \text{สูตร ราคารังใหม่สด} &= (750 \times \frac{73}{100} \times \frac{\% \text{เปลือกกุ้ง}}{100} \times \frac{\% \text{รังดี}}{100}) + (150 \times \frac{12.42}{100} \times \frac{\% \text{รังเสียบ}}{100}) \\ &= (750 \times \frac{73}{100} \times \frac{22}{100} \times \frac{97}{100}) + (150 \times \frac{12.42}{100} \times \frac{3}{100}) \\ &= (116.8365) + (0.5589) \\ &= 117.3954 \text{ บาท/กิโลกรัม} \end{aligned}$$

ปัดเป็น = 117.40 บาท/กิโลกรัม

เพราะฉะนั้นราคารังใหม่สดของรังใหม่ชุดนี้ = 117.40 บาท/กิโลกรัม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้